

Diagnoza strategiczna dla Ostrowa Wielkopolskiego

Spis treści

I. Wstęp	3
II. Streszczenie	4
III. Charakterystyka Ostrowa Wielkopolskiego pod kątem uwarunkowań	9
1. Położenie miasta, informacje ogólne	9
2. Dostępność transportowa	15
3. Powiązania funkcjonalne	17
4. Genius loci	17
IV. Sfera gospodarcza	19
1. Rynek pracy	19
2. Przedsiębiorczość	27
3. Stan finansów lokalnych	29
4. Struktura gospodarki, tereny inwestycyjne	38
5. Wsparcie biznesu i inwestorów, kształcenie zawodowe	40
6. Dojazdy do pracy	45
7. Współpraca gospodarcza i międzysektorowa	45
8. Miasta partnerskie spoza granic kraju. Współpraca międzynarodowa	46
V. Sfera społeczna	48
9. Sytuacja ludnościowa	48
10. Migracje międzygminne	58
11. Mieszkalnictwo, warunki życia w mieście	61
12. Suburbanizacja	64
13. Aktywność społeczna. Włączanie mieszkańców w życie miasta	66
14. Dziedzictwo kulturowe	69
15. Kultura, sport i turystyka	70
16. Edukacja, opieka nad dziećmi	74
17. Usługi społeczne	76
18. Usługi publiczne – standardy i dostępność	78
19. Wymiar <i>Smart city</i>	81
20. Miejskie programy społeczne	82
21. Bezpieczeństwo	85
22. Oceny życia w mieście	86
VI. Sfera przestrzenna i środowiskowa	88
23. Warunki naturalne, użytkowanie gruntów	88
24. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	92
25. Dostępność przestrzenna usług publicznych	95
26. Infrastruktura sieciowa	104
27. Stan i ochrona środowiska	105

I. Wstęp

Istotą diagnozy jest „opis stanu w intencji jego zmiany”¹. Kierunkuje to uwagę na te czynniki i uwarunkowania, które w intencji władz lokalnych przesądzają, lub mają przesądzać o jakości życia na tym obszarze. Podmiotem rozwoju lokalnego jest bowiem społeczność lokalna którą władze samorządowe reprezentują i na rzecz której powinny działać. Nie oznacza to oczywiście zaniechania działań w obszarach, które należą do innych zadań własnych gminy na mocy przepisów prawa.

Jeśli nie podano inaczej, dane statystyczne dotyczą roku 2021. W uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza w tabelach przyjmowano do analiz przedział lat 2017-2021, niekiedy dłuższy. Diagnozy dokonywano nie tylko w odniesieniu do miasta w jego granicach administracyjnych, lecz także w kontekście otoczenia, mającego wpływ na funkcjonowanie i rozwój miasta.

Otoczenie miasta było analizowane w ramach 3 kręgów, w skład których wchodziły następujące jednostki administracyjne:

- otoczenie nano: gminy graniczące z miastem: Ostrów Wielkopolski (gmina wiejska, oznaczana także w tabelach symbolem W dla odróżnienia od miasta), Przygodzice (gmina wiejska), Raszków (gmina miejsko-wiejska),
- otoczenie mikro: sąsiednie miasta powiatowe: Kalisz (miasto na prawach powiatu), Ostrzeszów, Kępno, Krotoszyn, Pleszew, Jarocin (gminy miejsko-wiejskie) oraz Nowe Skalmierzyce (gmina miejsko-wiejska),
- otoczenie makro: wybrane miasta średnie, podobne co do skali i pełnionych funkcji, z terenu z zachodniej Polski - Głogów, Gniezno, Inowrocław, Stargard, Piła. Są to gminy miejskie, stanowiące rdzenie obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych (C2) w ujęciu Monitora Rozwoju Lokalnego - narzędzia analiz Związku Miast Polskich.

Poszczególne serie danych analizowano w różnych konfiguracjach terytorialnych w zależności od natury zjawiska i możliwości porównań, niekiedy także zestawiając z wartościami dla Polski i województwa wielkopolskiego. Tak było przeważnie z tabelami zawierającymi wskaźniki zrelatywizowane do liczby mieszkańców, gdyż to umożliwia porównywanie różnych skal terytorialnych.

W Strategii Zrównoważonego Rozwoju Ostrowa Wielkopolskiego na lata 2014 – 2020 przyjęto założenie, że miasto Ostrów Wielkopolski będzie aktywnie realizowało swoją politykę rozwojową na obszarze funkcjonalnym definiowanym jako administracyjne granice miasta Ostrowa Wielkopolskiego i administracyjne granice gmin bezpośrednio przyległych. W niniejszym dokumencie przyjmuje się kontynuację tej optyki.

Podstawę charakterystyki miasta w rozdziale III, o ile nie podano inaczej, stanowią dane z serwisu monitorrozwoju.pl. W przypadku stosowania gotowych zestawień i grafik z Monitora

¹ Dutkowski M., 2004. Problemy diagnozowania obszarów rozwoju regionalnego i lokalnego w Polsce, Rozprawy i Studia Uniwersytetu Szczecińskiego, t. 551, s. 15.

Rozwoju Lokalnego (gminy.monitorrozwoju.pl) pojęcie grupy porównawczej (GP) obejmuje całą zbiorowość miast subregionalnych (C2), liczącą 23 ośrodki z terenu całego kraju.

Metodykę obliczania wskaźników syntetycznych oraz dynamiki zastosowanych w niniejszej diagnozie opisano na stronie <https://ostrowwielkopolski-2022.curulis.pl/ocena-og%C3%B3lna/grupa-por%C3%B3wnawcza>.

Dane z porównań podawane są w miarę możliwości w formie tabelarycznej, z zaznaczeniem tendencji zjawisk za pomocą barw. Generalnie im wyższa wartość samego zjawiska, tym cieplejszą barwą była zaznaczana. W przypadku pojedynczych źródeł danych ujętych w ramach akapitów tekstu stosowano hiperłącza do źródeł.

W opracowaniu wykorzystano także informacje pozyskane w trakcie badania ankietowego z młodzieżą oraz przedsiębiorcami, wywiadu grupowego z lokalnymi liderami społecznymi oraz z liderami instytucji publicznych.

II. Streszczenie

Charakterystyka Ostrowa Wielkopolskiego pod kątem uwarunkowań

Współczesne procesy rozwojowe (także w ujęciu lokalnym – miasta) wymagają ujęcia funkcjonalnego – wyjścia poza granice administracyjne i przyjęcia podejścia funkcjonalnego. W analizę w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego są włączone 3 kręgi otoczenia: gminy podmiejskie, okoliczne miasta powiatowe oraz wybrane miasta średnie z terenu zachodniej Polski.

Ostrów Wielkopolski jest z Kaliszem ośrodkiem dwubiegunowej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, stanowiącej biegun rozwoju w południowo-zachodniej Wielkopolsce.

Miasto ma więc połączenia komunikacyjne z największymi ośrodkami w Polsce, jednak nie są to połączenia odpowiadające współczesnym wymaganiom. **Budowa drogi ekspresowej S11 może tę sytuację relatywnie poprawić, natomiast na budowie Kolei Dużych Prędkości (KDP) w aktualnie proponowanym kształcie więcej zyska Kalisz.**

Regularnie (przynajmniej raz w miesiącu) wyjeżdża z miasta w celach zakupowych, rekreacyjnych, kulturalnych ponad 1/3 badanych mieszkańców. Często wskazywaną potrzebą jest budowa całorocznego basenu w mieście, natomiast w dużej mierze potrzeby mieszkańców (i gości) zaspokaja rozwinięty sektor gastronomiczny.

Ostrów jest miastem o stosunkowo młodej metryce. Rozwój zawdzięczał industrializacji, połączeniom kolejowym, także przygranicznemu położeniu w okresie zaborów (z czym wiązała się liczna obecność wojska). W czasach współczesnych znaczącą postacią kojarzoną z miastem jest Krzysztof Komeda (Trzciński). Ostrów słynie też ze sportu, gdzie funkcjonuje wiele znanych i donoszących sukcesy klubów sportowych oraz z niewielkiego, ale pełnego lokali gastronomicznych Śródmieścia.

Sfera gospodarcza

Ostrów Wielkopolski jest (w porównaniu z innymi) miastem o wysokim poziomie aktywności gospodarczej mieszkańców. Miasto odznacza się najwyższą liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w porównaniu z innymi badanymi ośrodkami.

Bezrobocie jest niskie, miasto jest znaczącym rynkiem pracy (iloraz przepływów wynosi 1,65 na korzyść dojazdów). **W ostatnich latach w statystykach dojazdów do pracy zauważa się mniejszy udział dojazdów do i z bardziej oddalonych ośrodków, natomiast wzrost udziału najbliższego otoczenia. Ostrowianie rzadziej pracują w Poznaniu czy Warszawie**

(prawdopodobnie część z osób pracujących tam osiadła na stałe), natomiast wzrosło zatrudnienie w gminach sąsiednich. W jeszcze większym stopniu mieszkańcy gmin sąsiednich pracują w mieście. Generuje to zwiększone codzienne dojazdy.

Jednak w parze z wysokimi wskaźnikami zatrudnienia nie idą płace, których poziom jest średnio o 10% niższy niż w porównywanej grupie miast.

Mimo rozwoju szkolnictwa zawodowego i obecności licznych kadr wykwalifikowanych specjalistów, zwłaszcza z zakresu automatyki, mechaniki precyzyjnej, dominują oferty niewymagające wysokich kwalifikacji, co powoduje odpływ osób wysoko wykształconych.

Zarobki mężczyzn są wyższe od zarobków kobiet średnio o 10% w związku z wyższymi płacami w przemyśle (który jest w mieście rozwinięty, i gdzie pracuje większa liczba mężczyzn) niż w sferze budżetowej (gdzie pracują przeważnie panie). Poza sektorem produkcji płace w Ostrowie Wielkopolskim i w powiecie ostrowskim są średnio niższe niż w województwie, kraju oraz porównywanych miastach podobnej wielkości.

Ogólnie niski jest poziom zatrudnienia w usługach (zaledwie 40%, najmniej z badanych miast), szczególnie w wysokomarżowych usługach związanych z pośrednictwem finansowym i obrotem nieruchomościami.

Dochody osób pobierających renty i emerytury są średnio około dwukrotnie niższe niż osób zatrudnionych na etat, i czterokrotnie niższe niż pracujących na własny rachunek, przy nieraz wyższych wydatkach na niezbędne zakupy. Oznacza to, że wraz ze starzeniem się społeczeństwa i odchodzeniem kolejnych licznych roczników z rynku pracy następuje ubożenie ludności. Wymiar ten powinien być szczególnie zauważany w polityce samorządu.

Liczba osób pracujących w wieku emerytalnym jest jednak w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego najwyższa wśród badanych miast. Może to świadczyć o dłuższym utrzymywaniu aktywności zawodowej przez mieszkańców miasta, późniejszym przechodzeniu na emeryturę mimo osiągnięcia uprawniającego wieku.

Miasto charakteryzuje niska stopa bezrobocia (2,7% w 2021 r.), liczba zgłaszanych ofert pracy jest również niska. Sugeruje to nasylenie rynku pracy.

Perspektywy w zakresie odnawiania zasobów ludzkich na rynku pracy nie są korzystne. Różnica liczby ludności w wieku 15-24 i 60-69 do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi ponad 10%, co oznacza, że **w perspektywie 10 lat może ubyc z miasta co 10 miejsce pracy lub trzeba będzie posiłkować się osobami z zewnątrz.**

W opinii lokalnych liderów potencjał kształcenia zawodowego nie jest w pełni wykorzystywany. Kluczowym problemem w tym zakresie jest brak współpracy pomiędzy placówkami oświatowymi a przedsiębiorstwami.

Lokalne finanse charakteryzuje niższy poziom dochodów na 1 mieszkańca niż w podobnych miastach, niższy udział dochodów majątkowych i ogólnie niższy poziom dochodów własnych. W budżecie miasta wyższe niż gdzie indziej były natomiast kwoty nadwyżki operacyjnej.

Silną stroną lokalnych finansów są wysokie na tle podobnych ośrodków i stabilne wpływy z tytułu udziałów w PIT i CIT.

W strukturze firm według sekcji PKD w 2022 r. największy udział miały:

- Handel i naprawy (sekcja G) – 24,6%,
- Budownictwo (sekcja F) – 13,1%,

- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M) – 10%,
- Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 9,5%.

Wśród podmiotów z sekcji C zdecydowanie wyróżniają się 2 działy:

25 - Produkcja metalowych wyrobów gotowych (prawie 25%),

33 - Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń (prawie 16%).

Świadczą one o specjalizacji sektora produkcji przemysłowej w mieście.

Następuje też duży przyrost liczby firm budowlanych, spada natomiast liczba małych firm handlowych.

Znaczna część młodzieży rozważa prowadzenie firmy, natomiast czynnikiem sprzyjającym jest dobry pomysł na biznes i odpowiednie wsparcie mentorskie na początkowym etapie.

Miasto nie dysponuje jednak odpowiednim arealem terenów inwestycyjnych, w przeciwieństwie do gmin sąsiednich.

Szeroko rozwinięty jest sektor instytucji otoczenia biznesu (OCWP, Eurocentrum, SFPK Sp. z o.o.), a w utrzymaniu tradycji i rozwoju rzemiosła podstawową rolę odgrywa Cech Rzemiosł Różnych.

Formą budowania relacji i solidarności w biznesie oraz umacniania lokalnego patriotyzmu na niwie gospodarczej jest Ostrowska Karta Przedsiębiorcy.

Ostrów Wielkopolski jest dużym ośrodkiem kształcenia zawodowego.

Wyróżniającą się formą współpracy między sektorem administracji, gospodarką i placówkami badawczymi jest Ostrowski Klaster Energetyczny. Jest to jedna z form działań na rzecz osiągnięcia samowystarczalności energetycznej miasta. ORE ma stworzyć miejski system energetyczny, łącząc lokalnych wytwórców i odbiorców energii. W mieście zawiązano też Ostrowski Klaster Automatyki.

Ostrów Wielkopolski wyróżnia się szerokim zakresem oferowanych programów społecznych. Partycypują w nich również lokalni przedsiębiorcy, tworząc swoisty trójsektorowy ekosystem społeczno-gospodarczy. Wymienić należy Ostrowską Kartę Rodziny 3+, z udziałem 198 firm, i Ostrowską Kartę Seniora, którą wspiera 180 przedsiębiorstw.

Ostrów Wielkopolski prowadzi współpracę partnerską z 5 miastami, w tym 4 z terenu UE i 1 z Kanady.

Sfera społeczna

Sytuacja demograficzna jest w Ostrowie korzystniejsza niż w porównywanych miastach, choć obserwowane procesy są niepokojące. Pandemia COVID-19 spowodowała znaczące pogorszenie i tak niekorzystnego salda ruchu naturalnego ludności. **W najbliższych latach można spodziewać się ubytku naturalnego ludności rzędu 300 osób rocznie, więc szans na utrzymanie liczby mieszkańców należy upatrywać w zmianach salda migracji.**

W poprzednich latach dzięki zwiększeniu dzietności poprawił się udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Wzrost liczby dzieci i młodzieży był nawet wyraźniejszy, niż poza granicami miasta. Pozwoliło to zwiększyć liczebność roczników obecnie wchodzących w wiek szkolny, jednak od 2020 r. nastąpił ogromny spadek liczby urodzeń. W perspektywie strategii ubędzie młodych pracujących, jednak wzrośnie liczba osób po 35. roku życia, które rzadziej zmieniają miejsce zamieszkania. Wzrośnie też liczba seniorów, co jest istotnym wyzwaniem dla polityki samorządu.

Miasto ma niewielki, ujemny bilans migracyjny, spowodowany odpływem do największych miast – Poznania, Wrocławia i Warszawy. Z bezpośrednim otoczeniem bilans, wcześniej wyrównany, pogorszył się po 2020 r.

Najważniejszymi problemami demograficznymi Ostrowa Wielkopolskiego są:

- Wyludnianie się miasta – suburbanizacja;
- Ujemne saldo migracji;
- Starzenie się społeczeństwa;
- Duży udział ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;
- Ujemny przyrost naturalny;
- Mniejsza liczba zawartych małżeństw, wysoka liczba rozwodów.

W świadomości badanych Ostrów ma korzystne cechy do zamieszkania rodzin z dziećmi.

W mieście notuje się dużą aktywność budowlaną, także w zakresie budownictwa komunalnego (Program „Dla systematycznych”).

Za przeciętne wynagrodzenie można kupić w Ostrowie Wielkopolskim niespełna 1,3 m² mieszkania, i jest to wielkość mniejsza, aniżeli w grupie porównawczej, gdzie wynosi prawie 1,5 m². Mieszkań buduje się coraz więcej, i dynamika budownictwa w mieście jest wyższa niż na obszarach podmiejskich.

Wskaźniki w zakresie mieszkalnictwa (średnia powierzchnia mieszkania, udział zabudowy jednorodzinnej) są korzystne w porównaniu z podobnymi ośrodkami.

Mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego charakteryzuje wysoka aktywność społeczna, choć ostatnie lata wiązały się z mniejszym wsparciem NGO. Funkcjonuje szereg form wsparcia aktywności oddolnej (Ostrowski Budżet Obywatelski, Inicjatywa Lokalna, Ostrowskie Centrum Aktywności Lokalnej).

Miasto oferuje bogatą ofertę kulturalną oraz szeroką paletę obiektów sportowych i rekreacyjnych. Wyróżnia się kompleks Piaski-Szczygliczka, przyciągający także osoby z szerszego otoczenia, oraz niedawno oddana do użytku Arena Ostrów. Uczestnictwo w kulturze pozostaje jednak na umiarkowanym poziomie, zwiększyła się natomiast aktywność sportowa mieszkańców.

Znakiem rozpoznawczym Ostrowa Wielkopolskiego jest szeroka dostępność przedszkoli. Niemal wszystkie dzieci uczęszczają do przedszkoli. Do ostrowskich przedszkoli i szkół uczęszcza znaczna liczba dzieci i młodzieży spoza miasta.

Niskie są wskaźniki korzystania z pomocy społecznej, wysokie – z porad lekarskich, mimo niedoboru specjalistów. Na wynik wpływa funkcjonowanie w mieście dużego szpitala.

Cechami charakterystycznymi gospodarki komunalnej w Ostrowie Wielkopolskim według uczestników przeprowadzonego w marcu 2020 roku wywiadu grupowego wśród lokalnych liderów są niskie ceny usług, ich dobra jakość i ilość. Innowacyjna i nowoczesna gospodarka komunalna jest marką Ostrowa Wielkopolskiego.

W zakresie dostępności cenowej usług komunalnych rankingi Ostrowa Wielkopolskiego są dość korzystne. Czynione są starania na rzecz poprawy dostępności, w czym pomaga Zespół ds. likwidacji barier architektonicznych. Ostrowska Mapa Barier Architektonicznych ukazuje stan przystosowania obiektów publicznych dla potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami. Na łączną liczbę 217 zbadanych miejsc, 113 (52%) jest dostępnych - przystosowanych, 58 (27%)

dostępnych - nieprzystosowanych, a 46 (21%) niedostępnych. Wśród obiektów nie w pełni dostępnych są niektóre placówki kultury i obiekty sportowe.

Zdiagnozowano potrzeby w zakresie poprawy dostępności serwisów elektronicznych miasta.

Marką miasta są programy społeczne takie jak:

- Ostrowska Karta Rodziny 3+ (z programu korzysta prawie 6 000 osób),
- Miejskie becikowe
- Ostrowska Karta Seniora (do końca 2022 r. wydano ich 12 576).

W 2016 roku Ostrów został przyjęty do „Sieci Miast i Gmin Przyjaznych Starzeniu” Światowej Organizacji Zdrowia WHO. Programem teleopieki objęto w 2017 r. 60 osób powyżej 60. roku życia.

Miasto charakteryzuje niższy niż w innych miastach wskaźnik przestępstw przeciwko życiu lub zdrowiu.

Ostrów Wielkopolski zyskuje u swoich mieszkańców oceny umiarkowanie pozytywne, zaś spośród poszczególnych aspektów najwyższe noty przyznawano sferom związanym ze spędzaniem czasu wolnego (poza ofertą kulturalną), znacznie niżej te związane z codzienną rutyną (rynek pracy, warunki dla biznesu, estetyka przestrzeni). Na tym tle relatywnie korzystnie wypadają oceny bezpieczeństwa i funkcjonowania transportu publicznego. Potwierdzona została renoma Ostrowa w zakresie gastronomii.

Miasto zaspokaja znaczny zakres potrzeb większości swoich mieszkańców. Wśród największych braków wymienia się całoroczny, ogólnodostępny, pełnowymiarowy basen.

Sfera przestrzenna i środowiskowa

Całe miasto w swych granicach administracyjnych stanowi obszar o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokrywają 42% powierzchni miasta. Niski odsetek pokrycia występuje zwłaszcza w Śródmieściu. Wydaje się natomiast wiele decyzji o warunkach zabudowy. Stosunkowo duża gęstość zaludnienia (1694 osoby/km²) daje podstawy do prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej.

Większość obiektów publicznych znajduje się w centrum miasta, które nie jest rozległe, co umożliwia poruszanie się pieszo. Placówki oświatowe są natomiast rozmieszczone dość równomiernie po całym terenie, co ułatwia lepsze dotarcie do nich.

MZK Ostrów Wielkopolski S.A. obsługuje 23 linie autobusowe na terenie miasta i do okolicznych miejscowości zapewniając stosunkowo dobre skomunikowanie (łącznie 31 tras w różnych wariantach na obszarze zawartych z Gminą Miasto Ostrów Wielkopolski przez inne gminy porozumień). Od roku 2019 funkcjonuje w pobliżu dworca kolejowego centrum przesiadkowe przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wymianie podlega znaczna część taboru MZK. W 2022 r. odbyły się badania potrzeb przewozowych na podstawie potoków pasażerskich – dokonane liczenie pasażerów ma pozwolić na bardziej optymalny dobór oferty przewozowej.

Dobrze rozwinięta jest sieć dróg rowerowych. Potrzeba jednak zwiększenia spójności, w tym umożliwienia przejazdu przez ściśle centrum miasta.

Dobra jest dostępność infrastruktury sieciowej (z wyjątkiem sieci gazowej, z której korzysta tylko 72% mieszkańców).

Z uwagi na znaczący udział terenów zabudowanych i zurbanizowanych w bilansie przestrzeni miasta stosunkowo niewielki jest udział zieleni urządzonej, a duży – dróg i terenów utwardzonych (ponad 20%), co konotuje problem z retencją wody (przy zwykle niskich opadach) i powstawaniem wysp ciepła.

W ostatnich latach problemem było wysokie zanieczyszczenie powietrza powodowane niską emisją i dużym ruchem pojazdów w Śródmieściu. Ostrów Wielkopolski zyskał miano najbardziej zanieczyszczonego miasta w Wielkopolsce

Negatywnym zjawiskiem jest większa niż w innych miastach ilość wytwarzanych odpadów komunalnych oraz wysokie zużycie wody na 1 mieszkańca. Mniejsze są natomiast ilości produkowanych ścieków, które niemal w 100% są podlegają oczyszczeniu. Wskaźniki odzysku odpadów przyjmują wartości średnie, choć w ostatnim okresie wzrastały.

III. Charakterystyka Ostrowa Wielkopolskiego pod kątem uwarunkowań

W Strategii Zrównoważonego Rozwoju Ostrowa Wielkopolskiego na lata 2014 – 2020 przyjęto założenie, że miasto Ostrów Wielkopolski będzie aktywnie realizowało swoją politykę rozwojową na obszarze funkcjonalnym definiowanym jako administracyjne granice miasta Ostrowa Wielkopolskiego i administracyjne granice gmin bezpośrednio przyległych. W niniejszym dokumencie przyjmuje się kontynuację tej optyki.

1. Położenie miasta, informacje ogólne

Ostrów Wielkopolski to ośrodek miejski pełniący istotną rolę w południowej Wielkopolsce. Położenie miasta warto przeanalizować w różnych skalach przestrzennych.

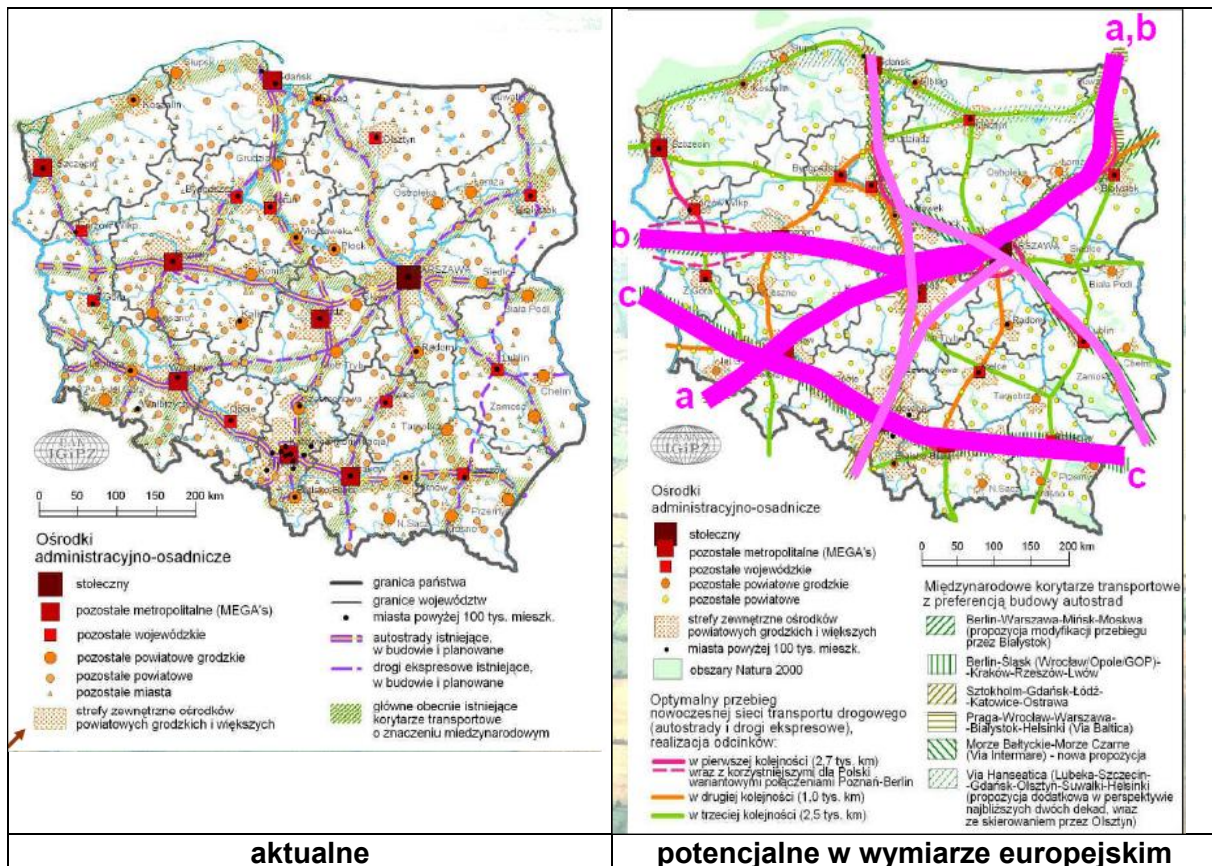
Miasto leży w trójkącie ośrodków regionalnych o charakterze metropolitalnym, w odległości drogowej 118 km na południowy wschód od Poznania, 102 km na północny wschód od Wrocławia oraz 132 km na zachód od Łodzi. Z miastami tymi Ostrów Wielkopolski jest powiązany drogami krajowymi i liniami kolejowymi, które zapewniają dojazd w ciągu 1,5 – 2 h (wyjątkiem są dojazdy pociągami IC do Poznania i drogowe do Wrocławia, które zajmują 80-85 min). Ośrodki te są miejscami świadczenia usług najwyższego rzędu, stanowią także (zwłaszcza Poznań i Wrocław) atrakcyjne cele migracji.

Wraz z Kaliszem (oddalonym w kierunku północno-wschodnim o 23 km) i otaczającymi gminami wchodzącymi w skład powiatów: ostrowskiego, kaliskiego i pleszewskiego tworzy Aglomerację Kalisko-Ostrowską (AKO), która klasyfikowana jest jako ośrodek regionalny o ponadregionalnym i krajowym znaczeniu. Obecnie miasto jest piątym co do liczby mieszkańców ośrodkiem miejskim w Wielkopolsce. Dzięki współpracy w ramach AKO, Ostrów postrzegany jest jako jeden z dwóch głównych ośrodków południowej części województwa. W niniejszym dokumencie punktami odniesienia są też okoliczne miasta powiatowe – Ostrzeszów, Kępno, Krotoszyn, Pleszew, Jarocin. Miasta te, pozostające w zasięgu krótkich, codziennych dojazdów, stanowią arenę jednoczesnej konkurencji i współpracy.

Miasto graniczy z gminami: Ostrów Wielkopolski (gmina wiejska), Przygodzice i Raszków. Gminy te stanowią bezpośrednie otoczenie miasta, powiązane szeregiem funkcji i licznymi,

codziennymi przepływami osób, a także zjawiskami takimi jak suburbanizacja, opisanymi w dalszej części opracowania.

Rysunek 1. Położenie Ostrowa w układzie osadniczym i systemie transportowym Polski.

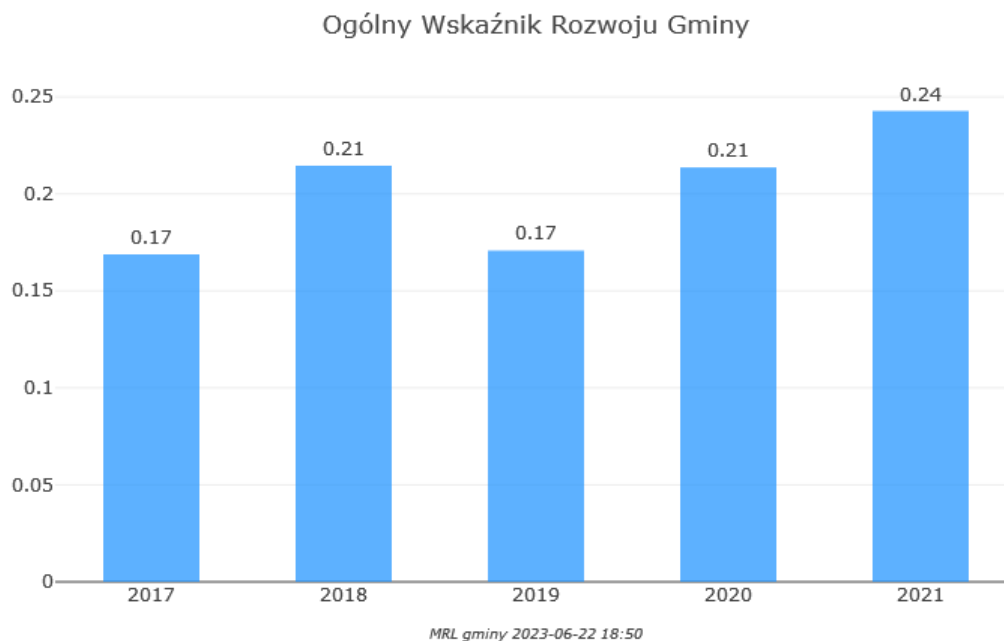

Źródło:

https://www.igipz.pan.pl/tl_files/igipz/ZGMiL/osoby/sleszynski/008_Sleszynski_KPZK_powiazania_mia_sta.pdf

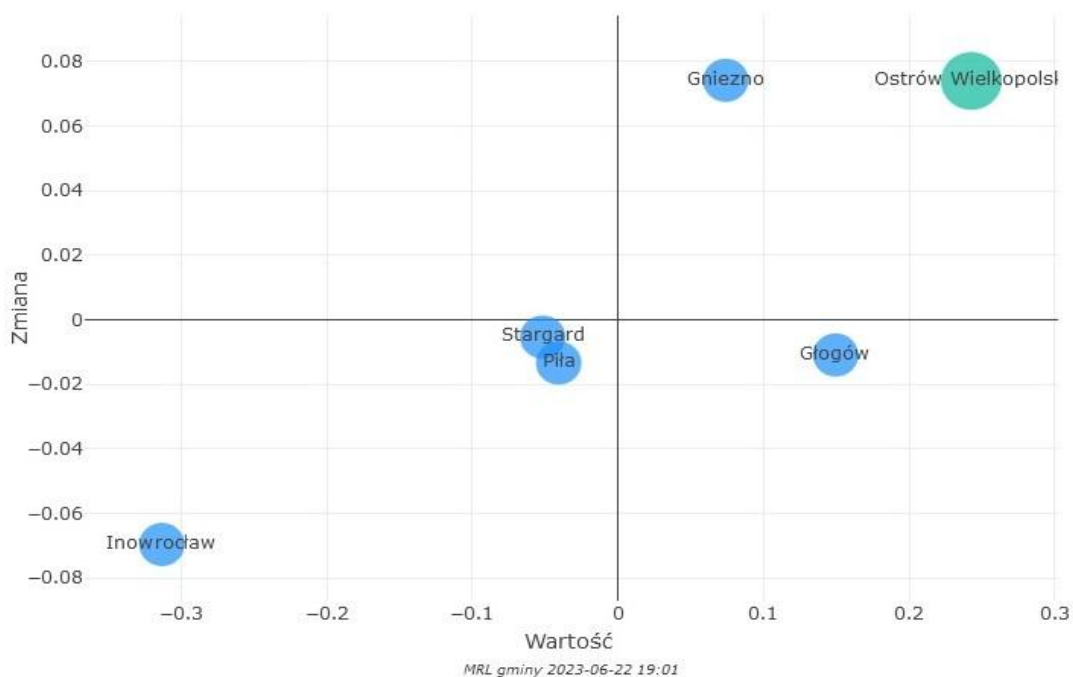
Wskaźnik ogólnej sytuacji miasta według MRL wyniósł w 2021 r. 0,24 (w 2017 r. 0,17). Warto zwrócić uwagę, że Ostrów Wielkopolski w 2021 roku zanotował najwyższą wartość wskaźnika ogólnej sytuacji miasta w grupie miast bezpośrednio porównywanych, wyprzedzając pod tym względem drugi Głogów (0,12) oraz inne miasta grupy porównawczej, które osiągnęły wyniki zbliżone do 0 lub ujemne. Miasto charakteryzuje się jednak minimalnie ujemną dynamiką rozwoju (-0,06), co oznacza, że sytuacja ulega relatywnemu pogorszeniu na tle GP, w grupie 6 miast w odniesieniu do Gniezna czy Stargardu.

Rysunek 2. Ogólny wskaźnik rozwoju dla Ostrowa Wielkopolskiego w latach 2017-2021.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Rysunek 3. Dynamika rozwoju oraz wartość standaryzowana dla Ostrowa Wielkopolskiego w 2021 roku w porównaniu z innymi analizowanymi miastami.

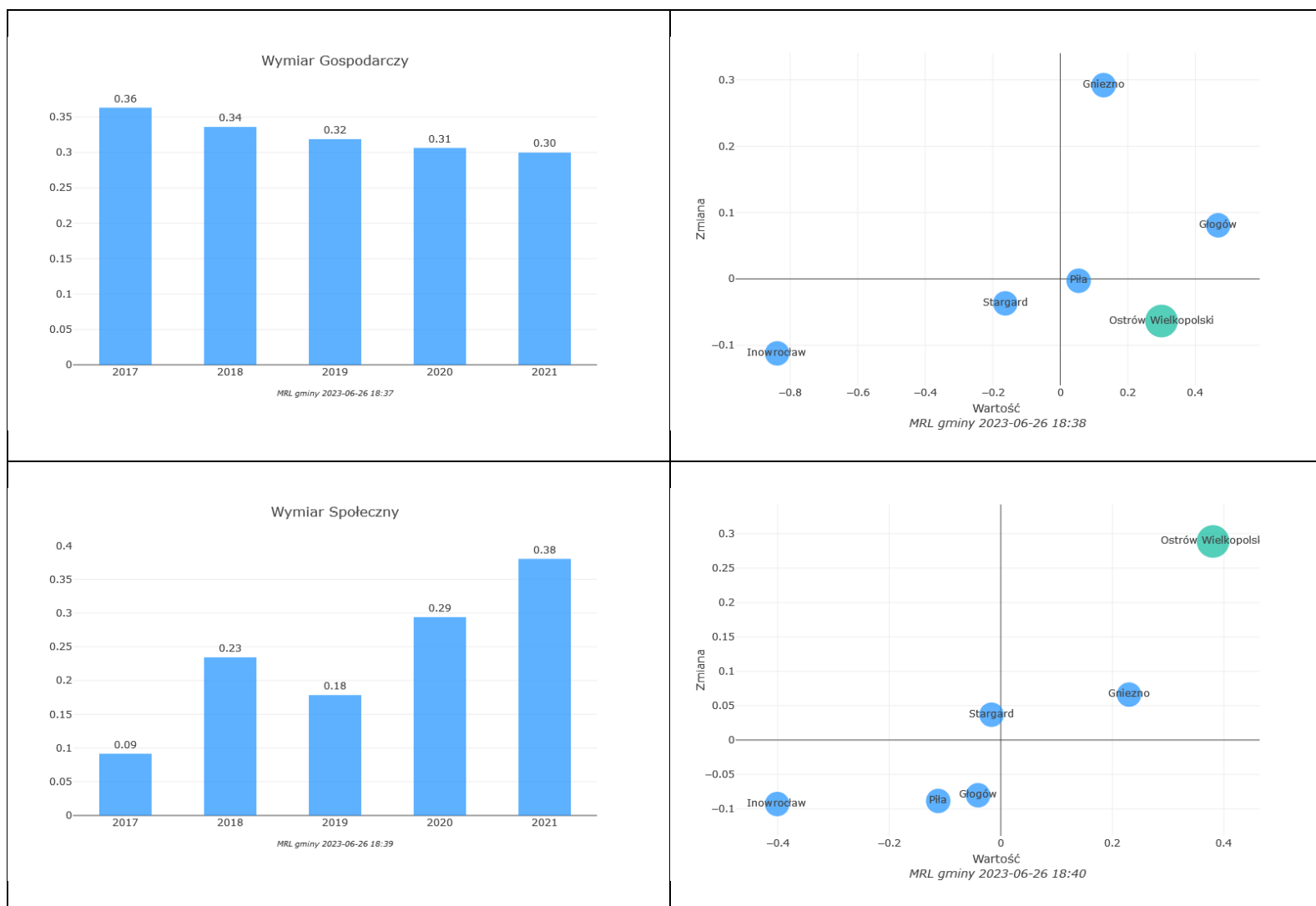

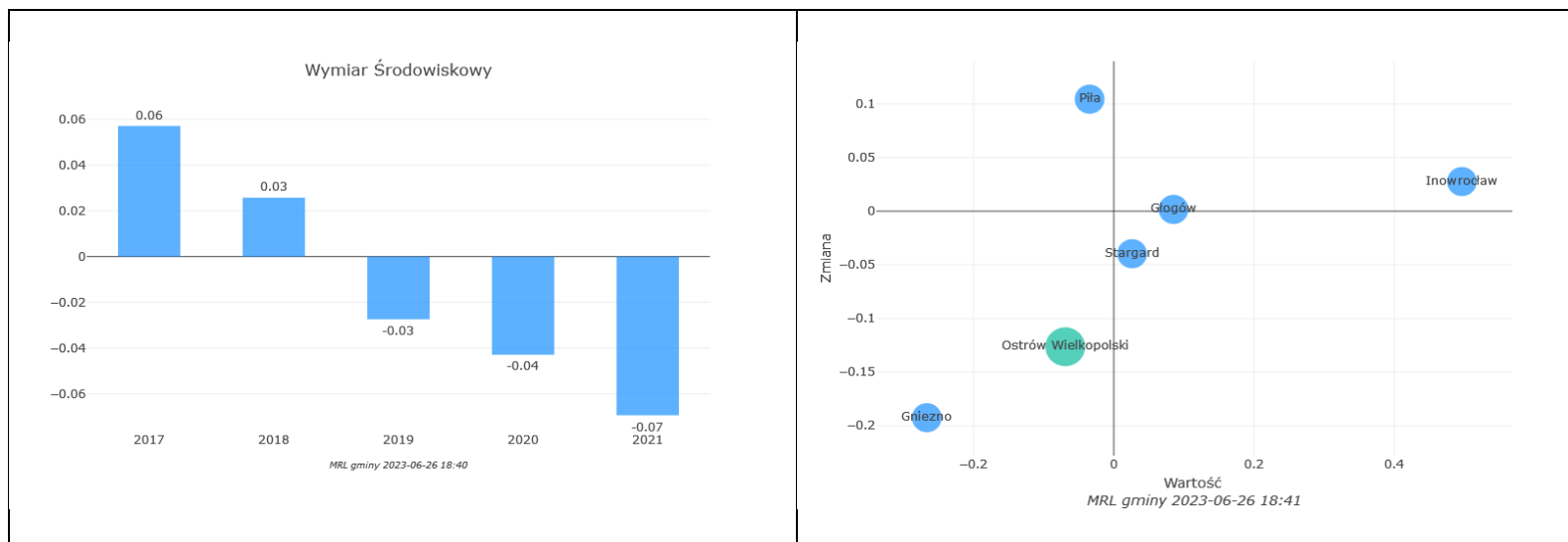
Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Analizując zmiany wartości w poszczególnych wymiarach rozwoju, tj. gospodarczym, środowiskowym i społecznym można stwierdzić, iż odnotowano widoczną poprawę w stosunku do 2017 roku. Wartość ogólnego wskaźnika dla rozwoju wzrosła nieznacznie

(z wartości 0,17 do 0,24), utrzymując się stale na podobnym poziomie. Dla wymiaru gospodarczego wskaźnik nieznacznie spadł z wartości 0,36 do 0,30. Wymiar społeczny z kolei po wahaniami (z tendencją wzrostową) w latach 2018-2020, w 2021 roku wykazał 0,14, a więc analogicznie jak w 2015 r. W przypadku wymiaru środowiskowego odnotowano spadek z 0,03 do -0,07. W wymiarze społecznym pozycja miasta jest najlepsza w badanej grupie, a wymiar gospodarczy wykazuje minimalnie ujemną dynamikę i plasuje Ostrów Wielkopolski za Gnieznem, Głogowem i Piłą. W wymiarze środowiskowym Ostrów wykazuje lepsze wskaźniki jedynie w porównaniu z Gnieznem.

Rysunek 4. Wartości wskaźników poszczególnych wymiarów rozwoju w okresie 2017-2021.

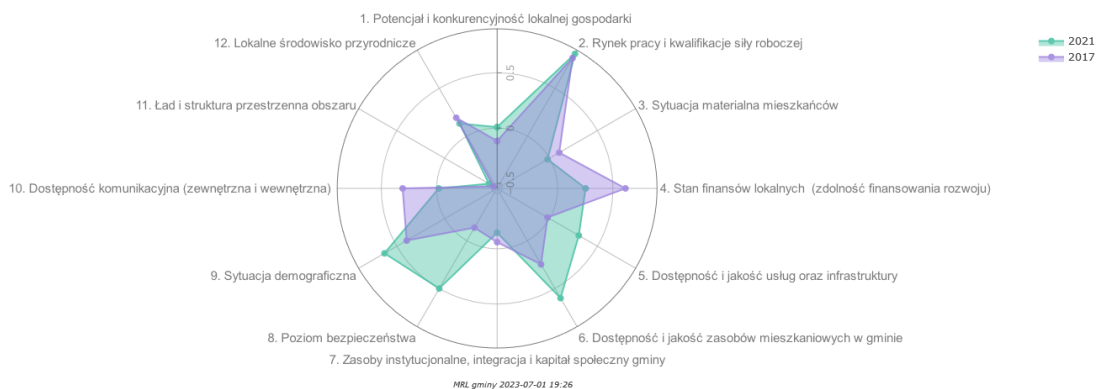

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

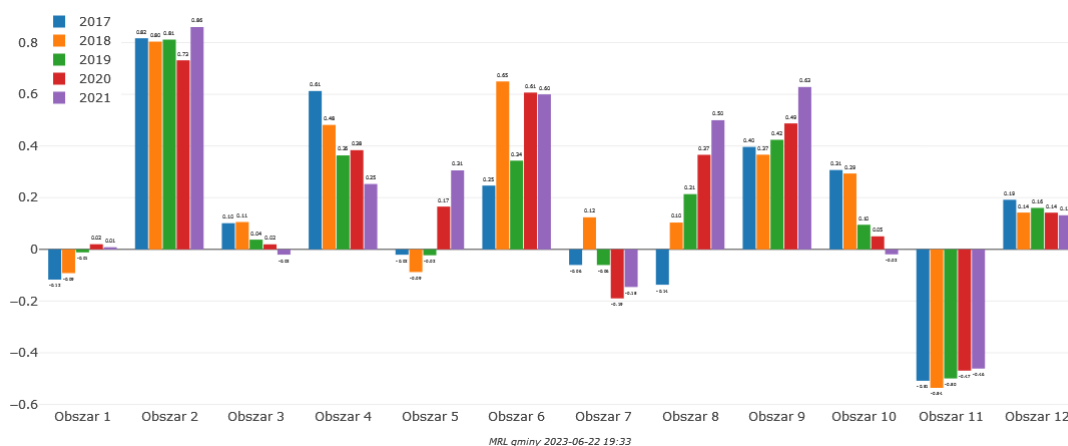
Zmiany wskaźników dla poszczególnych obszarów rozwojowych między 2017 a 2021 rokiem pokazują, że zyskały obszary: dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych oraz bezpieczeństwo. Z kolei obszarami, w których zanotowano spadek są: rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej, sytuacja materialna mieszkańców, finanse lokalne, zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny, sytuacja demograficzna oraz dostępność komunikacyjna.

Rysunek 5. Wartości wskaźników poszczególnych obszarów rozwojowych w 2017 oraz 2021 roku.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Rysunek 6. Wartość standaryzowana oraz dynamika wzrostu dla poszczególnych obszarów rozwojowych w 2021 roku.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

2. Dostępność transportowa

Ostrów Wielkopolski jest znaczącym węzłem komunikacyjnym, zarówno drogowym, jak i kolejowym. W mieście krzyżują się drogi krajowe:

- Nr 11 Kołobrzeg – Poznań – Bytom (-Katowice)
- Nr 25 Koszalin – Bydgoszcz – Kalisz – Oleśnica (-Wrocław)
- Nr 36 Ostrów Wielkopolski – Prochowice (-Legnica).

Wschodnim skrajem miasta przebiega też fragment drogi ekspresowej S11 - obwodnica miasta skracająca czas przejazdu drogą krajową nr 11 oraz usprawniająca ruch w relacjach Poznań – Ostrów Wielkopolski – Katowice oraz Kalisz – Ostrów Wielkopolski – Wrocław.

Podczas [Generalnego Pomiaru Ruchu](#) zorganizowanego przez GDDKiA w 2020 roku na terenie miasta znajdowało się pięć badanych odcinków: na odcinku drogi ekspresowej S11 W. Ostrów Wielkopolski Płn. /ul. Poznańska (DK36)/ - W. Ostrów Wielkopolski Wsch. /ul. Kaliska (DK25)/ średni dobowy ruch pojazdów wynosił 8 374, natomiast odcinek drogi S11 W. Ostrów Wielkopolski Wsch. /ul. Kaliska (DK25)/ - W. Ostrów Wielkopolski Płd./ w ciągu doby przemierzyło 12 327 pojazdów. Na odcinku drogi krajowej nr 36 przejście: gr. miasta - ul. Poznańska/ odnotowano 14 359 pojazdów w ciągu doby, na odcinku DK 36 Ostrów Wielkopolski /ul. Krotoszyńska/ - W. Ostrów Wielkopolski Płn. /S11/ - 5 156 pojazdów, zaś na odcinku drogi wojewódzkiej nr 445 Ostrów Wielkopolski /przejście: gr. miasta - ul. Głogowska (Dk11)/ – 7 108 pojazdów. Nie mierzono natężenia ruchu na odcinkach dróg powiatowych, uzupełniających sieć najważniejszych dróg publicznych gminy. W porównaniu z pomiarem z 2015 r. ruch wzrósł o ponad 10% (poza odcinkiem drogi wojewódzkiej, gdzie zmalał).

Miasto jest też ważnym węzłem kolejowym, drugim po Poznaniu w Wielkopolsce, a największym w subregionie południowo-wschodnim. Zelektryfikowane i przeważnie dwutorowe trasy kolejowe wybiegają z Ostrowa w 5 kierunkach: do Poznania, Katowic, Kalisza (dalej Łodzi i Warszawy), Wrocławia i Leszna. Nie są to jednak linie, którym obecnie nadaje się najwyższe znaczenie w kraju czy w relacjach międzynarodowych. Czasy kursowania pociągów międzynarodowych z Warszawy do Pragi czy Frankfurtu nad Menem przez Ostrów należą do przeszłości, również nasilony ruch towarowy ze Śląska zmalał. Szlakiem kolejowym przywraca się dawny standard umożliwiający ruch z prędkością 120 km/h. Zrobiono to już na linii 272 Poznań – Kluczbork prowadzącej w kierunku Katowic, obecnie dotyczy to linii nr 14 na odcinku Zduńska Wola-Ostrów Wielkopolski oraz nr 355 w kierunku Oleśnicy i Wrocławia. Miasto ma więc połączenia komunikacyjne z największymi ośrodkami w Polsce, jednak nie są to połączenia odpowiadające współczesnym wymaganiom. Odległość do autostrady A2 wynosi 75 km (węzeł Modła k. Konina) lub 90 km (węzeł Września), od drogi ekspresowej S8 Wrocław-Łódź-Warszawa-Białystok 45 km (węzeł Kępno).

Na północ od miasta znajduje się lotnisko Michałków, sportowe, ale obsługujące też loty ratunkowe LPR i gaśnicze, mogące obsługiwać inne operacje lotnicze za zgodą Aeroklubu Ostrowskiego.

Multimodalna dostępność transportem publicznym Ostrowa Wielkopolskiego i innych badanych gmin przedstawia się następująco (Multimodalna dostępność..., 2017, s. 245):

- Ostrów Wielkopolski, gm. wiejska Ostrów Wielkopolski i Kalisz wykazują dostępność na poziomie 150-175% średniej krajowej,
- Na tym samym poziomie Inowrocław, Gniezno, Kępno,
- Piła, Głogów, także gm. Przygodzice, Nowe Skalmierzyce na poziomie 125-150 %
- Powyżej 100 do 125% gminy takie jak Ostrzeszów, Pleszew, Jarocin
- W przedziale 75-100% Krotoszyn, Stargard,
- 25-50% gm. Raszków, do czego przyczynia się brak drogi krajowej czy wojewódzkiej i transportu kolejowego.

Budowa kolei dużych prędkości (KDP) w aktualnie rozpatrywanym wariantcie (Regionalne konsultacje..., 2019) premiuje pobliski Kalisz, który miałby zyskać szybkie, bezpośrednie połączenia (w odstępach nawet 40-minutowych) pociągami kwalifikowanymi kategorii IC, express z Poznaniem (czas jazdy 30 min.), Łodzią (35 min.), Centralnym Portem Komunikacyjnym (70 min.) i Warszawą (85 min.). W przypadku Ostrowa Wielkopolskiego przez miasto ma przebiegać odgałęzienie „szprycha” w kierunku Zielonej Góry, co oznacza kilka połączeń bezpośrednich IC z tym miastem, oraz Łodzią, CPK i Warszawą w czasie ok. 15 minut dłuższym aniżeli z Kalisza.

Warto tu poruszyć zagadnienie dostępność potencjałowej² ale i cenowej połączeń z Ostrowa Wielkopolskiego. Te wymiary mogą poprawić się przez zwiększenie liczby i kombinację połączeń. W prezentacji założeń programu CPK planowane są pociągi przystępniejszej ekonomicznie kategorii RE (regionalne ekspresy) na trasie Poznań – Ostrów – Kępno w takcie co 1 godzinę (czas jazdy do Poznania 65 minut, do Kępna 25 minut), co zapewni dogodne połączenia także z Wrocławiem (czas jazdy z Kępna 40 min.). Z uwagi na dedykowanie nowej linii dużych prędkości dla pociągów klasy premium, planuje się wytrasowanie tylko 1 pary RE Poznań-Kalisz.

Planuje się dokończenie obwodnicy m. Kalisza – budowę obejścia od północy w ciągu drogi krajowej nr 25. Z kolei budowa drogi ekspresowej S11 poprawi dostępność Ostrowa w większym stopniu niż Kalisza, przy czym nie będzie to miało większego wpływu na opisaną wyżej miarę dostępności transportem zbiorowym.

3. Powiązania funkcjonalne

W ankiecie internetowej skierowanej do mieszkańców Ostrowa wypowiedziało się 278 osób. Badania należy uznać za przegląd opinii pewnej części społeczeństwa, jako że wśród wypełniających, udzielających odpowiedzi zdecydowanie dominowały kobiety (ponad 70%), osoby z wyższym wykształceniem (prawie 68%) i w wieku 35-49 lat (prawie 60%). Struktura dochodowa respondentów była zróżnicowana, wszakże można mówić, że była to ta część społeczeństwa, która ma wyrobione poglądy na rzeczywistość i zgłasza konkretne aspiracje.

Regularnie (przynajmniej raz w miesiącu) wyjeżdża z miasta ponad 1/3 respondentów:

- 38,3% w celach zakupowych - mieszkańcy miasta wyjeżdżają w celach zakupowych głównie do Kalisza, Wrocławia i Poznania,
- 35,4% w celach sportowo-rekreacyjnych - głównie na obszary otaczające miasto, oraz do aquaparków i na baseny. W odpowiedzi na pytanie „Jeśli uprawiasz sport i rekreację poza Ostrowem Wielkopolskim przynajmniej raz w miesiącu, wskaż, jakiego typu to aktywność”, basen jest drugim w kolejności wskazaniem – 43,5% (64 osoby na 278), najwięcej – jazda rowerem – 71 osób - 48,3%.
- 33,9% wyjeżdża w celach kulturalnych – głównie do kin, teatrów i na koncerty; znaczna większość (23,9% ogólnej liczby) do Kalisza, poza tym do Poznania i Wrocławia,

Wyjazdy w celach gastronomicznych były znacznie rzadsze (22,4%), a celach religijnych czy rozrywkowych wyjeżdżają nieliczne osoby (po 3,2% wskazań). Można więc stwierdzić, że w tych aspektach miasto w największym zakresie zaspokaja potrzeby swojej społeczności.

4. Genius loci

Pierwsze informacje na temat Ostrowa Wielkopolskiego jako niewielkiego ośrodka miejskiego pochodzą z XVII wieku i wskazują, że miasto istniało już w 1404 roku, choć nie wyklucza się, że jego historia sięga X wieku. Nazwa miasta w staropolskim języku nawiązuje do określenia „wyspy” lub „kępy”. Ostrów Wielkopolski przez długi czas miał charakter rolniczy, a rozwój miasta ograniczany był przez obecność innych ośrodków miejskich w okolicy. W wyniku prowadzonych wojen, pożarów, zarazy czy grabieży miasto w drugiej połowie XVII wieku spadło do rangi wsi (1711 rok). Ostrów dzięki staraniom ówczesnego właściciela Jana Jerzego

² Dostępność potencjałowa - odzwierciedla sumę relacji danej jednostki z innymi jednostkami w badanym zbiorze, przy jednoczesnym założeniu, że waga tych relacji rośnie wraz z atrakcyjnością (wielkością) jednostki docelowej, a maleje wraz z odległością geograficzną (Komornicki 2016)

Przebendowskiego odzyskał prawa miejskie w 1713 roku. Jest więc – jak na polskie warunki – miastem stosunkowo młodym.

Od tamtej pory zaczął się powolny proces odbudowy pozycji miasta i przed zaborami znalazł się wśród 10 największych miast Wielkopolski. W przeszłości Ostrów zamieszkiwała liczna społeczność niemiecka i żydowska, która od początku XVIII wieku do odzyskania niepodległości w 1918 r. odgrywała ważną rolę w społecznym, kulturalnym i gospodarczym życiu miasta. Dziś o wspólnotach tych przypominają budynki dawnego kościoła ewangelickiego oraz synagogi. Następnie miasto przez lata funkcjonowało w zaborze pruskim powoli się rozwijając, zwłaszcza w związku z doprowadzeniem licznych linii kolejowych i powstaniem największego węzła kolejowego Południowej Wielkopolski.

W listopadzie 1918 r. rozegrały się w mieście wystąpienia Polaków przeciwko zaborcom pruskim, w wyniku których uzyskano szereg ustępstw, co ułatwiło przyłączenie Ostrowa do Polski w czasie Powstania Wielkopolskiego już 31 grudnia owego roku. Historię tę określa się niekiedy mianem Republiki Ostrowskiej, na jej pamiątkę ustanowiono w 1993 r. dzień 10 listopada świętem miasta.

W czasach II Rzeczypospolitej Ostrów Wielkopolski był ważnym ośrodkiem przemysłu, który tempem rozwoju dorównywał Gdyni. Po zakończeniu II wojny światowej nastąpił intensywny rozwój gospodarczy miasta, które zyskało miano ważnego ośrodka przemysłu maszynowego i elektromaszynowego, ale też wciąż było znane jako ważny węzeł kolejowy. Doprowadziło to do rozwoju przestrzennego miasta - budowy nowych osiedli oraz napływu mieszkańców. Ostrów umacniał swoją pozycję do 1975 roku, kiedy to dokonany został podział administracyjny miasta, na skutek którego utraciło ono rangę miasta powiatowego. Reforma administracji z 1999 roku przywróciła mu funkcję stolicy powiatu, przyczyniając się do wzmocnienia jego pozycji w nowo powstałym województwie wielkopolskim.

Herb miasta nawiązuje do najstarszej znanej pieczęci herbowej z 1715 roku. Znajdują się na nim symbole jabłka królewskiego, złotej wstęgi z krzyżem oraz dwóch skrzyżowanych kluczy. Według przekazywanych legend klucze są symbolem spokoju i bezpieczeństwa, a jabłko symbolem obfitości.

Z uwagi na odmienne dzieje w okresie zaborów, Ostrów często bywa porównywany z pobliskim Kaliszem. Pewną formą kanalizowania symbolicznej rywalizacji miast jest powołanie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Z Ostrowem Wielkopolskim związały się dzieje wielu znanych ludzi reprezentujących przeróżne dziedziny życia – polityków, wojskowych, duchownych, sportowców, artystów, w tym wielu muzyków. Wśród tych postaci wymienić należy w szczególności Krzysztofa Komedę-Trzcińskiego, czołową postać polskiego jazzu, absolwenta ostrowskiego Liceum Ogólnokształcącego, z uwagi na dedykowany tej postaci festiwal i liczne upamiętnienia w przestrzeni miasta.

Obecnie Ostrów Wielkopolski słynie z organizacji festiwali muzycznych. Do najważniejszych z nich zalicza się: Międzynarodowy Festiwal *Chopin w barwach jesieni*, Spotkania Muzyki *Chanterelle Festival*, *Muzeum Jazz Festival*. Festiwal poezji śpiewanej *Wszystko jest poezją*, letni festiwal reagge na Piaskach - *Szczygliczce*, *Jimiway Blues Festival*. Do zwolenników filmu kierowany jest *Ostrowski Festiwal Filmowy im. Krzysztofa Komedy*, znanego polskiego kompozytora i pianisty jazzowego. Miasto słynie również z najstarszej imprezy żużlowej w Polsce, jaką jest *Indywidualny Turniej Żużlowy o Łańcuch Herbowy Miasta Ostrowa Wielkopolskiego*.

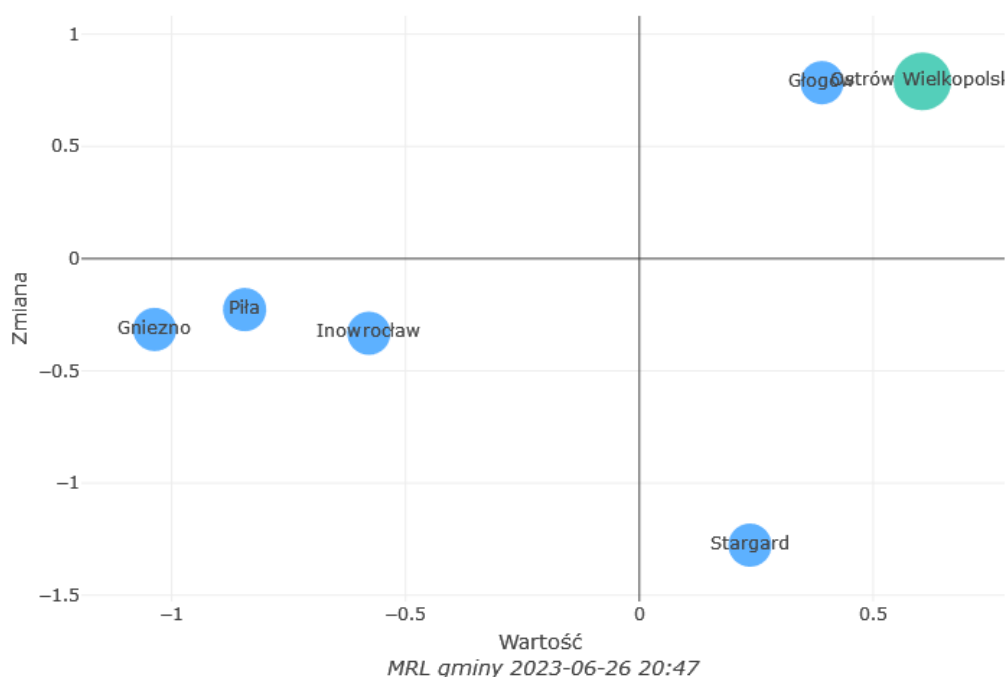
Z uwagi na tętniący życiem w różnych porach dnia (i nie tylko w lecie) Rynek oraz nagromadzenie na terenie niewielkiego Śródmieścia wielu punktów gastronomicznych Ostrów Wielkopolski bywa porównywany ze zdecydowanie większymi miastami. Wytworzyła się tu specyficzna kultura miejska, polegająca na spędzaniu czasu w miejscach publicznych, spożywaniu posiłków (nie tylko kolacji) w lokalach poza domem, co nie jest regułą w innych miastach tej wielkości. Wyróżniający się na tle regionu „klimat” oraz jakość usług gastronomicznych przyciąga mieszkańców miejscowości z całego regionu południowej Wielkopolski.

IV. Sfera gospodarcza

1. Rynek pracy

Wartość standaryzowana wskaźnika syntetycznego dla obszaru rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej w 2021 roku dla Ostrowa Wielkopolskiego wynosiła 0,86 a dynamika wskaźnika w stosunku do poprzednich lat kształtowała się na poziomie 0,04. W odniesieniu do grupy porównawczej wartość wskaźnika była na najwyższym poziomie.

Rysunek 7. Wskaźnik syntetyczny z obszaru Rynek pracy dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej

Źródło: www.gminy.monitorrozwoju.pl

W 2021 roku w Ostrowie Wielkopolskim pracowało 11454 mężczyzn (49,8%) oraz 11 546 kobiet (50,2%). Taki stosunek udziału pracujących kobiet i mężczyzn utrzymuje się od 2015 roku.

Najwięcej aktywnych zawodowo 47,6% mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego pracuje w przemyśle i budownictwie. Liczba pracujących w tych sekcjach do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym jest tu największa ze wszystkich porównywanych miast.

Ostrów Wielkopolski jest istotnym ośrodkiem przemysłu przetwórczego, głównie elektromaszynowego (precyzyjnego, środków transportu, metalowego), spożywczego i materiałów budowlanych. Do największych zakładów pracy na terenie miasta należy MAHLE

Behr, która produkuje na dużą skalę wymienniki ciepła i zatrudnia około 1660 osób. Dużymi pracodawcami w mieście są także Europejskie Konsorcjum Kolejowe WAGON Sp. z o.o., zatrudniająca ok. 600 pracowników oraz firma Sklejka-Eko S. A., zatrudniająca ponad 300 pracowników.

Odsetek osób zatrudnionych w usługach w 2021 roku wynosił 40% i również odbiega od średniej dla grupy porównawczej (47,7%), jest to najniższy wynik spośród 6 porównywanych miast.

Tabela 1. Średniomiesięczne zatrudnienie (okres 2015-2020).

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica	Dynamika
Gniezno	18631,33	19094,5	19717,83	20376,58	20266,25	18911,33	280	1,5%
Głogów	14088,58	14163,25	14398,42	15028,58	15256,58	14513,08	424,5	3,0%
Inowrocław	22895,58	23176,75	23169,5	23196,17	18532,75	17624,25	5271,33	-23,0%
Ostrów Wielkopolski	24883,92	25906,42	26803,83	27611,67	26989,75	24494,83	-389,09	-1,6%
Piła	25042,92	25267,75	25206,25	25029,83	25293,67	24567,67	-475,25	-1,9%
Stargard	13028,75	13539,08	14612,75	15372	15877,42	14657,42	1628,67	12,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 6.07.2023 r.].

Skalę zatrudnienia w Ostrowie można wśród podobnych miast średnich zestawić tylko z Piłą. Specyfiką Głogowa jest praca znacznej części mieszkańców w kombinacie miedziowym KGHM z siedzibą w Lubinie, z ośrodkami zatrudnienia rozproszonymi na większym obszarze. Pozostałe miasta stanowią swego rodzaju „satelity” większych ośrodków i ich mieszkańcy często pracują poza miejscem zamieszkania.

Ogólna liczba pracujących do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 0,65 (wyższa tylko w Krotoszynie – 0,68, w GP 0,58), w tym wśród kobiet 0,63 (wyżej Krotoszyn, Kalisz 0,64, GP 0,57), a wśród mężczyzn 0,68 (więcej w Krotoszynie – 0,71, Jarocinie 0,69, w GP 0,60).

Interesujące informacje dotyczące sytuacji w zatrudnieniu mieszkańców ukazuje porównanie liczby wystawionych PIT-11 przez pracodawców posiadających siedzibę na terenie miasta w porównaniu z liczbą analogicznych dokumentów wystawionych przez pracodawców spoza miasta (tab. 1, 2).

Tabela 2. Liczba PIT-11 wystawionych przez pracodawców z gminy (miasta) w latach 2015-2020.

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica	Dynamika
Gniezno	33443	33058	34526	35895	35400	33667	224	0,7%
Głogów	27000	27200	27925	29835	8412	29124	2124	7,9%
Inowrocław	41320	40472	40832	42615	37465	33312	-8008	-19,4%
Ostrów Wielkopolski	42162	43045	45135	47664	46640	48242	6080	14,4%
Piła	42344	41496	41256	42155	41963	40783	-1561	-3,7%
Stargard	24663	25704	26837	28815	28599	26795	2132	8,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 1.07.2023 r.]

Tabela 3. Liczba PIT-11 wystawionych przez pracodawców spoza gminy (miasta) w latach 2015-2020.

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica	Dynamika
Gniezno	22767	22687	23021	24168	23688	22450	-317	-1,4%

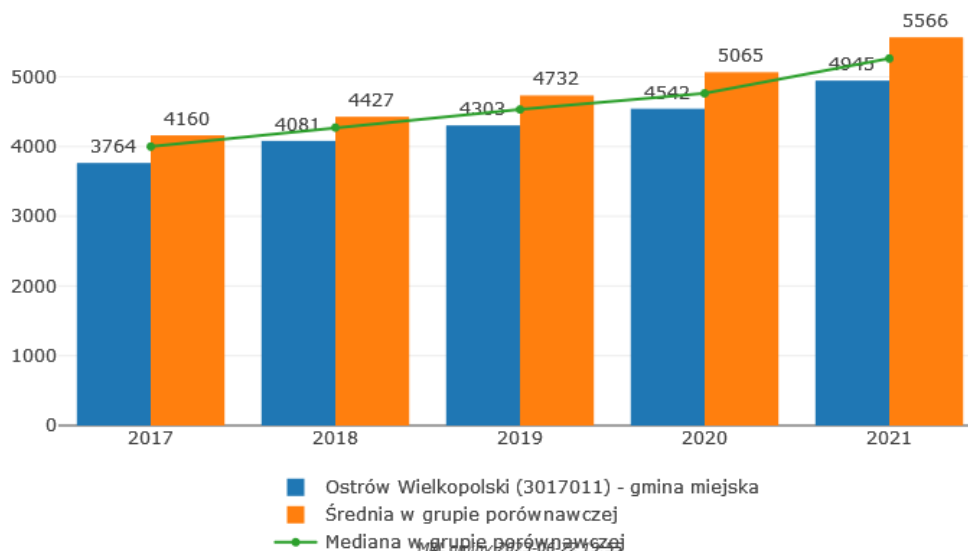
Głogów	24056	24168	23886	24464	528	22242	-1814	-7,5%
Inowrocław	22426	22557	23100	23702	23791	22283	-143	-0,6%
Ostrów Wielkopolski	22608	22766	23175	24244	24574	22860	252	1,1%
Piła	24390	24435	25464	27888	26859	24921	531	2,2%
Stargard	22661	22578	23261	24700	24841	23619	958	4,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 1.07.2023 r.]

O ile w tym drugim przypadku liczby te są w dla każdego z 6 porównywanych miast podobne i w badanym okresie dość stałe, uwarunkowane generalnie wielkością populacji miasta, o tyle w przypadku dokumentów PIT wystawionych przez pracodawców lokalnych uwidoczni się siła i rozmiar lokalnego ostrowskiego rynku pracy. Firmy mające siedzibę w Ostrowie Wielkopolskim zatrudniają niemal dwukrotnie więcej osób niż liczba pracujących z samego miasta, i w badanym okresie wykazały nieporównywalny z innymi miastami wzrost zatrudnienia. Odrotny proces miał miejsce w Inowrocławiu, w pozostałych miastach sytuacja była zróżnicowana. Sytuacja obrazowana przez powyższe tabele jest wynikiem różnorodności możliwości zatrudnienia w danym mieście. Na tym tle Ostrów Wielkopolski stanowi duży i samodzielny rynek pracy o dużej sile przyciągania mimo położenia w sąsiedztwie Kalisza i w otoczeniu miast, które również charakteryzują się dużą dynamiką lokalnych gospodarek.

W parze z możliwościami zatrudnienia nie idą zarobki. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2021 r. w Ostrowie Wielkopolskim wynosiło 4945 zł brutto. Od 2015 roku można zauważyć systematyczny wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, jednak średnia dla GP jest stale o ok. 10% wyższa.

Rysunek 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 22.06.2023 r.]

Szczegółowe dane dotyczące wynagrodzeń pozyskano dla lat 2017-2021 z Monitora Rozwoju Lokalnego na podstawie danych GUS na poziomie powiatów. Dane te dotyczą tylko miast należących do Związku Miast Polskich, stąd grupa samorządów porównywanych jest w stosunku do innych zagadnień niepełna.

Mediana (wartość środkowa) wynagrodzeń ogólnie w skali mikro zależy od wielkości ośrodka, w skali makro – od profilu gospodarczego. Dane były dostępne dla 2017 r. W przypadku mężczyzn wartość środkowa płac była wyższa niż u kobiet, a Ostrów nieznacznie wyprzedził Kalisz, co wiąże się z większym udziałem działalności produkcyjnej, gdzie pracują w większej liczbie mężczyźni. W tej sferze z kolei pobory były większe aniżeli w sferze budżetowej czy usługach nierynkowych, gdzie dominują kobiety.

W przypadku mediany zarobków kobiet zależności były analogiczne jak w przypadku wielkości ogółem, przy niższych stawkach, więc w Kaliszu panie otrzymywały pobory wyższe (wyraźnie) niż w Ostrowie. W Kaliszu środkowa stawka zarobków była wyższa niż u mężczyzn, gdyż Kalisz jest w większym stopniu ośrodkiem usług, i częściej są to usługi o wysokim stopniu specjalizacji (szpital wojewódzki, szkolnictwo wyższe, urzędy).

Tabela 4. Mediana wynagrodzeń wg płci i grup sekcji PKD (2017, dane powiatowe).

Miasto	ogółem	kobiety	mężczyźni	grupy sekcji PKD			
				B,C,D,E,F	G,H,I,J	K,L	M,N,O,P,Q,R,S
C2_GM: Rdzenie OF miast subregionalnych	3 184,75	2 943,18	3 488,59	3 757,11	2 560,77	3 605,10	3 224,10
Gniezno	3 000,00	2 834,00	3 198,12	3 200,00	2 560,00	3 600,00	3 253,76
Głogów	3 884,19	3 056,45	5 092,65	6 482,36	2 700,00	4 055,47	3 308,74
Inowrocław	2 970,38	2 870,00	3 059,97	3 163,80	2 501,00	3 602,21	3 120,00
Jarocin	2 728,82	2 665,40	2 832,00	2 628,71	2 600,00	3 600,00	3 145,25
Kalisz	3 130,00	3 068,96	3 200,00	3 419,58	2 648,00	3 191,00	3 236,90
Krotoszyn	2 982,48	2 769,06	3 188,58	3 050,00	2 624,56	3 650,00	3 240,00
Ostrów Wielkopolski	3 037,17	2 900,00	3 203,61	3 286,30	2 500,00	3 499,58	3 136,39
Piła	3 000,00	2 846,92	3 149,56	3 201,71	2 582,40	3 567,31	3 114,00
Pleszew	2 590,00	2 629,05	2 519,45	2 401,21	2 350,00	3 500,00	3 011,25
Stargard	3 181,27	3 021,95	3 387,47	3 278,70	2 851,14	3 719,62	3 268,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitor.miasta.pl [dostęp: 16.06.2021 r.]

Mediana wynagrodzeń w sekcjach sekcje B, C, D, E, F (obejmujących górnictwo, przemysł, energetykę i budownictwo) kształtowała się w Ostrowie Wielkopolskim dość korzystnie. Znacząco przodował Głogów, wysoka była pozycja Kalisza.

Rozpatrywana wartość w odniesieniu do sekcji G, H, I, J (handel, transport, naprawy, informacja i komunikacja) była w każdym z ośrodków, w porównaniu z innymi grupami sekcji) najniższa. Ostrów Wielkopolski zajmował miejsce w środku stawki.

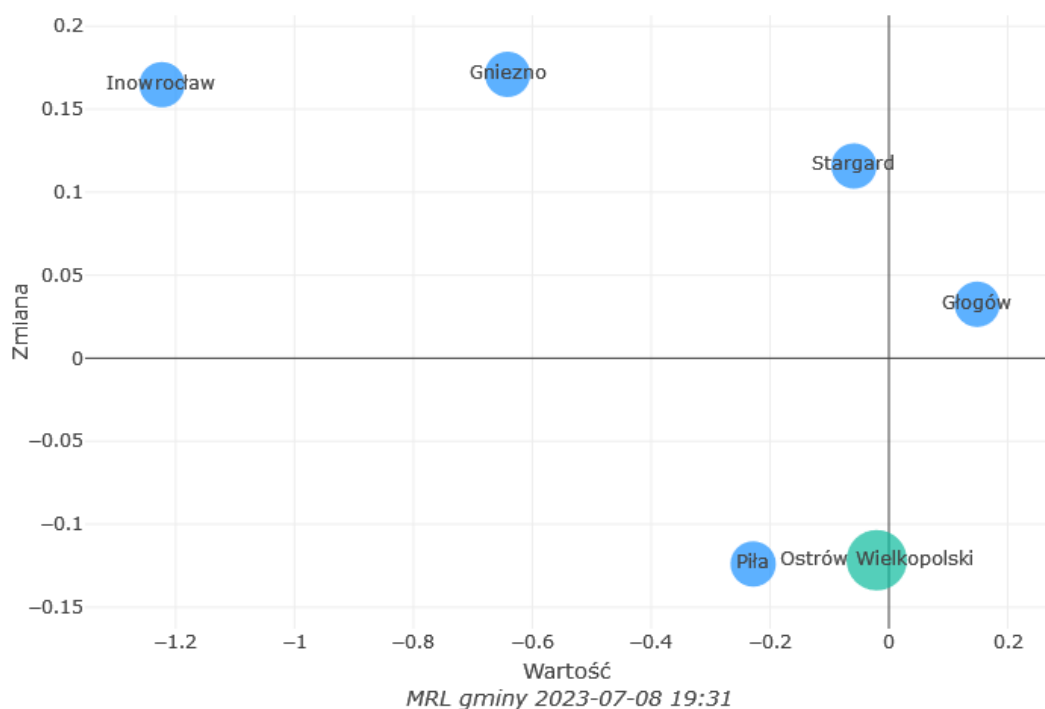
Mediana w sekcjach: K, L – obejmującej działalność finansową, ubezpieczeniową i w zakresie nieruchomości – była najniższa po Kaliszu. Jest to jednak dziedzina relatywnie słabo reprezentowana w mieście, choć ogólnie zapewniająca wysokie zarobki.

Mediana w zakresie pozostałych usług (sekcje M-S) plasowała Ostrów Wielkopolski ponownie w środku stawki.

Zauważyć należy, że w każdym przypadku miasto (a dokładniej powiat ostrowski) odznaczało się stawkami wynagrodzeń poniżej średniej w GP miast średnich.

Wskaźnik sytuacji materialnej mieszkańców według MRL wykazuje pogorszenie pozycji miasta (w 2017 r. 0,38, w 2021 r. -0,02) przy ujemnej dynamice na poziomie -0,12, mimo dość korzystnej pozycji wyjściowej na tle GP, co uwidoczni poniższy rysunek (jeszcze w 2015 r. wartość wskaźnika wynosiła 0,38).

Rysunek 9. Wskaźnik syntetyczny z obszaru Sytuacja materialna mieszkańców dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>

Świadczy to o relatywnym pogorszeniu sytuacji materialnej mieszkańców na tle innych miast. Poziom dochodów ludności zależy w dużej mierze od struktury form aktywności zawodowej mieszkańców. Średnio najwyższe dochody osiągają osoby prowadzące działalność gospodarczą. Ta grupa odprowadza również najwyższe zaliczki na podatek dochodowy.

Biorąc pod uwagę wartość dochodu osiąganą przez mieszkańców zauważa się dość wysoką pozycję Ostrowa Wielkopolskiego wśród porównywanych miast - za Kępnem, Kaliszem, Głogowem (gdzie, jak przedstawiono wcześniej, osiągane są bardzo wysokie zarobki w sektorze produkcji). Dynamika wzrostu w tym zakresie jest dość wysoka, jednak Kępno i Kalisz powiększają przewagę nad Ostrowem.

Tabela 5. Łączna wartość dochodu ze źródeł dochodów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (2015-2020).

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica
Gniezno	28860520,17	30381542,36	32669824,71	36087631,45	38470488,44	39774065,79	10913545,62
Głogów	35222130,12	36314889,04	38086559,91	41161995,93	43989665,66	46528919,91	11306789,79
Inowrocław	27409511,71	28455713,45	30531539,67	32758092,12	35553703,56	37802736,58	10393224,87
Jarocin	28349427,22	29792448,77	32926296,1	36825672,82	39491401,11	40909453,98	12560026,76
Kalisz	32470569,13	33385370,27	37008115,29	40664963,64	44459319,12	47289275,46	14818706,33

Krotoszyn	28413386,79	29683192,12	31760685,25	35182699,18	37761471,19	38430873,08	10017486,29
Kępno	31286087,06	32688061,06	37787103,45	40712779,47	45372451,44	48839962,06	17553875
Ostrzeszów	30048120,14	32015480,06	43489782,14	37512619,64	39909755,66	41774320,27	11726200,13
Ostrów Wielkopolski	30639055,91	32601415,6	35548290,09	39381566,27	41977594,5	43155045,25	12515989,34
Piła	31619968,5	32832031,5	35080136,96	38516999,31	40695352,55	42536977,77	10917009,27
Pleszew	24430142,44	26188517,88	28032099,62	30917724,23	33707066,05	35267046,4	10836903,96
Stargard	28530670,4	29750386,06	32358069,93	35790755,61	38641893,65	39400691,79	10870021,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 5.07.2023 r.]

Warto przeanalizować powyższe zagadnienia w odniesieniu do kluczowych grup podatników.

Tabela 6. Łączna wartość dochodów z tytułu stosunku pracy na 1 podatnika w tej kategorii (2015-2020) – otoczenie mikro i makro.

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica	Dynamika
Gniezno	33606,43	35450,38	37909,61	39687,2	41248,32	45368,03	11761,6	35,0%
Głogów	50821,03	51969,22	54605,98	56693,39	59139,16	65192,1	14371,07	28,3%
Inowrocław	35099,61	36219,1	38601,99	40157,22	42307,9	46275,06	11175,45	31,8%
Jarocin	31018,29	32525,96	35190,66	37460,12	38515,18	42613,51	11595,22	37,4%
Kalisz	35566,73	37441,59	39483,02	40935,04	42707,68	46141,09	10574,36	29,7%
Krotoszyn	32344,84	33786,47	36145,47	38402,66	39515,56	43302,22	10957,38	33,9%
Kępno	28196,43	29419,84	31356,49	32669,93	33828,91	37664,99	9468,56	33,6%
Ostrzeszów	31816,05	33183,82	35856,02	38155,04	39827,85	43131,85	11315,8	35,6%
Ostrów Wielkopolski	34782,71	36345,2	38649,35	41003,06	42458,06	45689,45	10906,74	31,4%
Piła	36450,39	38332,71	40364,72	41774,75	43891,43	47543,08	11092,69	30,4%
Pleszew	29646,67	30861,64	32921,29	35746,47	37014,29	40670,66	11023,99	37,2%
Stargard	37434,44	38596,81	40803,99	42798,16	45472,51	49843,98	12409,54	33,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 5.07.2023 r.]

W powyższym zestawieniu zdecydowanie przewodzą mieszkańcy Głogowa, w pierwszej kolejności z uwagi na występowanie oferującego wysokie pobory kombinatu miedziowego. Podatnicy z Ostrowa Wielkopolskiego plasują się w środku stawki. Dynamika wzrostu jest w Ostrowie również średnia. Większość ośrodków w otoczeniu mikro wykazuje dynamikę wyższą, jednak w tych miastach pobory należą do najniższych, można więc mówić o pewnej konwergencji.

Widoczna jest jednak niższa (niekiedy nawet dwukrotnie) dynamika wzrostu dochodów w tej grupie aniżeli wśród przedsiębiorców. Ogólnie dochody osób utrzymujących się z pozarolniczej działalności gospodarczej są średnio znacząco wyższe aniżeli pracujących „na etacie” (tab. 7).

Tabela 7. Łączna wartość dochodów z tytułu stosunku pozarolniczej działalności gospodarczej na 1 podatnika w tej kategorii (2015-2020) – otoczenie mikro i makro.

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica	Dynamika
Gniezno	73787,36	77481,16	82913,17	95719,86	106526,4	107089	33301,6	45,1%
Głogów	71783,03	72189,05	76463,43	90990,91	99862,73	111931,5	40148,48	55,9%
Inowrocław	75356	78268,21	86443,78	93402,38	108475,3	118081,1	42725,06	56,7%

Jarocin	88776,35	91994,03	98692,27	124188,3	130588,4	131600,3	42823,97	48,2%
Kalisz	107954,8	107741,6	129986,6	145972,2	168968	176786,6	68831,73	63,8%
Krotoszyn	88075,36	91177,24	96279,81	108802,9	120593	111489,4	23414,06	26,6%
Kępno	124298,1	127672,7	157198,4	160702,6	184518,4	198846,1	74548,02	60,0%
Ostrzeszów	98665,68	104739,1	128042,2	109033,1	119906,1	112610,2	13944,55	14,1%
Ostrów Wielkopolski	79337,98	86595,58	98264,38	112608,3	118990	114561,7	35223,69	44,4%
Piła	75377,72	77322,92	83231,81	94573,56	102734	114604,8	39227,05	52,0%
Pleszew	70082,6	79872,68	87890,21	94333,12	107842,2	104770,9	34688,31	49,5%
Stargard	77594,89	82040,02	91199,71	103682,8	112763,6	112601,9	35007,01	45,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwaju.pl/> [dostęp: 5.07.2023 r.]

Ostrowscy przedsiębiorcy zajmują w tej klasyfikacji średnią pozycję, w ostatnich latach tempo wzrostu dochodów przedsiębiorców spadło i obecnie przyjmuje wartości średnie wśród porównywanych ośrodków. W przypadku tej grupy podatników różnice pomiędzy poszczególnymi miastami powiększają się. Można to zauważyć na przykładzie miast sąsiednich – Kępno, Kalisz i Jarocin które dystansują Ostrów coraz bardziej, natomiast Krotoszyn i Ostrzeszów, jeszcze kilka lat temu charakteryzujące się wyższymi dochodami przedsiębiorców, obecnie wykazują wyniki niższe niż Ostrów Wielkopolski.

Tabela 8. Łączna wartość dochodów z tytułu emerytury i renty na 1 podatnika w tej kategorii (2015-2020) – otoczenie mikro i makro.

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Różnica	Dynamika
Gniezno	20175,7	20682,34	21077,53	22458,92	24794,29	26411,26	6235,56	30,9%
Głogów	25857,59	26588,42	26873,52	28526,93	31099,01	33050,48	7192,89	27,8%
Inowrocław	21563,13	22059,21	22375,35	23665,8	26030,28	27706,21	6143,08	28,5%
Jarocin	19158,14	19556,44	19916,44	21283,68	23554,71	25064,11	5905,97	30,8%
Kalisz	21189,75	21624,05	21886,07	23333,99	25693,94	27399,56	6209,81	29,3%
Krotoszyn	18250,89	18606,62	19039,73	20325,84	22707,29	24318,31	6067,42	33,2%
Kępno	18583,88	19043,77	19388,21	20913,5	23280,73	24863,18	6279,3	33,8%
Ostrzeszów	19025,55	19524,04	20085,87	21534,91	23862,02	25481,07	6455,52	33,9%
Ostrów Wielkopolski	20798,88	21265,25	21588,82	22955,93	25323,41	26848,55	6049,67	29,1%
Piła	23069,91	23539,06	23842,57	25354,5	27716,56	29565,26	6495,35	28,2%
Pleszew	18254,23	18593,55	18977,31	20264,59	22666,86	24125,64	5871,41	32,2%
Stargard	21631,27	22137,2	22334,77	23662,8	25957,81	27639,28	6008,01	27,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwaju.pl/> [dostęp: 5.07.2023 r.]

Mieszkańcy pobierający emerytury i renty osiągają z tego tytułu najniższe dochody w porównaniu z wcześniej wymienionymi grupami. W ostatnich latach świadczenia te rosły w tempie podobnym do wzrostu wynagrodzeń. Mieszkanki i mieszkańcy Ostrowa osiągający dochody z tych źródeł sytuują się w środku stawki porównywanych miast. Dynamika wzrostu w przypadku Ostrowa jest również średnia.

Tak, więc, mimo iż podstawową grupę (bazę) podatkową stanowią osoby pracujące w ramach stosunku pracy, szczególnie w działalności produkcyjnej i budownictwie, szczególną uwagę należy zwrócić na przedsiębiorców.

Udział podatników w wieku emerytalnym w stosunku do mieszkańców w wieku emerytalnym wykazuje w Ostrowie Wielkopolskim drugi najwyższy wskaźnik oprócz Piły – 17,3%.

Należy też zauważyć, że dochody osób pobierających renty i emerytury są średnio dwukrotnie niższe niż osób zatrudnionych na etat, i czterokrotnie niższe niż pracujących na własny rachunek, przy nieraz wyższych wydatkach na niezbędne zakupy. Oznacza to, że wraz ze starzeniem się społeczeństwa i odchodzeniem kolejnych licznych roczników z rynku pracy następuje ubożenie ludności. Należy temu zjawisku przeciwdziałać poprzez utrzymanie wysokiego poziomu aktywności zawodowej, także w starszych grupach wiekowych oraz wspieranie „srebrnej” przedsiębiorczości, co „popłaca” zarówno budżetowi lokalnemu, jak i samym przedsiębiorcom. Ostrów Wielkopolski wykazuje w tym zakresie dobrą pozycję wyjściową.

Jeśli chodzi o statystyki bezrobocia, to liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w niemal wszystkich ośrodkach przyjmowała minimalne wartości, oznaczające tzw. bezrobocie frykcyjne, wskazujące na równowagę na rynku pracy, nieprzekraczające poziomu 3-4%. Jedynym wyjątkiem jest Głogów, gdzie poziom zjawiska jest wyraźnie wyższy.

W Ostrowie Wielkopolskim, mimo dość niskiego poziomu bezrobocia na początku okresu wskaźnik nadal należy do najniższych w całej badanej grupie – miasto aktualnie utrzymuje 2. najniższy wynik w badanej grupie, za Kępnem.

Tabela 9. Udział zarejestrowanych bezrobotnych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2021.

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica	Dynamika
Ostrów Wielkopolski	23,4	22,86	21,27	28,23	23,86	0,46	2,0%
Jarocin	26,8	22,7	23,41	33,71	30,29	3,49	13,0%
Krotoszyn	29,87	26,92	23,23	34,06	26,79	-3,08	-10,3%
Kępno	21,89	21,02	18,55	23,56	20,02	-1,87	-8,5%
Ostrzeszów	41,2	40,04	36,39	41,21	28,65	-12,55	-30,5%
Pleszew	25,15	21,6	21,75	29,8	27,87	2,72	10,8%
Kalisz	39,61	29,52	23,14	24,8	28,35	-11,26	-28,4%
Gniezno	44,77	44,89	36,66	42,75	40,63	-4,14	-9,2%
Głogów	85,94	74,7	66,36	82,11	75,68	-10,26	-11,9%
Inowrocław	33,03	28,72	26,72	37,88	29,85	-3,18	-9,6%
Piła	26	25,14	29,51	42,7	29,93	3,93	15,1%
Stargard	38,86	35,82	34,72	40,07	36,11	-2,75	-7,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 1.07.2023 r.]

Bezrobocie o charakterze frykcyjnym wskazuje na problem z podażą pracy w danym ośrodku – problem ten występuje więc również w Ostrowie Wielkopolskim.

Wskaźnik liczby bezrobotnych zarejestrowanych ogółem na 1000 mieszkańców gminy wynosi 13,67. Natomiast średnia dla grupy porównawczej wyniosła 24,24. Liczba bezrobotnych w wieku do 25 roku życia w Ostrowie Wielkopolskim jest również znacznie niższa niż w grupie porównawczej i w 2021 roku wyniosła 1,27 (w GP 2,17).

Ostrów Wielkopolski odznacza się również znacznie niższą w odniesieniu do grupy porównawczej liczbą długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców, która w 2021 wynosiła 5,28 (w GP 13,06).

Z uwagi na sytuację demograficzną – procesy starzenia się ludności – perspektywy w zakresie odnawiania zasobów ludzkich na rynku pracy nie są korzystne. Różnica liczby ludności w wieku 15-24 i 60-69 do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosiła w badanym okresie około 10%, co oznacza, że w perspektywie 10 lat może ubyc z miasta co 10 miejsc pracy lub trzeba będzie posilkować się osobami z zewnątrz.

Ankietowani w ramach przygotowania udziału M. Ostrów Wielkopolski w Programie „[Rozwój lokalny](#)” tj. lokalni liderzy i społeczni uznali, że potencjał kształcenia zawodowego nie jest w pełni wykorzystywany. Kluczowym problemem w tym zakresie jest brak współpracy pomiędzy placówkami oświatowymi a przedsiębiorstwami, np. rzemieślniczymi, w których mogłyby się odbywać praktyki i zajęcia dla uczniów szkół zawodowych oraz brak dostosowania profili kształcenia do lokalnego rynku pracy, czy też niski poziom doradztwa edukacyjno-zawodowego. Potwierdzają to dane pozyskane z badania ankietowego młodzieży, w którym ponad 30% respondentów wskazuje za jedną z najmocniejszych stron kształcenia praktyki zawodowe, a aż 50% uczniów uważa podniesienie praktycznych umiejętności związanych z zawodem za kluczowe w celu znalezienia wymarzonej pracy.

2. Przedsiębiorczość

Ostrów Wielkopolski odznacza się należącą do najwyższych liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, zarówno w układzie otoczenia mikro, jak i makro.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (2015-2019, otoczenie mikro i makro).

Miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica	Dynamika
Ostrów Wielkopolski	125,6	125,4	126,0	128,4	131,8	136,9	141,1	15,5	12,3%
Jarocin	97,9	98,8	99,2	101,1	105,8	109,0	113,1	15,1	15,4%
Kalisz	114,3	113,9	114,8	114,3	117,7	125,1	128,5	14,2	12,4%
Krotoszyn	92,2	93,5	94,5	96,1	100,0	103,6	107,3	15,1	16,4%
Kępno	118,6	119,2	121,4	125,3	128,1	132,4	136,7	18,1	15,2%
Ostrzeszów	114,5	114,9	118,1	121,8	126,0	131,7	138,9	24,4	21,3%
Pleszew	106,8	107,5	106,2	107,7	110,1	115,1	119,0	12,2	11,4%
Gniezno	127,7	126,5	126,0	127,1	130,1	137,4	141,4	13,7	10,8%
Głogów	96,8	95,6	95,6	95,0	96,9	102,2	105,1	8,3	8,6%
Inowrocław	92,2	91,1	90,9	91,4	92,5	98,1	100,6	8,4	9,2%
Piła	115,0	115,2	115,5	116,6	117,0	121,7	124,9	9,9	8,6%
Stargard	117,3	115,8	115,8	115,4	118,0	120,9	123,4	6,1	5,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://analizy.monitorrozwaju.pl/> [dostęp: 7.07.2023 r.]

Podmiotów gospodarczych z roku na rok przybywa. Nie zatrzymała tego procesu, a wręcz przyspieszyła – pandemia COVID-19. W 2022 r. liczba podmiotów nadal rosła, osiągając wskaźnik 144 na 1000 mieszkańców – Ostrów zdystansował Gniezno, gdzie wartość ta osiągnęła 143.

Dynamika zjawiska jest w Ostrowie wysoka w porównaniu z innymi miastami średnimi, jednak w porównaniu z sąsiednimi miastami – umiarkowana. Znacznie wyższa dynamika rozwoju przedsiębiorczości występuje natomiast w gminach otaczających miasto. Zjawisko przedstawia poniższa tabela. Wielkości bezwzględne są jednak wciąż znacznie niższe niż w mieście.

Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (2015-2021, otoczenie nano).

Gmina	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica	Dynamika
Ostrów Wielkopolski	125,6	125,4	126,0	128,4	131,8	136,9	141,1	15,5	12,3%
Ostrów Wielkopolski (W)	87,0	89,0	91,6	97,3	102,9	108,7	112,9	25,9	29,7%
Przygodzice	89,4	89,2	91,2	98,1	102,6	108,6	112,2	22,8	25,5%
Raszków	86,8	88,8	91,2	93,0	97,1	102,2	107,2	20,4	23,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://analizy.monitorrozwaju.pl/> [dostęp: 7.07.2023 r.]

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w % w 2021 roku był nieco niższy od średniej dla GP (6,4 wobec 6,7). Od 2017 roku następuje jego powolny spadek.

Chociaż liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sektorze usług finansowych (sekcja K) na 1000 zarejestrowanych powoli wzrasta, to nadal jest o ponad 20% niższa od średniej dla grupy porównawczej. Również liczba instytucji otoczenia biznesu w porównaniu z ogólną liczbą podmiotów gospodarczych jest w mieście zdecydowanie najniższa wśród „6” podobnych.

Według danych BDL największa liczba osób fizycznych prowadzi działalność w sektorach takich jak handel, budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Należy jednak zaznaczyć, że od 2014 roku liczba podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność w sektorze handel hurtowy i detaliczny znacznie zmalała. Wzrosła natomiast liczba osób fizycznych prowadzących działalność w pozostałych wskazanych powyżej sektorach.

Wśród podmiotów gospodarczych w Ostrowie dominują mikroprzedsiębiorstwa, które stanowią ponad 96% wszystkich podmiotów, 3% to małe przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 osób. Ogromna większość podmiotów gospodarczych to firmy osób fizycznych.

Tabela 12. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2017-2022).

Miasto	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
Głogów	67	68	70	74	76	76
Inowrocław	67	69	69	73	74	75
Gniezno	94	96	98	103	105	106
Jarocin	75	77	81	84	86	88
Kępno	92	96	97	101	104	106
Krotoszyn	70	72	74	77	80	82
Ostrów Wielkopolski	93	96	99	103	106	108
Ostrzeszów	93	98	101	104	110	112
Piła	86	90	89	93	95	97
Pleszew	78	81	83	87	90	91
Kalisz	81	83	86	91	93	95
Stargard	83	84	86	89	91	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 6.07.2023 r.]

Liczba przedsiębiorców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym jest w Ostrowie Wielkopolskim obok Ostrzeszowa najwyższa wśród porównywanych ośrodków, o 1/3 wyższa niż średnio w GP. Korzystna dynamika wzrostu pozwala zachować miastu przewagę.

Przyrost liczby nowych firm na terenach podmiejskich wiązać należy nie tylko z napływem nowych mieszkańców, ale przede wszystkim z wielkością poszczególnych miejscowości. Najwięcej nowych podmiotów rejestrowano w latach 2015-2022 w Przygodzicach (214), Gorzycach Wielkich (191), Radłowie (gm. Raszków) (138), Topoli Wielkiej (gm. Przygodzice) (119). Jednak biorąc pod uwagę wyrejestrowywanie podmiotów gospodarczych, największy przyrost liczby firm w okresie 2015-2022 wystąpił w Gorzycach Wielkich (114), Radłowie (76), Przygodzicach (71), Topoli Wielkiej (56), Zacharzewie (49) i Topoli Małej (obie ostatnie miejscowości gm. Ostrów Wielkopolski) (48).

Przeanalizowano też powstawanie przedsiębiorstw świadczących usługi o wysokiej wartości dodanej i dużej elastyczności działania (sekcje J-N wg PKD 2007). Najwięcej takich firm powstawało w Gorzycach Wlk. (44), Przygodzicach (30), Topoli Małej (22) Topoli Wielkiej (20).

Natomiast jeśli chodzi o sekcję M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), najwięcej firm przybyło w Przygodzicach i Gorzycach Wlk. (15 nowych, 5 wyrejestrowanych).

Rozwój przedsiębiorczości w otoczeniu granic Ostrowa ma więc charakter zróżnicowany.

W tym samym czasie w Ostrowie Wielkopolskim powstało 5 388 nowych podmiotów gospodarczych, w tym 1 228 działających w sekcjach J-N (czyli 22,8%) natomiast zamknięto 4 246 firm, w tym z analizowanych dokładniej sektorów 751, czyli niecałe 17,8%. Można więc zauważyć, że firmy z sektorów usług specjalistycznych, o wysokiej wartości dodanej wykazują większą „przeżywalność”.

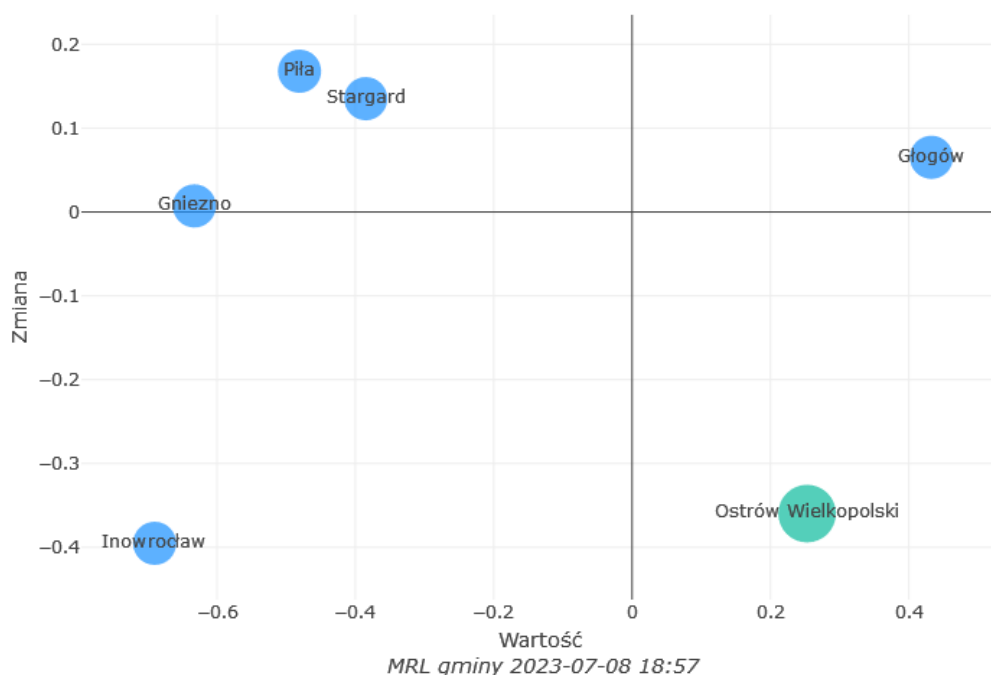
Prowadzenie działalności gospodarczej za atrakcyjną bądź bardzo atrakcyjną formę pracy uznało prawie 2/3 młodzieży ankietowanej na potrzeby Programu „[Rozwój lokalny](#)”, natomiast otwarcie firmy rozważa prawie 44% (ponad 1/4 respondentów wskazała, że „raczej rozważa” prowadzenie własnej działalności gospodarczej (25,3%) natomiast „zdecydowanie rozważa” 18,37%). Znaczna grupa nie ma do końca zdania w tym temacie (25,43%). Wskazuje to na ogromny potencjał i chęć młodych ludzi do prowadzenia własnej działalności gospodarczej i należy podjąć zdecydowane działania, aby umożliwić im to na obszarze bądź w okolicy Ostrowa Wielkopolskiego. Czynnikiem, który skłoniłby najwięcej (ponad 50%) młodych ludzi do założenia własnego przedsiębiorstwa byłby dobry pomysł na biznes.

Związek z firmami rodzinnymi ma 1/3 z ankietowanych, natomiast w większości przypadków nie zamierzają oni pracować w tych firmach, ani nie jest to od nich oczekiwane. Oznacza to, że młodzi ludzie z doświadczeniem w zakresie funkcjonowania firmy oraz wysoką gotowością prowadzenia własnego biznesu potrzebują dobrych pomysłów z zewnątrz, a także mentorów, którzy będą gotowi podzielić się z nimi wiedzą i doświadczeniem.

3. Stan finansów lokalnych

Syntetyczny wskaźnik dotyczący obszaru stanu finansów lokalnych obrazujących zdolność finansowania rozwoju wyniósł w 2021 roku dla Ostrowa Wielkopolskiego 0,25. Była to wartość niższa niż w 2017 roku, gdy wynosiła 0,61. Dynamika tego wskaźnika dla miasta ukształtowała się na poziomie -0,36, co świadczy o wyraźnym pogorszeniu się sytuacji w tym zakresie.

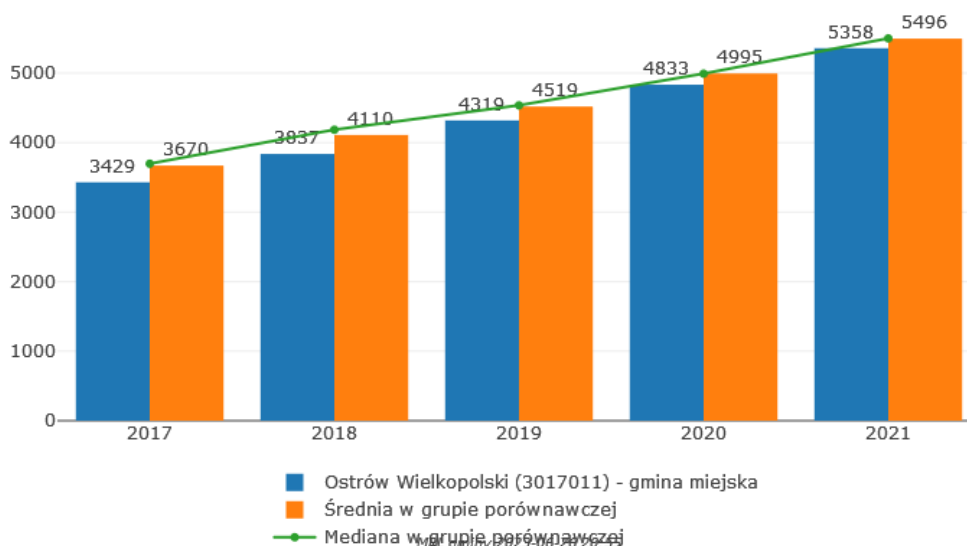
Rysunek 10. Wskaźnik syntetyczny z obszaru Stan finansów lokalnych dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>

Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca w ujęciu średniej trzyletniej wyniosły w 2021 roku 5358 zł będąc najwyższą wartością w analizowanym okresie 2017-2021. Jednocześnie była to wartość niższa od średniej dla miast z GP (5496). Wartość standaryzowana dla Ostrowa Wielkopolskiego była jedną z niższych spośród wszystkich miast porównywanych (-0,41; niżej był Stargard: -0,42), a dynamika wyniosła 0,46.

Rysunek 11. Dochody ogółem budżetu JST na 1 mieszkańca w zł (średnia 3letnia)

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/> [dostęp: 5.07.2023 r.]

Dochody przypadające na 1 mieszkańca wykazywały systematyczny wzrost, wynikający z ogólnej koniunktury gospodarczej, modyfikowany przez zmiany liczby ludności.

Tabela 13. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2022).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	3 886,28	4 130,18	4 927,15	5 410,32	5 692,98	1 806,70	46,5%
Ostrów Wielkopolski (W)	3 937,07	3 989,44	4 577,44	5 765,73	5 572,43	1 635,36	41,5%
Przygodzice	4 018,47	4 914,93	5 582,19	5 616,61	6 308,50	2 290,03	57,0%
Raszków	4 078,83	4 416,41	4 799,77	5 778,64	6 574,54	2 495,71	61,2%
Jarocin	3 947,77	4 234,81	4 935,52	5 357,33	6 086,46	2 138,69	54,2%
Kępno	4 538,48	4 722,38	5 627,77	5 880,23	6 885,68	2 347,20	51,7%
Krotoszyn	3 864,46	4 064,21	4 691,94	4 877,25	5 574,11	1 709,65	44,2%
Nowe Skalmierzyce	4 614,78	5 296,85	5 789,29	6 486,51	7 146,35	2 531,57	54,9%
Ostrzeszów	3 858,99	4 065,67	4 702,60	5 303,91	5 955,99	2 097,00	54,3%
Pleszew	4 055,28	4 315,00	5 280,45	5 757,51	5 735,92	1 680,64	41,4%
Kalisz	5 601,32	6 036,24	6 577,22	7 630,99	8 710,66	3 109,34	55,5%
Głogów	4 338,89	4 760,47	5 514,04	5 982,58	6 434,18	2 095,29	48,3%
Inowrocław	4 121,97	4 650,06	5 403,89	5 472,68	5 959,20	1 837,23	44,6%
Gniezno	4 181,50	4 383,18	4 921,80	5 626,41	5 874,80	1 693,30	40,5%
Piła	4 050,05	4 682,21	4 849,78	5 333,63	5 934,61	1 884,56	46,5%
Stargard	4 021,87	4 789,15	4 829,42	5 340,52	5 864,13	1 842,26	45,8%
POLSKA	4 937,72	5 387,05	5 969,49	6 532,73	7 226,45	2 288,73	46,4%
WIELKOPOLSKIE	4 803,88	5 140,25	5 764,26	6 295,48	6 897,06	2 093,18	43,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 10.07.2023 r.]

Dochody budżetu Ostrowa Wielkopolskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca są znacznie niższe od średniej krajowej i wojewódzkiej, choć trzeba zauważyć, że są wśród nich miasta na prawach powiatu, które mają większy zakres dochodów, co wynika z nakładania się kompetencji dwóch szczebli samorządu i uwidoczni się w przypadku Kalisza. Niemniej jednak również w ujęciu gmin otoczenia bliższego, dalszego, jak i podobnych miast średnich dochody Ostrowa są poniżej średniej, wyższe nieznacznie tylko od gminy wiejskiej Ostrów Wielkopolski i gm. Krotoszyn. Średnia dynamika wzrostu dochodów w ujęciu porównawczym utrwała pozycję miasta w zestawieniu z innymi samorządami.

Ta sytuacja wymaga przestudiowania w układzie poszczególnych składników budżetu.

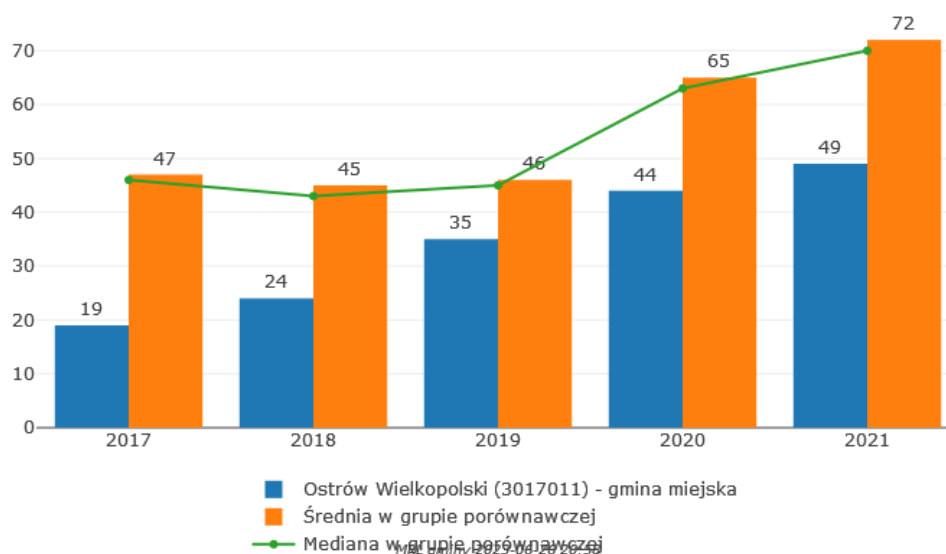
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w ujęciu średniej trzyletniej dla Ostrowa Wielkopolskiego wyniósł w 2021 roku 52,64% (średnia miast GP: 53,97%) i był niższy niż w ubiegłych latach (2020: 53,62%; 2019: 54,71%; 2018: 56,42%; 2017: 60%; 2016: 62%; 2015: 64%; 2014: 65%). Zarówno dynamika Ostrowa Wielkopolskiego, jak i każdego miasta z grupy porównawczej była ujemna. Jest to zjawisko ogólnokrajowe, jednak w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego wskaźniki kształtują się szczególnie niekorzystnie (Ostrów zanotował drugi najniższy wynik: -0,58).

Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem wyrażonych w średniej trzyletniej w 2021 roku wyniósł dla Ostrowa Wielkopolskiego 7,1% (przy wyniku 8,7% dla miast GP). W latach 2017-2021 za każdym razem był on niższy niż w przypadku średniej dla miast GP, a wartości te spadały w latach 2020-2021 dla grupy porównawczej. Dla Ostrowa niezmiennie wzrastały. Dynamika tego wskaźnika dla Ostrowa Wielkopolskiego wynosi 0,68.

Dochody majątkowe przypadające na 1 mieszkańca ujęte w średniej trzyletniej wyniosły w 2021 roku 374 dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz 486 dla miast GP. Jest to wyraźny wzrost względem roku 2020, dynamika ukształtowała się na poziomie 0,57 w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego.

Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w średniej trzyletniej wyniósł dla Ostrowa Wielkopolskiego w 2021 roku ok. 49%. Była to wartość zdecydowanie niższa niż średnia dla miast z GP (ok. 72%). Wartość standaryzowana tego wskaźnika była jedną z najniższych spośród wszystkich porównywanych miast (-1,32). Należy jednak podkreślić, że dynamika wskaźnika przyjęła wartość dodatnią (0,47).

Rysunek 12. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %) – średnia trzyletnia w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 29.06.2023 r.]

Dochody budżetu Ostrowa Wielkopolskiego wyniosły w 2022 roku 398 mln złotych. Najistotniejszą pozycję w tym zestawieniu stanowiły wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT), które wykonano na poziomie blisko 89,7 mln zł (22,5% wpływów do budżetu w 2022 r.). Drugim najistotniejszym źródłem wpływów do budżetu był podatek od nieruchomości, stanowiący jednocześnie najważniejsze źródło dochodów własnych miasta, wykonany w kwocie ponad 62,2 mln zł, czyli 15,6% wszystkich dochodów. Kolejne trzy pozycje wg wartości wpływów do budżetu stanowią źródła zewnętrzne - subwencja ogólna oraz dwa rodzaje dotacji celowych z budżetu państwa. Łącznie pięć najważniejszych źródeł dochodów miasta zapewniało 69,0% wpływów do budżetu³. Zarówno udziały w PIT, jak i wpływy z podatku od nieruchomości stanowią kategorie dochodów własnych, przyznanych samorządom na mocy ustaw.

Tabela 14. Dochody własne na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	2 158,51	2 308,90	2 596,59	2 826,76	2 982,51	824,00	38,2%
Ostrów Wielkopolski (W)	1 498,03	1 649,33	1 886,40	2 320,85	2 286,02	787,99	52,6%

³ <https://ostrowwielkopolski-2022.curulis.pl/co-zrobili%C5%9Bmy/bud%C5%BCet> [dostęp: 10.07.2023 r.]

Przygodzice	1 455,98	1 638,78	1 919,11	2 012,11	2 390,86	934,88	64,2%
Raszków	1 358,70	1 657,04	1 717,70	2 087,60	2 576,60	1 217,90	89,6%
Jarocin	1 926,76	1 997,36	2 434,27	2 642,38	2 959,89	1 033,13	53,6%
Kępno	2 320,67	2 516,96	3 089,58	3 185,50	3 838,31	1 517,64	65,4%
Krotoszyn	1 925,08	2 022,15	2 304,60	2 200,14	2 746,56	821,48	42,7%
Nowe Skalmierzyce	2 493,29	2 900,06	3 223,96	3 262,11	3 930,58	1 437,29	57,6%
Ostrzeszów	1 945,09	2 104,78	2 486,17	2 571,39	3 033,01	1 087,92	55,9%
Pleszew	1 664,87	1 874,69	2 521,78	2 476,91	2 504,67	839,80	50,4%
Kalisz	2 815,79	3 107,52	3 421,84	3 783,55	4 420,38	1 604,59	57,0%
Głogów	2 831,19	3 084,67	3 271,13	3 613,92	3 972,54	1 141,35	40,3%
Inowrocław	2 227,20	2 652,75	3 179,59	2 909,31	3 140,93	913,73	41,0%
Gniezno	1 935,86	2 280,50	2 309,16	2 865,31	2 854,72	918,86	47,5%
Piła	2 298,86	2 581,03	2 598,64	2 709,28	3 219,22	920,36	40,0%
Stargard	2 276,87	2 557,45	2 595,05	2 755,14	3 032,88	756,01	33,2%
POLSKA	2 508,67	2 731,92	2 959,13	3 187,53	3 479,21	970,54	38,7%
WIELKOPOLSKIE	2 400,73	2 601,50	2 863,04	3 060,78	3 296,10	895,37	37,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 10.07.2023 r.]

Ta część dochodów Miasta wykazuje najwolniejszy wzrost w porównaniu z samorządami 3 kręgów porównawczych (prócz Stargardu), choć jest to wzrost odpowiadający średnim w skali kraju i województwa. Dynamika zmian w poszczególnych kręgach otoczenia jest różna, średnio najwyższa w małych gminach podmiejskich (które jednocześnie w tym czasie zwiększały swoją ludność), a także w Kaliszu i Kępnie. Znacząco mniejsza, choć i tak wyższa od średniej krajowej (i wskaźnika dla Ostrowa) jest dynamika wzrostu dochodów własnych w przypadku miast średniej wielkości branych do porównań.

W kategoriach wskaźnika wpływów z tytułu PIT na 1 mieszkańca w porównaniu z gminami otaczającymi oraz pobliskimi miastami tempo przyrostu wpływów do budżetu Ostrowa było średnie. Największy skok odnotowano w gm. Raszków, począwszy od 2021 r. (kontynuowany także w 2022 r. mimo zmienionych zasad rozliczeń podatku PIT).

Tabela 15. Dochody z tytułu wpływów z PIT na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	906,36	1 061,61	1 188,47	1 184,59	1 312,36	406,00	44,8%
Ostrów Wielkopolski (W)	648,79	791,82	890,96	873,51	942,22	293,43	45,2%
Przygodzice	606,86	694,99	819,74	795,48	899,90	293,04	48,3%
Raszków	509,75	653,32	764,40	799,60	1 205,42	695,67	136,5%
Jarocin	800,17	895,26	992,44	1 026,49	1 125,72	325,55	40,7%
Kępno	1 000,83	1 125,16	1 375,54	1 288,71	1 504,05	503,22	50,3%
Krotoszyn	765,97	866,74	943,48	931,12	1 043,91	277,94	36,3%
Nowe Skalmierzyce	881,52	1 166,92	1 255,23	1 135,98	1 238,55	357,03	40,5%
Ostrzeszów	868,31	972,48	1 177,21	964,17	1 073,59	205,28	23,6%
Pleszew	662,06	778,11	857,54	838,79	974,61	312,55	47,2%
Kalisz	1 407,29	1 544,26	1 783,11	1 774,56	2 087,62	680,33	48,3%

Głogów	1 100,32	1 203,09	1 284,25	1 269,49	1 465,86	365,54	33,2%
Inowrocław	824,53	919,29	1 010,14	968,61	1 125,09	300,56	36,5%
Gniezno	799,14	908,68	989,04	991,85	1 147,13	347,99	43,5%
Piła	951,19	1 061,58	1 154,61	1 131,57	1 249,39	298,20	31,4%
Stargard	817,14	911,67	997,90	983,48	1 114,78	297,64	36,4%
POLSKA	1 001,82	1 136,08	1 253,20	1 234,82	1 399,28	397,46	39,7%
WIELKOPOLSKIE	981,92	1 117,65	1 246,99	1 224,94	1 375,49	393,57	40,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 10.07.2023 r.]

Biorąc pod uwagę miasta z grupy porównawczej, Ostrów Wielkopolskie odznaczał się szybszym wzrostem wpływów z PIT, szybszym także niż średnio w województwie i kraju.

W kategoriach bezwzględnych wyraźnie przoduje Kalisz, choć należy zaznaczyć, że jako miasto na prawach powiatu ma wyższy udział w podatkach dochodowych (w 2019 r. 48,48% wobec 38,23% w pozostałych miastach i gminach). Po odliczeniu części powiatowej wpływy przypadające na statystycznego Kaliszana / Kaliszanę wyniosły 1 646,24 zł, a więc były wyższe niż w kolejnym w rankingu Kępnie, jednak nie tak wyraźnie jak bez tego rozdzielenia. Ostrów Wielkopolski zajmuje obecnie 3 miejsce w tym zestawieniu (w 2016 r. został zdystansowany przez Kępno).

Inaczej sytuacja wygląda na tle porównywanych miast średnich. Tu w latach 2017-2021 Ostrów Wielkopolski zmniejszył dystans do najzasobniejszego w grupie Głogowa, zdystansował natomiast Piłę.

Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) nie wykazują takiej regularności jak w przypadku PIT, zależąc od wyników finansowych przedsiębiorstw, niemniej jednak wykazują pewne prawidłowości. Wielkości wpływów nie są tak mocno powiązane z wielkością populacji gminy, lecz raczej z charakterem gospodarczym. W bezpośrednim i bliskim otoczeniu Ostrowa Wielkopolskiego najwyższe wpływy odnotowuje się w wartościach bezwzględnych w Kaliszu⁴, Krotoszynie (gdzie siedzibę ma m. in. Grupa DINO), Nowych Skalmierzycach (Grupa COM 40 Limited Sp. z o.o.) i kolejno w Ostrowie Wielkopolskim.

Tabela 16. Dochody z tytułu wpływów z CIT na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	43,21	54,63	73,44	83,99	77,54	34,33	79,4%
Ostrów Wielkopolski (W)	28,19	34,72	47,49	46,32	61,57	33,38	118,4%
Przygodzice	7,49	9,02	14,84	20,60	47,78	40,29	537,9%
Raszków	28,24	61,78	30,61	58,64	78,24	50,00	177,1%
Jarocin	30,01	33,25	32,41	48,34	81,45	51,44	171,4%
Kępno	25,69	30,54	33,87	36,95	57,56	31,87	124,1%
Krotoszyn	98,51	152,46	153,90	165,85	226,44	127,93	129,9%
Nowe Skalmierzyce	79,29	73,19	75,32	115,49	592,96	513,67	647,8%
Ostrzeszów	45,73	50,33	48,72	50,86	79,32	33,59	73,5%
Pleszew	63,80	86,26	113,53	93,62	30,96	-32,84	-51,5%
Kalisz	87,98	99,48	110,28	127,05	151,68	63,70	72,4%

⁴ W przypadku Kalisza trzeba wziąć pod uwagę udział samorządu powiatowego w CIT, który zwiększa kwotę przypadającą na 1 mieszkańca tego miasta, choć nie zmienia kolejności wśród miast otaczających Ostrów.

Głogów	143,10	125,03	113,91	115,40	137,18	-5,92	-4,1%
Inowrocław	32,43	37,26	52,17	51,53	58,26	25,83	79,6%
Gniezno	39,43	42,32	41,93	51,21	64,94	25,51	64,7%
Piła	30,32	63,55	63,03	83,79	127,90	97,58	321,8%
Stargard	52,54	53,39	51,21	50,61	59,44	6,90	13,1%
POLSKA	72,63	84,38	95,16	99,33	124,26	51,63	71,1%
WIELKOPOLSKIE	81,98	87,29	99,12	107,05	139,55	57,57	70,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 1.07.2023 r.]

W ujęciu porównawczym miast średnich przejawia się przewaga Głogowa, jednego z ośrodków Zagłębia Miedziowego oraz Piły (Signify Poland - Philips Lighting Poland SA).

Dochody budżetu miasta z tytułu podatku od nieruchomości rosły najwolniej zarówno w otoczeniu bliższym, jak i w grupie porównywanych miast średnich do 2021 r. Rok 2022 przyniósł znaczny wzrost, choć nie zmienił kolejności w liczbach bezwzględnych.

Tabela 17. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości w zł (2017-2022, otoczenie nano i mikro)

Miasto	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Różnica	Dynamika
Ostrów Wielkopolski	47813589	47832713	47790348	51267663	53761210	62226638	14413048,8	30,1%
Ostrów Wielkopolski (W)	8609607	8795575	9406877	10752278	11364327	12132281	3522673,47	40,9%
Przygodzice	4836974	5000780	5166821	5567692	5779591	6153754	1316780,17	27,2%
Raszków	5336412	5132742	5495367	5759755	6185170	6572858	1236446,53	23,2%
Jarocin	26094113	26831280	29016548	31438114	32639912	35722462	9628348,46	36,9%
Krotoszyn	25067710	24221861	25466797	26234202	28334316	30680055	5612344,63	22,4%
Kępno	17351416	17708205	18970080	21526222	23647026	24382376	7030959,55	40,5%
Nowe Skalmierzyce	16041990	16643968	17791277	17578145	20471691	21454678	5412687,76	33,7%
Ostrzeszów	14436111	15314727	15739478	15845881	16754654	18264182	3828071,29	26,5%
Piła	41818767	42629812	43224267	46604220	48850248	53719657	11900890,2	28,5%
Pleszew	12845438	13331999	14075014	15185689	16484696	18284120	5438681,95	42,3%
Kalisz	60109262	61107850	62385576	65003671	65141030	72767886	12658623,4	21,1%

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 16.06.2023 r.]

W przypadku bezpośredniego otoczenia uwidoczni się stosunkowo niska dynamika wzrostu w największych ośrodkach (Kalisz, Krotoszyn), natomiast większa w mniejszych gminach, choć trudno o wskazanie jednoznacznych reguł.

Tabela 18. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości w zł (2017-2022, otoczenie makro)

Miasto	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Różnica	Dynamika
Ostrów Wielkopolski	47813589	47832713	47790348	51267663	53761210	62226638	14413048,8	30,1%
Gniezno	26317094	27503644	28420730	32412301	33954669	37221294	10904200,8	41,4%
Głogów	69146470	77611320	81932214	82488031	83776493	87643124	18496653,8	26,7%
Inowrocław	39654680	40754562	41428134	44347554	46075179	49279390	9624710	24,3%
Piła	41818767	42629812	43224267	46604220	48850248	53719657	11900890,2	28,5%
Stargard	40232062	43319487	45513612	47807468	52682463	57336949	17104887,1	42,5%

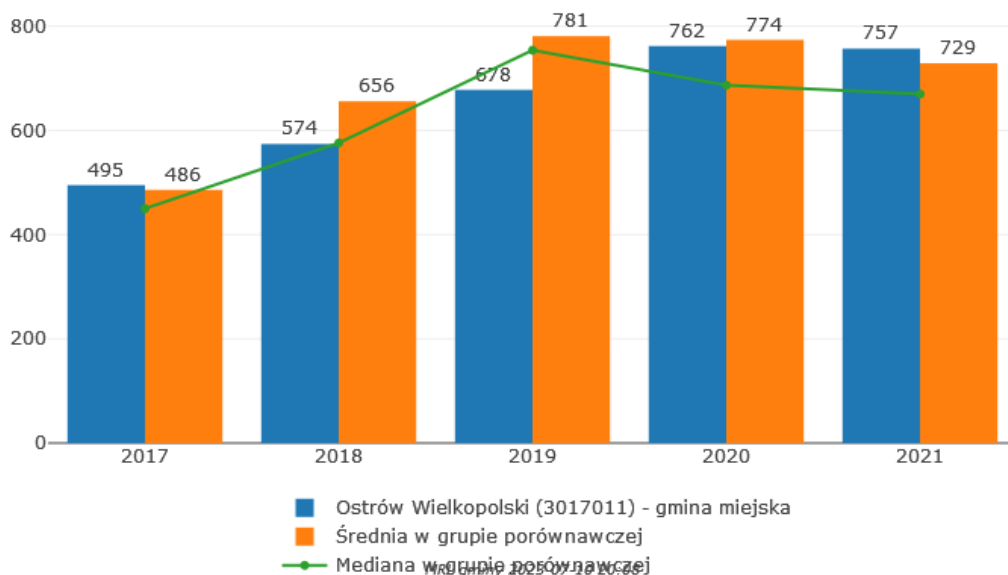
Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 16.06.2023 r.]

W przypadku otoczenia makro uwidocznia się charakterystyka gospodarcza miasta. Przeważają Głogów, gdzie funkcjonuje huta miedzi. Ostrow Wielkopolski dzierży drugą lokatę, jednak dystans pozostałych miast zmniejsza się. Na ostatnim miejscu znajduje się Gniezno, gdzie nastąpiła w poprzednich dekadach likwidacja największych zakładów produkcyjnych. W mniejszej skali proces taki miał również miejsce w Stargardzie. Aktualnie miasta te wykazują się dużą dynamiką wpływów, ponieważ powstaje tam wiele nowych inwestycji na zwolnionych wcześniej terenach. Najkorzystniejsza sytuacja ma miejsce jednak w Głogowie.

Wydatki z budżetu wyniosły 450,5 mln złotych. Kluczowe pozycje w wydatkach budżetu zajęły zadania oświatowe (wraz z wydatkami w dziale 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza) - łącznie ponad 146,2 mln zł, co stanowiło 32,5% całości wydatków budżetowych. Kolejnym obszarem dużych wydatków jest pomoc społeczna i wsparcie rodziny, gdzie wydatki wiązały się w głównej mierze z realizacją rządowego programu "Rodzina 500+" oraz wypłatą zasiłków i świadczeń rodzinnych. W 2022 r. kwoty te osiągnęły łącznie 126,8 mln zł (suma wydatków w dziale 852 - Pomoc społeczna, 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej oraz 855 - Rodzina). Wydatki na administrację w 2022 r. pochłonęły niemal 30,0 mln zł, co stanowiło 6,7% wydatków budżetowych miasta. Znaczące środki wydatkowano również w obszarach: gospodarki komunalnej i ochrony środowiska, kultury fizycznej oraz transportu i łączności, co wiązało się m.in. z realizowanymi przez Miasto inwestycjami⁵.

Kwota wydatków majątkowych przypadających na 1 mieszkańca w ujęciu średniej 3-letniej wartości dla Ostrowa Wielkopolskiego rosła do 2020 r. i ukształtowała się na poziomie ponad 750 zł (757 w 2021 r., w GP 729 zł).

Rysunek 13. Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł na tle grupy porównawczej – średnia trzyletnia w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej (2017-2021).

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 10.07.2023 r.]

W ujęciu grup porównawczych zauważa się wyższy poziom wydatków majątkowych w 2018 i 2019 r., a także wzrost w roku 2021 związany z kończącą się perspektywą finansową UE 2021-2027.

⁵ Por. <https://ostrowwielkopolski-2022.curulis.pl/co-zrobili%C5%9Bmy/bud%C5%BCet>

Tabela 19. Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	698	1 066	1 011	955	1 024	326	46,7%
Ostrów Wielkopolski (W)	792	955	1 397	739	963	171	21,6%
Przygodzice	251	1 185	950	447	322	71	28,3%
Raszków	763	1 013	915	911	979	216	28,3%
Jarocin	669	823	859	361	722	53	7,9%
Kępno	999	1 324	820	1 722	1 812	813	81,4%
Krotoszyn	1 075	1 383	864	889	1 218	143	13,3%
Nowe Skalmierzyce	285	817	964	1 140	493	208	73,0%
Ostrzeszów	579	621	831	829	605	26	4,5%
Pleszew	909	1 088	902	600	822	-87	-9,6%
Kalisz	514	761	915	943	738	224	43,6%
Głogów	605	1 825	1 477	685	1 113	508	84,0%
Gniezno	516	782	439	893	667	151	29,3%
Inowrocław	369	1 235	495	473	457	88	23,8%
Piła	589	647	398	669	669	80	13,6%
Stargard	857	1 354	1 249	985	956	99	11,6%
POLSKA	1 190	1 333	969	876	1 091	-99	-8,3%
WIELKOPOLSKIE	451	1 156	651	600	756	305	67,6%

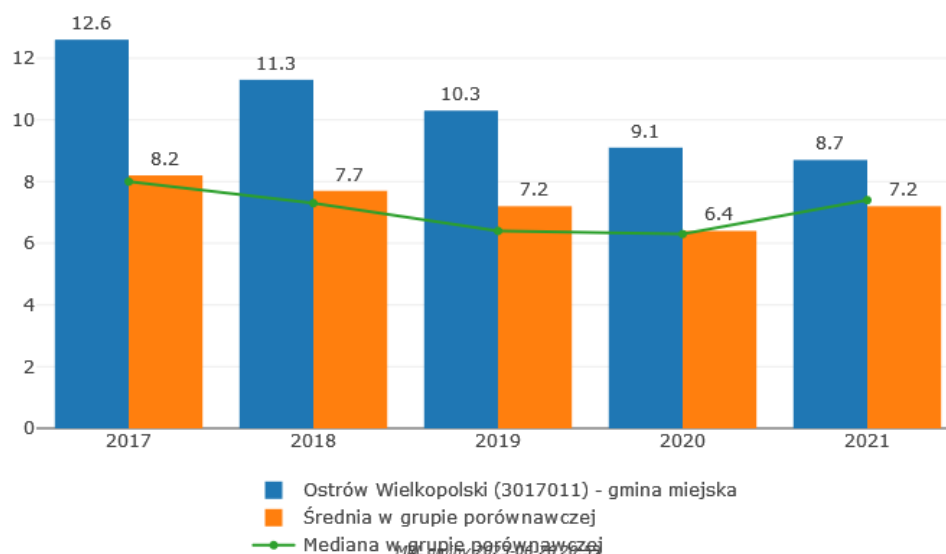
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 10.07.2023 r.].

Zadłużenie miasta na koniec 2022 r. wynosiło 122 mln zł. Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem zmniejszyła się z 24,87% w 2017 r. do 20,83% w 2021 r.

Nadwyżka operacyjna budżetu miasta (w ujęciu średniej 3-letniej) kształtuje się w tym czasie stale na poziomie ok. 30 mln zł, co wobec rosnących kwot dochodów i wydatków świadczy o relatywnie mniejszej możliwości realizacji inwestycji ze środków własnych.

Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących w średniej trzyletniej w latach 2017-2021 za każdym razem były znacznie wyższe od średniej dla miast GP, jednak różnice te maleją. Świadczy o tym dynamika tego wskaźnika, która jest mocno ujemna (-0,52).

Rysunek 14. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej (2017-2021).

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/> [dostęp: 29.06.2023 r.]

4. Struktura gospodarki, tereny inwestycyjne

Do analiz struktury podmiotów gospodarczych przyjęto okres 2015-2022, dla sprawdzenia, na ile pandemia COVID-19 mogła mieć wpływ na to zagadnienie. W strukturze firm wg sekcji PKD w 2022 r. największy udział miały:

- Handel i naprawy (sekcja G) – 24,6%,
- Budownictwo (sekcja F) – 13,1%,
- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M) – 10%,
- Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 9,5%.

Jest to struktura wskazująca na obszar wysoce zurbanizowany, zamieszkały przez liczne osoby z profesjonalnymi kwalifikacjami (duży udział sekcji M), mający jednocześnie tradycje przemysłowe.

Wśród podmiotów z sekcji C zdecydowanie wyróżniają się 2 działy:

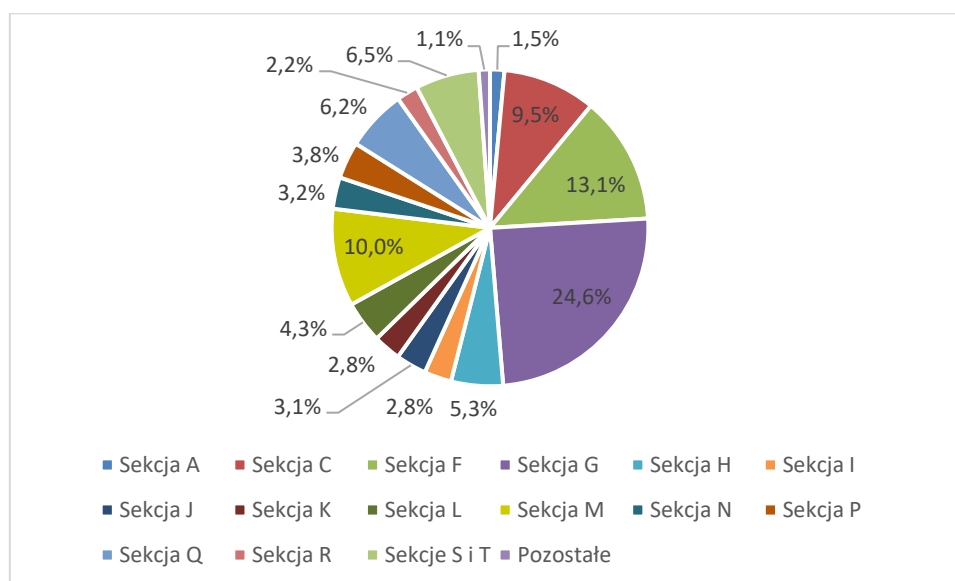
25 - Produkcja metalowych wyrobów gotowych (prawie 25%),

33 - Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń (prawie 16%).

Świadczą one o specjalizacji sektora produkcji przemysłowej w mieście.

Łączny udział firm o wysokiej wartości dodanej i znacznym udziale działalności kreatywnych (J-N) wyniósł 24,8%.

Rysunek 15. Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 8.07.2023 r.].

Powyższa struktura pozostaje od lat trwała, przy czym zauważa się spadek udziału sekcji G (handel i naprawy) natomiast wzrost w sekcji F (budownictwo). Sekcje, które ostatnio wskazują się jako nabierające znaczenia w światowej i krajowej gospodarce (C – produkcja przemysłowa i M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, nie wykazują wzrostów udziałów, a nawet w ostatnich latach lekki spadek).

W badanym okresie liczba firm wzrosła o 10,3%, najwięcej w latach 2019 - 2021, kiedy to przybywało rocznie ponad 200 firm. W ujęciu sekcji PKD najwyższy wzrost wykazały:

D – Zaopatrzenie w gaz i energię elektryczną (o 75% - z 12 do 21 podmiotów, co można wiązać z rozwojem Ostrowskiego Rynku Energetycznego),

N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (o ponad 38%, w tym w dziale 78, związanym z zatrudnieniem – o 100% - z 11 do 22 podmiotów),

J – Informacja i komunikacja (o prawie 35%) – związane z wzrostem popytu na informacje i różnorakie formy komunikowania (w tym w dziale 62 związanym z oprogramowaniem i doradztwem informatycznym o 70% z 128 do 218 podmiotów),

F – Budownictwo (o 29%, z 1 018 do 1 314) - wzrost liczby firm budowlanych jest pochodną korzystnej koniunktury w gospodarce, co niesie ze sobą wzrost popytu na budowy i remonty,

L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (o 21,5%) – również pochodna dobrej koniunktury w gospodarce, co skutkuje lokowaniem środków w nieruchomości i większym obrotem nieruchomościami,

R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (o prawie 16%) – co można wiązać ze wzrostem znaczenia czasu wolnego.

Znacząco wzrosła również liczba firm w sekcji C w dziale 25 (o prawie 23%), co może wskazywać na umocnienie specjalizacji miasta w tym zakresie.

Udział firm z sekcji J – N wzrósł z 22,1% do 23,4%. W 2020 r. udział tych sektorów był wyższy (24,8%). Miało na to wpływ w ostatnich latach spadek liczby firm w sekcji K (działalność

finansowa i ubezpieczeniowa) oraz spadek dynamiki wzrostu firm w sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna).

W zakresie tej sekcji istotne wzrosty wykazują działy:

69 – działalność prawnicza, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (o prawie 30%, z 213 do 276 podmiotów),

74 – działalność pozostała (o ponad 22%).

Natomiast spadek nastąpił w działach:

71 (architektura i inżynieria) – o 4%

73 (reklama, badanie rynku i opinii publicznej) – o prawie 8%

75 (działalność weterynaryjna) – o 7%.

Liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców w latach 2017-2021 znajdowała się powyżej średniej dla GP i wyniosła w 2021 r. 124 podmioty (wobec niecałych 105 w GP).

Według bilansu terenów dokonanego na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Ostrów Wielkopolski możliwa powierzchnia do zabudowy pod funkcję usługowo-produkcyjną w granicach administracyjnych miasta wynosi 59,92 ha. W ramach już przygotowanych terenów, objętych podstrefą Kamiennogórskiej SSE, brak jest wolnych terenów. W ostatnich latach miasto przygotowało 11 ha terenów inwestycyjnych w pobliżu ul. Wrocławskiej, inwestując w ich uzbrojenie i obecnie tereny te zostały już sprzedane. Miasto nie dysponuje więc wolnymi terenami pod rozwój działalności gospodarczej⁶.

Stopniowo powiększa się komunalny zasób nieruchomości – w latach 2015-2019 wzrósł z 507 do 523 ha.

Tymczasem Gmina Przygodzice wraz z powiatem ostrowskim przygotowała zwarty obszar 95,8 ha terenów inwestycyjnych w ramach Kamiennogórskiej SSE, objętych mpzp, spośród których ponad 47 ha jest w ofercie sprzedaży natomiast 32,5 ha jest w przygotowaniu do sprzedaży. Gmina Raszków proponuje natomiast 5 ha w ramach KSSE, również objętych planem. Poza tym gm. Raszków oferuje około 70 ha innych terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów, a także działki budowlane o pow. 900 – 1500 m².

Gmina Ostrów Wielkopolski (wiejska) nie publikuje oferty terenów inwestycyjnych.

5. Wsparcie biznesu i inwestorów, kształcenie zawodowe

Wsparcie biznesu i inwestorów.

Obsługą inwestorów na terenie miasta zajmuje się Referat Strategii i Przedsiębiorczości w Wydziale Rozwoju Miasta w Urzędzie Miejskim. Miasto promuje tereny inwestycyjne i warunki inwestowania w Ostrowie Wielkopolskim wykorzystując do tego:

- dedykowaną stronę www: www.przedsiębiorczy.umostrow.pl
- profil na Facebooku: <https://www.facebook.com/przedsiębiorczy.ostrow>
- na Instagramie <https://www.instagram.com/przedsiębiorczy.ostrow/>

⁶ <https://umostrow.pl/aktualnosci/ostrow-z-nowym-inwestorem.html> [dostęp: 5.07.2021 r.]

Samorząd lokalny zapewnia wsparcie podczas zakładania własnej działalności gospodarczej, a także w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych przy współpracy z instytucjami otoczenia biznesu (IOB).

Gremia doradcze i jednostki otoczenia biznesu, z którymi współpracują władze samorządowe w procesie rozwoju działalności gospodarczej, to:

- Ostrowska Rada Gospodarcza,
- Samorządowy Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.,
- Izba Przemysłowo-Handlowa Południowej Wielkopolski,
- Ostrowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (OCWP),
- Cech Rzemiosł Różnych,
- Eurocentrum Innowacji i Przedsiębiorczości,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- inne instytucje wspierające rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Ostrowska Rada Gospodarcza przy Prezydencie Ostrowa Wielkopolskiego – gremium umożliwia udział przedstawicieli sektora przedsiębiorców w kształtowaniu polityki gospodarczej miasta i rozwoju przedsiębiorczości na jego obszarze. Rada uczestniczy w opiniowaniu i konsultowaniu projektów uchwał Rady Miejskiej i zarządzeń Prezydenta Miasta, wdrażaniu i funkcjonowaniu przedsięwzięć przygotowywanych przez Prezydenta Miasta dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej i inwestycyjnej w mieście oraz uczestniczy w działaniach dotyczących nawiązywania współpracy, w tym zagranicznej związanej z rozwojem gospodarczym miasta <http://przedsiębiorczy.umostrow.pl/ostrowska-rada-gospodarcza.html>.

Gmina Miasto Ostrów Wielkopolski jest znaczącym udziałowcem Samorządowego Funduszu poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Gostyniu - <https://www.fundusz.gostyn.pl/>

Fundusz oferuje zabezpieczenia spłaty kredytów, pożyczek oraz transakcji leasingowych dla przedsiębiorców z terenu województwa wielkopolskiego oraz powiatów: milickiego, górowskiego, wschowskiego oraz trzebnickiego.

Dzięki udzielonym poręczeniom dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców, fundusz przyczynia się do ich rozwoju.

Cele, jakie fundusz chce osiągnąć przy udzielaniu poręczeń kredytów, prezentują się następująco:

- zmniejszenie bezrobocia, poprzez ułatwienie dostępu mikro, małym i średnim przedsiębiorcom (MSP) do kapitału zewnętrznego, a przez to umożliwienie im rozwoju do tworzenia nowych, trwałych miejsc pracy;
- wspieranie rozwoju lokalnego, dzięki działaniom mającym na celu "złamanie" barier utrudniających powstawanie nowych firm;
- wspieranie przedsięwzięć gospodarczych mikro, małych i średnich przedsiębiorców.

Izba Przemysłowo-Handlowa Południowej Wielkopolski to forma samorządu gospodarczego, w zamierzeniu mająca reprezentować przedsiębiorców w kontaktach zewnętrznych, także we współpracy z lokalnymi samorządami.

Stowarzyszenie [Ostrowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości](#) promuje idee przedsiębiorczości i aktywności społecznej. Wspiera przedsiębiorców, a także zachęca do tworzenia nowych firm poprzez udzielanie pożyczek na korzystnych warunkach.

Obszary działań Stowarzyszenia OCWP: to obsługa i realizacja projektów unijnych, w tym udzielanie pożyczek, szkolenia podnoszące kwalifikacje, usługi doradcze, informacyjne i finansowe, pisanie wniosków o dotacje i pożyczki unijne dla firm.

W ramach OCWP od 2005 r. działa Ostrowski Fundusz Pożyczkowy dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw rozpoczynających bądź prowadzących już działalność gospodarczą na terenie województwa wielkopolskiego oraz łódzkiego. Fundusz pożyczkowy oferuje alternatywny kapitał - pożyczki na preferencyjnych warunkach dla firm, dla których banki stosują zbyt skomplikowaną procedurę.

[Eurocentrum Innowacji i Przedsiębiorczości](#) to kontynuujący ponad 45-letnią tradycję ośrodek doradczy i szkoleniowy, mający formułę stowarzyszenia, wyspecjalizowany w doradztwie technicznym, oraz punkt informacyjny funduszy europejskich. Eurocentrum działa także jako ośrodek kształcenia ustawicznego.

W utrzymaniu tradycji i rozwoju rzemiosła podstawową i kluczową rolę odgrywa Cech Rzemiosł Różnych

Program [Ostrowska Karta Przedsiębiorcy](#) ma za zadanie pomagać przedsiębiorcom na każdym etapie prowadzenia działalności gospodarczej, poprzez instytucje otoczenia biznesu oraz poprzez wzajemne ulgi i preferencje oferowane przez partnerów programu. Chodzi o budowanie relacji i solidarności w biznesie oraz umacnianie lokalnego patriotyzmu na niwie gospodarczej.

W skład Programu wchodzi:

- Zniżki na zakup towarów i usług niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej a także inne artykuły i usługi nie związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, u partnerów programu „Ostrowska Karta Przedsiębiorcy”.
- Profil FB „Przedsiębiorczy Ostrów”, strona internetowa www.przedsiębiorczy.umostrow.pl, strona internetowa www.umostrow.pl, Informator Miejski – jako miejsca promujące program „Ostrowska Karta Przedsiębiorcy” oraz jego partnerów, zapewniając darmową promocję firm będących uczestnikami programu.
- e-mailing do uczestników programu informujący o nowych partnerach programu, przekazujący aktualny katalog firm realizujących program oraz informujący o najważniejszych wydarzeniach gospodarczych w mieście.

Aktualnie w programie uczestniczy 87 podmiotów.

Formą wsparcia są także zwolnienia podatkowe w formie pomocy de minimis. Przedsiębiorcy, którzy rozpoczną nową inwestycję po dniu 21 grudnia 2016 roku i zrealizują ją w ciągu 36 miesięcy - nabywają prawo do zwolnienia od podatku od nieruchomości przez okres 6 lat i 6 miesięcy. Podstawę daje [Uchwała Nr LI/492/2014 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 30 czerwca 2014 roku](#) w sprawie zwolnienia budynków i budowli od podatku od nieruchomości powstałych w wyniku nowej inwestycji w ramach pomocy de minimis (ze zmianami – ostatnia dokonana uchwałą nr XXVIII/319/2020 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 25 listopada 2020 r.). Całość opisano na stronie <http://przedsiębiorczy.umostrow.pl/podatki-lokalne.html>.

W ramach programu „E-Ostrów 2050 – Miasto Ekologiczne, Energetyczne, Ekonomiczne” współfinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowanego EOG 2014-2021 oraz budżetu państwa realizowany jest cykl wywiadów "Biznes ma wielkie oczy", umożliwiający osobom prowadzącym firmy podzielenie się doświadczeniami w celu zainspirowania innych. Przedsięwzięcie to obejmuje także szkolenia dla przedsiębiorców w zakresie księgowości oraz kreowania wizerunku firmy w mediach społecznościowych.

Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej „MZGM” wspiera młodych przedsiębiorców, poprzez ofertę lokali użytkowych położonych w centrum miasta, o pow. do 40 m², wynajmowanych na preferencyjnych warunkach cenowych.

Z inicjatywy Gminy Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, PKN ORLEN S.A. i UNDP (Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju) powstał w 2004 r. Fundusz Grantowy, który został przekształcony 17 listopada 2006 roku w Stowarzyszenie „Fundusz Grantowy Dobrego Sąsiedztwa dla Ostrowa Wielkopolskiego” <http://www.funduszgrantowy.pl/cat,105>. Głównym celem Stowarzyszenia jest współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi szczególnie w zakresie realizacji ciekawych inicjatyw związanych tematycznie z kulturą, sztuką oraz dziedzictwem narodowym, nauką i edukacją, profilaktyką i ochroną zdrowia, opieką społeczną i rozwiązywaniem problemów społecznych, sportem i kulturą fizyczną.

Kalisz prowadzi wspólną promocję z firmami. Na inwestycje początkowe inwestor może otrzymać zwolnienie z podatku od nieruchomości na okres do 5 lat. Z podatku od nieruchomości na okres 3 lat zwolnione są nowo wybudowane budynki lub ich części przeznaczone do prowadzenia działalności gospodarczej, pod warunkiem wykorzystania ich do tej działalności. Stosowane są obniżenia stawek opłat czynszowych w miejskich lokalach użytkowych.

Wsparciem działalności gospodarczej w Jarocinie i okolicach zajmuje się Jarocińska Agencja Rozwoju Sp. z o.o. (JAR). Zasadniczym celem Agencji jest wspieranie przedsiębiorczości m.in. poprzez doradztwo w zakresie pozyskiwania finansowania. Ponadto spółka realizuje szeroko pojęte usługi wsparcia firm i samorządu a w porozumieniu z Wielkopolską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości. JAR prowadzi punkt konsultacyjno – pożyczkowy WARP. Jarociński Cech Rzemiosł Różnych jest istotnym partnerem władz samorządowych w procesie rozwoju lokalnego, także w ramach oficjalnych projektów (Jarociński Rozwój Gospodarczy). Gmina oferuje właścicielom i zarządcom nieruchomości wsparcie finansowe i pomoc administracyjną przy ustalaniu koncepcji graficznej, zgodnej z opracowanym katalogiem dobrych praktyk i inspiracji. Można starać się o dofinansowanie na ten cel w kwocie do 20 tys. zł, jednak nie więcej niż 50% kosztów całej inwestycji⁷.

Oferowane są ulgi podatkowe: inwestycyjna, z tytułu nabycia gruntów, w spłacie należności podatkowych

Gmina Krotoszyn posiada drugi co do wielkości pakiet udziałów w Samorządowym Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o. o. w Gostyniu. Wspieraniem działalności gospodarczej zajmują się także działające w Krotoszynie stowarzyszenia: Klub Przedsiębiorców Ziemi Krotoszyńskiej, Krotoszyńskie Centrum Przedsiębiorczości, Krotoszyńskie Zrzeszenie Handlu i Usług oraz Cech Rzemiosł Różnych. Władze miasta prowadzą politykę podejmowania inicjatyw gospodarczych. Między innymi zwalniają przedsiębiorców z podatków lokalnych. Miasto i Gmina Krotoszyn oferuje nieruchomości pod inwestycje dotyczące przemysłu elektronicznego, lekkiego, budowlanego, przetwórstwa rolno-spożywczego, hotelarstwa, gastronomii, transportu, handlu i usług.

W gm. Raszków przedsiębiorcy mogą korzystać z oferty Samorządowego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. o.o. w Gostyniu.

⁷ <https://jarocin.pl/aktualnosci/1292-gmina-dofinansuje-przebudowe-witryn-sklepowych>

Kształcenie zawodowe

Kształcenie podstawowe, w tym szkolnictwo zawodowe jest zasadniczo zadaniem własnym powiatów. Ostrów Wielkopolski jest znaczącym ośrodkiem edukacji na poziomie ponadpodstawowym. Funkcjonują tu 4 licea ogólnokształcące i 7 zespołów szkół, w tym 1 szkół specjalnych. Placówki te kształcą w bardzo szerokiej palecie specjalności.

Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców jest w Ostrowie Wielkopolskim stale najwyższa spośród porównywanych 6 miast średnich. Po obniżce trwającej od 2010 do 2015 r. nastąpiło odbicie „z nawiązką”, choć w innych miastach dynamika zjawiska jest większa. Niniejsze dane świadczą o popularności kształcenia zawodowego w ostrowskich szkołach nie tylko wśród młodzieży z miasta, ale wskazują też, że miasto przyciąga uczniów z szerokiego terenu, gdyż różnica między Ostrowem a kolejnymi miastami jest każdorazowo dość wyraźna.

Tabela 20. Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców (2017-2021, otoczenie makro).

Miasto	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica	Dynamika
Gniezno	25,08	27,73	38,89	42,39	43,90	18,82	75,04%
Głogów	27,02	27,95	35,43	36,17	37,89	10,87	40,23%
Inowrocław	22,18	22,32	28,75	29,56	30,88	8,70	39,22%
Ostrów Wielkopolski	32,92	34,03	42,11	42,28	43,25	10,33	31,38%
Piła	25,14	26,53	35,86	38,92	41,18	16,04	63,90%
Stargard	26,67	27,39	34,79	34,96	34,56	7,89	29,59%

Źródło: analizy.monitorrozwaju.pl [dostęp: 1.07.2023r.]

Liczba absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2021 roku wynosiła dla Ostrowa Wielkopolskiego 194,59, co stanowi większą wartość niż średnia dla GP. Liczba ta ma lekką tendencję wzrostową.

Ponad 24% ankietowanych na potrzeby Programu „[Rozwój lokalny](#)” odpowiedziało, że Ostrów Wielkopolski jest dobrym miejscem do życia i rozwoju dla osób z wykształceniem technicznym i zawodowym, natomiast niespełna 5% wskazało, że jest to dobre miasto dla osób z wyższym wykształceniem. Większość ankietowanych podkreśla jednak, że możliwości kontynuowania nauki w Ostrowie Wielkopolskim (w tym brak wyższych uczelni) nie zachęca do pozostania w mieście, a wręcz przeciwnie do jego opuszczenia.

W Przygodzicach funkcjonuje Zespół Szkół Ponadpodstawowych Centrum Kształcenia Ustawicznego, w skład którego wchodzi: Liceum Ogólnokształcące, Technikum Rolno-Ogrodnicze i Branżowa Szkoła Zawodowa I st. W naborze w 2021 r. w ramach LO przewidziana została klasa wojskowa, ratowniczo-strażacka, specjalność zarządzanie kryzysowe. W ramach technikum prowadzone mają być specjalności: technik pszczelarz, technik weterynarii, technik rolnik, technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki. Szkoła branżowa kształci natomiast w zawodach: rolnik i mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych.

W pozostałych podostrowskich gminach nie ma szkół ponadpodstawowych.

6. Dojazdy do pracy

Ostrów Wielkopolski charakteryzuje wysoki iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem. Według badań GUS z 2016 r. codziennie do miasta przyjeżdżało 7 897 osób, a wyjeżdżały 4 773 osoby. Iloraz wyniósł więc 1,65. Mieszkańcy Ostrowa wyjeżdżali najczęściej do gm. Nowe Skalmierzyce (1 209 osób, szczególnie do fabryki mebli tapicerowanych, COM40), gm. Ostrów Wielkopolski (596 osób), Kalisz (415 osób), Poznania (359 osób), gm. Przygodzice (238), gm. Raszków (203), gm. Odolanów (181), gm. Ostrzeszów (153), gm. Krotoszyn (132). W Ostrowie pracują natomiast w największej liczbie mieszkańcy gmin: Ostrów Wielkopolski (gm. wiejska) (1 764), Przygodzice (1 144), Raszków (868), Odolanów (814), Sieroszewice (464), Kalisz (196), Nowe Skalmierzyce (176), Krotoszyn (165), Pleszew (139), Sośnie (132), Ostrzeszów (114). Można więc stwierdzić, że ostrowski rynek pracy ma charakter lokalny (obejmuje przede wszystkim powiat ostrowski), a w strukturze dojazdów zachowana jest hierarchia ośrodków – Ostrów ma dodatni bilans z miastami i gminami mniejszymi, a ujemny – z większymi (z wyjątkiem jakim są Nowe Skalmierzyce i Ostrzeszów).

W porównaniu z rokiem 2011 iloraz przepływów jest jednak nieco niższy (wówczas przekraczał 2). Spadła liczba mieszkańców Ostrowa wykazujących jako miejsce pracy największe ośrodki (Warszawę – ze 185 do 98, Wrocław – ze 112 do 76, Poznań z 778 do 359), ale także (w mniejszym stopniu) Kalisz czy gm. Ostrzeszów, wzrosły natomiast wyjazdy do gmin najbliższego otoczenia. Można to wyjaśniać jako wynik dwóch równoległych procesów – część osób pracujących w największych miastach przeprowadziło się tam na stałe, jednocześnie w wyniku procesu suburbanizacji wzrosła liczba miejsc pracy poza granicami miasta, na obszarach bezpośrednio przyległych, więc otoczenie Ostrowa stało się obszarem bardziej atrakcyjnym na tle dalej położonych miast powiatowych.

Podobne procesy miały też miejsce w przeciwnym kierunku – spadła liczba zatrudnionych w Ostrowie mieszkańców gmin takich jak Jarocin, a także dalej położonych gmin Wielkopolski, wzrosła natomiast liczba pracujących z terenów bliższych, z gmin pow. Ostrowskiego, poza gm. Nowe Skalmierzyce (powód opisany wcześniej), Sieroszewice, które wykazują widocznie większe ciężenie do bliżej położonych Nowych Skalmierzyc, oraz Sośnie (znaczący spadek z 246 do 132), wzrosły natomiast, choć nieznacznie, dojazdy z gm. Pleszew, Ostrzeszów. Oznacza to zmiany w zakresie mobilności oraz korzystania z usług miejskich, gdyż osoby dojeżdżające do pracy wahałowo na mniejsze odległości mieszkają i przeważnie spędzają czas wolny w miejscu zamieszkania, generują natomiast ruch na trasach prowadzących do i z miasta.

7. Współpraca gospodarcza i międzysektorowa

Istotną przestrzenią współpracy na poziomie lokalnym ale i regionalnym jest współpraca z powołanym klastrem „[Ostrowski Rynek Energetyczny](#)”. Klaster działa na terenie powiatu ostrowskiego. Inicjatorem powstania klastra była spółka CRK S.A., stojąca na czele holdingu komunalnego, a inicjatywa stanowi element wdrażania Strategii Centrum Rozwoju Komunalnego 2018 – 2024. Powołanie klastra stanowi wstępny etap i jedną z form działań na rzecz osiągnięcia w przyszłości samowystarczalności energetycznej miasta.

Głównym zadaniem ORE jest połączenie ze sobą lokalnych wytwórców energii elektrycznej z jej odbiorcami, aby doszło pomiędzy nimi do bezpośredniego obrotu energią elektryczną. ORE ma stworzyć miejski system energetyczny.

Klaster energii ORE powstał w lipcu 2018 roku. Uczestnikami – założycielami ORE – zostali: samorząd miasta Ostrowa Wielkopolskiego, grupa kapitałowa CRK (dziewięć spółek komunalnych), ponad 40 lokalnych firm (zarówno potencjalnych odbiorców energii elektrycznej jak i jej producentów), firmy IT, jednostka naukowa. Klaster posiada certyfikat Ministerstwa Energii.

W celu zarządzania ORE powołano do życia spółkę CRK Energia Sp. z o.o., która została ustawowym koordynatorem klastra. Spółka będzie docelowo zarządzała siecią energetyczną w klastrze, łączyła produkcję i odbiór energii, bilansowała klaster wobec krajowego rynku energii. Sieć energetyczna należąca do ORE osiągnęła 22 km długości i podlega dalszej rozbudowie.

Klaster został wyróżniony zapisami w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku: „Identyfikuje się potrzebę dalszego rozwoju Ostrowskiego Rynku Energetycznego (...) jako narzędzia do osiągnięcia samowystarczalności energetycznej” (Strategia, s. 76, 92).

W mieście zawiązano też [Ostrowski Klaster Automatyki](#), który swoimi początkami sięga 2009 r. Platforma współpracy powstała na bazie firm kontynuujących 50-letnią tradycję Zakładów Automatyki Przemysłowej ZAP na terenie Parku Przemysłowego ZAP. Rolę koordynatora Klastra pełni spółka non profit INTECH-ZAP Sp. z o.o.

Organizacja prawna Klastra ma formę konsorcjum (umowy partnerskiej) członków Klastra, a reprezentowanie Klastra wobec osób trzecich należy do kompetencji Koordynatora Klastra.

Ostrów Wielkopolski wyróżnia się szerokim zakresem oferowanych programów społecznych. Partycypują w nich również lokalni przedsiębiorcy, tworząc swoisty trójsektorowy ekosystem społeczno-gospodarczy.

Ostrowska Karta Rodziny 3+ wyróżnia się dużym zaangażowaniem nie tylko jednostek miejskich, ale lokalnych firm, których w programie uczestniczy już 198. Firmy przystępujące do programu otrzymują tytuł Partnera programu i same określają wysokość i rodzaj ulg i preferencji dla rodzin wielodzietnych. Ostrowską Kartę Seniora wspiera 180 podmiotów gospodarczych. Program pełni przy tym funkcję wspomagającą przedsiębiorców z terenu Miasta. Podmioty mające status Partnera Programu zyskują wsparcie promocyjne ze strony Miasta.

W otoczeniu miasta funkcjonują następujące inicjatywy klastrowe:

Wielkopolski Klaster Lotniczy (Kalisz) – klaster prowadzi klasę patronacką w zawodach: elektromechanik, mechatronik, operator obrabiarek skrawających, Klaster Informatyczny Południowej Wielkopolski (Kalisz), Klaster Poligraficzno-Reklamowy (Leszno), Klaster Spożywczy Leszczyńskie Smaki (Leszno) Klaster Spożywczy Południowej Wielkopolski (Kalisz) Klaster Technologii Niskoenergetycznych (Konin), Leszczyński Klaster Budowlany (Leszno), Leszczyńskie Centrum Biznesu Sp. z o.o. (Leszno), Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski (obejmuje m. in. gm. Jarocin).

W 2019 r. podpisano porozumienie powołujące Kępiński Klaster Energii. W Klastrze uczestniczy 11 podmiotów: Gmina Kępno, spółki komunalne oraz prywatni przedsiębiorcy.

8. Miasta partnerskie spoza granic kraju. Współpraca międzynarodowa

Ostrów Wielkopolski prowadzi współpracę partnerską z pięcioma miastami, w tym czterema z terenu Unii Europejskiej i jednym z Kanady. Od wielu lat trwa współpraca z miastami niemieckimi: Nordhausen (od 1995 r., region Turyngia) i Delitzsch (od 2000 r., region Saksonia), a od 2006 r. z Lecce we Włoszech. W 2009 r. podpisano umowę o partnerstwie

i współpracy z kanadyjskim Brantford. Od 2017 roku jest w tym gronie również Bergerac – francuskie miasto w regionie Nowa Akwitania.

Współpraca z Nordhausen sięga roku 1978, a intensywniej rozwija się od 1986 r. i ma miejsce w dziedzinach gospodarki, kultury i sztuki, oświaty i wychowania, sportu i kultury fizycznej, administracji i spraw socjalnych.

Kontakty z Delitzsch zapoczątkowała współpraca wojskowa – ostrowskiego Ośrodka Szkolenia Specjalistów Czołgowych z IV Podoficerską Szkołą Wojsk Lądowych w Delitzsch. Współpraca dotyczy takich dziedzin jak: samorządność i gospodarka komunalna, kultura i sztuka, oświata i wychowanie, sport i kultura fizyczna oraz innych, ważnych dla obu społeczności.

Razem podejmowanych jest wiele inicjatyw i imprez kulturalnych, takich jak m.in. wymiana międzynarodowa młodzieży i seniorów, konkursy skierowane do dzieci i młodzieży, przegląd piosenki, wystawy artystów z zaprzyjaźnionych miast, realizacja programów dotowanych np. z programów wspólnotowych i ze środków z budżetu miasta, udział w targach gospodarczych. W 2004 roku Gmina Miasto Ostrów Wielkopolski korzystała ze środków w ramach programu Town Twinning na realizowany wspólnie z Nordhausen i Delitzsch projekt pt. „Pierwsze warsztatowe spotkanie lokalnych spółek komunalnych ze spółkami komunalnymi z miast partnerskich.”

W 2017 delegacja z Delitzsch wzięła udział w organizowanej w Ostrowie Wielkopolskim Międzynarodowej Konferencji Komunalnej pn. „Innowacyjny samorząd Ostrowa Wielkopolskiego – wymiana doświadczeń i dobrych praktyk na arenie międzynarodowej”. W konferencji udział wzięli także przedstawiciele Nordhausen, Bergerac oraz Szwecji. Konferencja miała patronat Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP oraz Ambasady Szwecji w Polsce. Miasto na organizację wydarzenia pozyskało ponad 70 tysięcy złotych z MSZ.

Wspólnie z Lecce, ale także z Delitzsch i Nordhausen, Ostrów Wielkopolski organizował międzynarodową konferencję pn. „Kobieta w realiach współczesności” (2006 r). Konferencja odbyła się w ramach programu Town Twinning – konferencje i seminaria, przy wsparciu Komisji Europejskiej oraz Fundacji Współpracy Polsko – Niemieckiej. W ramach projektu miało miejsce trzydniowe sympozjum, akcja promocyjna, wydano publikację pokonferencyjną. Jedną z poruszanych kwestii była wymiana doświadczeń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zapobiegania zjawisku tak w kwestiach legislacji, jak i form wsparcia.

Idea nawiązania kontaktów z Brantford pochodzi ze środowiska związanego z Polsko - Kanadyjskim Liceum Ogólnokształcącym im. Aleksandra Bella w Ostrowie Wielkopolskim, ale do współpracy przyczyniło się też silne środowisko polonijne w kanadyjskim mieście.

Nieformalne kontakty z Bergerac rozpoczęły się już w 2006 r. Podpisana w 2017 r. Umowa o partnerstwie zakłada, m.in. szeroko rozumianą współpracę w takich dziedzinach jak: kultura, sport, gospodarka, wymiana międzynarodowa. Władze miast zamierzają także współpracować w takich dziedzinach jak, m.in.: planowanie przestrzenne, rewitalizacja centrum miast, gospodarka odpadami czy szeroko rozumiana polityka społeczna.

Oprócz miast partnerskich, Ostrów Wielkopolski utrzymuje kontakty także z innymi miastami zagranicznymi, na podstawie listów intencyjnych podpisanych:

- w latach 2007-2009 z miastami na Ukrainie: Lwowem, Łuckiem i Horochowem,
- w 2008 r. z Küçükçekmece w Turcji,
- w 2017 r. z dystryktem Chengdu w Chinach.

Ta ostatnia współpraca ma dotyczyć transportu, głównie kolejowego (bowiem z Chengdu kursują do Polski bezpośrednie pociągi towarowe) oraz inwestycji, kultury, sportu, edukacji i handlu.

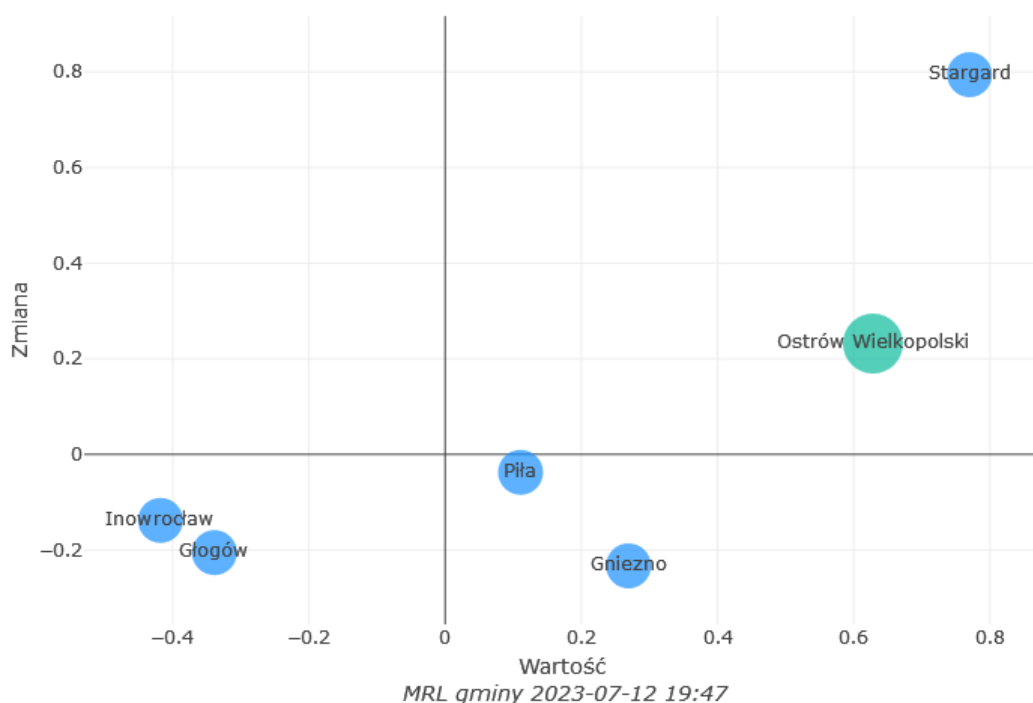
W dziedzinie współpracy międzynarodowej, a także za działalność proeuropejską Ostrowo został uhonorowany przez Radę Europy. W 2017 roku w Strasbourgu miasto otrzymało Dyplom Europy, w 2019 r. Flagę Honorową Rady Europy. To już drugi z czterech etapów w wyłanianiu laureatów ustanowionej w 1955 roku przez Komitet Ministrów Rady Europy – Nagrody Europy.

V. Sfera społeczna

9. Sytuacja ludnościowa

Wskaźnik syntetyczny sytuacji demograficznej dla Ostrowa Wielkopolskiego w 2021 roku wyniósł 0,63. Stanowi poprawę o 0,23 w porównaniu z rokiem 2017. Dynamika w tym obszarze jest dodatnia (0,23). Są to drugie najlepsze wyniki wśród porównywanych miast średnich.

Rysunek 16. Wskaźnik syntetyczny z obszaru sytuacja demograficzna dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/areas/7> [dostęp: 5.07.2023 r.]

W okresie 2017-2021 ludność Ostrowa Wielkopolskiego zmniejszyła się z 72 364 do 70 296 mieszkańców, a więc odnotowano spadek o 2,86%. Podobne, a nawet większe spadki (rzędu 1-7%) dotknęły inne analizowane miasta we wszystkich 3 kręgach otoczenia, z wyjątkiem Przygodzic i Nowych Skalmierzyc, gdzie nastąpił widoczny wzrost, nawet o ok. 3%. Spadek był generalnie tym większy, im większe miasto, więc sytuacja w Ostrowie Wielkopolskim była relatywnie korzystniejsza.

Wzrastała natomiast ludność terenów wiejskich (z wyjątkiem gm. Raszków, gdzie nastąpił spadek). Zmiany w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21. Liczba ludności miasta i gmin porównywanych w latach 2017-2021.

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021	zmiana 2017-2021	2022
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	2017=100%	[osoba]

Ostrów Wielkopolski	72 364	72 050	71 931	70868	70296	97,14%	69 755
Ostrów Wielkopolski (W)	19 113	19 097	19 147	19078	19146	100,17%	19 261
Przygodzice	12 096	12 123	12 179	12219	12285	101,56%	12 403
Raszków	11 893	11 901	11 849	11580	11501	96,7%	11 461
Jarocin	45 571	45 778	45 731	45675	45611	100,08%	45 547
Kępno	24 520	24 546	24 482	24557	24427	99,62%	24 262
Krotoszyn	40 593	40 472	40 341	40058	39789	98,02%	39 581
Nowe Skalmierzyce	15 430	15 478	15 563	15774	15910	103,11%	15 986
Ostrzeszów	23 974	23 917	24 004	24078	23989	100,06%	23 836
Pleszew	30 026	29 943	29 807	29221	29080	96,85%	29 076
Kalisz	101 625	100 975	100 246	96222	95021	93,5%	bd
Głogów	68 179	67 615	66 980	64450	63730	93,47%	62 886
Inowrocław	73 577	73 114	72 561	69868	68906	93,65%	68 101
Gniezno	68 943	68 479	68 217	65723	64916	94,16%	64 220
Piła	73 791	73 398	73 139	71903	71226	96,52%	70 624
Stargard	68 195	67 938	67 837	67445	67161	98,48%	66 923

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 7.07.2023 r.]

Z uwagi na pozyskanie danych zostały również uwidocznione wielkości zaludnienia za 2022 r. Wszystkie zarysowane wcześniej trendy były kontynuowane, zarysowuje się więc w otoczeniu miasta zahamowanie dynamicznego wcześniej procesu suburbanizacji.

Rzeczywista liczba osób zameldowanych na pobyt stały w mieście Ostrowie Wielkopolskim spadła już poniżej 70 tys. (w 2022 r. wynosiła 66 882^[1]). Spadek liczby osób zameldowanych związany jest między innymi ze względu na znaczną migrację ludności tj. zamieszkaniem w innych gminach np. na terenach podmiejskich zachowując preferencyjne możliwości korzystania z usług publicznych oferowanych przez miasta. Ponadto, część osób zamieszkałych na terenie miasta Ostrowa Wielkopolskiego nie dopełnia obowiązku meldunkowego, co jest wynikiem tego, iż według obowiązujących przepisów prawa nie ma żadnych sankcji karnych w związku z niedopełnieniem tego obowiązku.

Wielkości ruchu naturalnego odzwierciedlają zarówno długookresowe procesy demograficzne, wynikające ze struktury ludności, jak i te krótkookresowe, związane z procesami społeczno-gospodarczymi, migracjami. W tym przypadku zastosowano dłuższy szereg czasowy obejmujący dostępne dane z okresu 2015-2022, odzwierciedlające wpływ pandemii COVID-19.

Tabela 22. Urodzenia żywe, zgony, przyrost naturalny w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2015-2022.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
urodzenia żywe	684	733	754	660	635	577	548	528
zgony	747	724	783	795	756	879	973	872
przyrost naturalny	-63	9	-29	-135	-121	-302	-425	-344

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 7.07.2023 r.]

^[1] <https://ostrowwielkopolski-2022.curulis.pl/informacje-podstawowe/po%C5%82o%C5%BCenie-i-podstawowe-parametry>

Zauważyć można, że liczba urodzeń rosła do 2017 r. (zjawisko zwane efekt „500+”, de facto będące echem urodzin potomków rodziców z wyżu demograficznego lat 1978-1984, w części odkładanych i nieco skumulowanych) po czym zaczęła gwałtownie spadać, wraz z przewagą rodziców pochodzących z niżu demograficznego, który w polskich miastach zaczynał się w II połowie lat 80. XX w. W 2020 r. liczba urodzin spadła do wyjątkowo niskiego poziomu. Pandemia COVID-19 jedynie pogłębiła to zjawisko. W najbliższych latach można spodziewać się niewielkiego wyhamowania spadku urodzeń. Z uwagi na coraz mniej liczne roczniki wyjątkowej depresji demograficznej lat 90. wskaźniki raczej nie wrócą do poziomu sprzed kilku lat. Liczba kobiet w wieku prokreacyjnym (15-49 lat) na 1000 mieszkańców między 2017 a 2021 r. spadła z 227 do 218, a współczynnik dzietności kobiet z 1,6 do 1,25.

Liczba zgonów w tym okresie wykazywała wahania, jednak z tendencją do wzrostu. Pandemiczny okres 2020-2021 był skrajnie niekorzystny pod tym względem, jednak w najbliższych latach, w związku ze starzeniem się społeczeństwa, w tym roczników powojennego wyżu przełomu lat 40 i 50 XX w. można spodziewać się powrotu do linii trendu z ubiegłych lat.

Przejściowo, w roku 2016 wystąpił przyrost naturalny, jednak było to jednostkowe zjawisko. W najbliższych latach można spodziewać się utrwalenia zjawiska ubytku naturalnego, na które zarówno migracje, jak i działania samorządu mogą mieć jedynie korygujący wpływ.

Tabela 23. Urodzenia żywe na 1000 ludności w Ostrowie Wielkopolskim i gminach porównywanych w latach 2017-2022.

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ostrów Wielkopolski	10,41	9,14	8,83	8,11	7,77	7,54
Ostrów Wielkopolski (W)	10,73	10,26	11,40	8,86	9,56	8,39
Przygodzice	11,39	10,90	9,80	9,69	9,47	10,13
Raszków	10,19	13,04	11,03	11,41	8,49	8,79
Jarocin	11,19	10,67	10,25	10,11	10,01	8,27
Kępno	10,79	10,58	10,72	10,06	9,79	9,91
Krotoszyn	11,43	10,64	10,63	10,07	9,81	8,85
Nowe Skalmierzyce	12,81	10,56	10,62	11,29	11,77	10,17
Ostrzeszów	10,66	9,67	9,49	9,88	9,53	8,79
Pleszew	10,26	9,85	10,81	9,28	9,31	8,59
Kalisz	8,60	8,97	8,05	7,96	7,57	6,53
Głogów	8,91	8,08	8,04	7,85	7,38	6,45
Inowrocław	9,08	8,48	8,33	8,32	7,47	6,79
Gniezno	11,34	9,94	10,14	9,09	8,80	7,89
Piła	9,48	9,36	8,46	8,53	7,07	6,59
Stargard	9,43	9,89	9,59	8,67	7,71	6,97
POLSKA	10,46	10,11	9,77	9,31	8,73	8,07
WIELKOPOLSKIE	11,61	11,11	10,72	10,22	9,57	8,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 29.06.2023 r.].

W porównaniu z gminami otoczenia i porównywanymi miastami średnimi, współczynniki urodzeń żywych na 1000 mieszkańców były w Ostrowie Wielkopolskim umiarkowanie korzystne w latach 2016-2017. Po roku 2017 nastąpił w przypadku Ostrowa najgwałtowniejszy spadek poziomu urodzeń w porównaniu ze wszystkimi analizowanymi ośrodkami. Poza tym wykazywały poziom charakterystyczny dla miast o zaawansowanej wiekowo strukturze

ludności. Wysokie wskaźniki notowano w gminach podmiejskich Ostrowa Wielkopolskiego, ale także w gm. Jarocin, Kępno, Krotoszyn i Nowe Skalmierzyce (choć w gminie Raszków, Jarocin i Krotoszyn wskaźniki urodzeń od r. 2021 również mocno spadły).

Najmniej korzystna sytuacja panuje w miastach o najbardziej zaawansowanym procesie starzenia demograficznego – Kaliszu i Głogowie.

Wskaźniki w Ostrowie Wielkopolskim były każdorazowo niższe od średniej wojewódzkiej i krajowej.

Tabela 24. Zgony na 1000 ludności w Ostrowie Wielkopolskim i gminach porównywanych w latach 2017-2022.

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ostrów Wielkopolski	10,81	11,01	10,51	12,36	13,79	12,45
Ostrów Wielkopolski (W)	8,43	10,89	9,15	10,65	10,03	11,41
Przygodzice	9,23	8,92	7,82	11,17	11,75	9,89
Raszków	9,01	9,84	9,43	11,58	10,83	10,36
Jarocin	9,35	10,56	10,25	12,08	13,77	11,40
Kępno	10,50	10,91	10,76	11,76	12,57	12,70
Krotoszyn	9,70	9,93	10,81	11,96	12,82	11,07
Nowe Skalmierzyce	10,67	9,91	8,82	11,23	11,51	10,05
Ostrzeszów	8,44	9,46	9,24	11,90	12,86	11,38
Pleszew	10,66	11,25	10,27	12,72	14,32	13,69
Kalisz	12,06	12,86	13,16	15,02	15,49	13,50
Głogów	8,35	9,54	10,41	12,16	12,61	11,16
Inowrocław	11,08	12,41	12,98	15,73	16,37	14,56
Gniezno	11,17	11,90	10,63	13,94	14,93	12,95
Piła	9,29	10,00	10,17	11,78	13,23	11,73
Stargard	10,32	10,22	10,12	11,27	13,14	11,85
POLSKA	10,48	10,78	10,67	12,50	13,68	11,86
WIELKOPOLSKIE	9,54	10,06	9,80	11,40	12,30	10,88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 7.07.2023 r.]

Tabela obrazująca współczynnik zgonów jest praktycznie negatywem tabeli urodzeń. Rok 2021 był skrajnie niekorzystny, lecz najniższe wskaźniki występowały w dalszym ciągu w młodych demograficznie gminach podmiejskich. Stale najgorsza sytuacja panuje w Kaliszu i Inowrocławiu, pandemia jedynie ją pogłębiła. Podobnie niekorzystny trend rysuje się w Gnieźnie i gm. Pleszew.

Wypadkową obu powyższych tabel jest tabela przyrostu naturalnego.

Tabela 25. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Ostrowie Wielkopolskim i gminach porównywanych w latach 2017-2022.

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ostrów Wielkopolski	-0,40	-1,87	-1,68	-4,25	-6,02	-4,91
Ostrów Wielkopolski (W)	2,30	-0,63	2,25	-1,78	-0,47	-3,02
Przygodzice	2,16	1,98	1,98	-1,48	-2,29	0,24
Raszków	1,18	3,20	1,60	-0,17	-2,34	-1,57
Jarocin	1,84	0,11	0,00	-1,97	-3,76	-3,14
Kępno	0,29	-0,33	-0,04	-1,70	-2,77	-2,80

Krotoszyn	1,72	0,72	-0,17	-1,89	-3,00	-2,22
Nowe Skalmierzyce	2,15	0,65	1,80	0,06	0,25	0,13
Ostrzeszów	2,22	0,21	0,25	-2,03	-3,33	-2,59
Pleszew	-0,40	-1,40	0,54	-3,43	-5,01	-5,10
Kalisz	-3,46	-3,89	-5,11	-7,06	-7,92	-6,97
Głogów	0,56	-1,46	-2,38	-4,31	-5,23	-4,71
Inowrocław	-2,01	-3,93	-4,66	-7,41	-8,90	-7,77
Gniezno	0,17	-1,96	-0,48	-4,85	-6,13	-5,07
Piła	0,19	-0,64	-1,71	-3,25	-6,16	-5,14
Stargard	-0,89	-0,34	-0,53	-2,60	-5,42	-4,88
POLSKA	-0,02	-0,68	-0,91	-3,20	-4,95	-3,79
WIELKOPOLSKIE	2,06	1,05	0,92	-1,18	-2,74	-2,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 7.07.2023 r.]

Zjawisko przyrostu (lub ubytku) naturalnego ludności jest wypadkową obu wcześniej opisanych.

Przyrost naturalny występował do roku 2020 niemal stale w gminach podmiejskich oraz gminach otoczenia bliższego, z wyjątkiem Kalisza i gm. Pleszew. Z kolei w miastach średnich porównywanych z Ostrowem miał miejsce przeważnie ubytek naturalny, z wyjątkiem jeszcze dość korzystnego dla demografii roku 2017.

Wskaźniki dla M. Ostrowa był każdorazowo mniej korzystne niż w województwie i kraju, co ma związek z zaawansowanym procesem starzenia się społeczeństwa, opisanym w dalszej części podrozdziału.

W roku 2020, kiedy rozwinęła się pandemia COVID-19 i związane z tym obostrzenia w zakresie zgromadzeń, uroczystości, współczynnik zawierania małżeństw znacznie spadł, wiele ślubów było odkładanych. Jednak roku 2021 mimo złagodzenia obostrzeń nie przyniósł powrotu do poziomu z roku 2019 i lat wcześniejszych, zaś rok 2021 oznaczał kolejny spadek. Zmniejszająca się liczba zawieranych małżeństw pociąga za sobą spadek liczby urodzeń, ponieważ, jak to ukazują dalsze tabele, wciąż 3/4 nowych Ostrowian rodzi się w związkach małżeńskich, zaś prawdopodobieństwo urodzenia dziecka jest największe w pierwszych latach po ślubie⁸.

Tabela 26. Współczynnik zawierania małżeństw, 3 kręgi otoczenia (2017-2022).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ostrów Wielkopolski	4,7	4,6	4,6	3,8	4,4	3,8
Ostrów Wielkopolski (W)	4,9	4,9	4,6	4,4	4,4	4,2
Przygodzice	5,2	4,0	4,8	3,6	3,8	4,1
Raszków	4,7	6,0	5,2	4,3	4,9	3,2
Jarocin	4,8	5,1	4,5	3,8	4,3	4,4
Kępno	4,7	4,2	3,8	3,2	4,6	4,2
Krotoszyn	5,5	5,0	5,3	3,9	4,6	3,7
Nowe Skalmierzyce	4,9	6,1	5,5	4,6	6,9	5,0

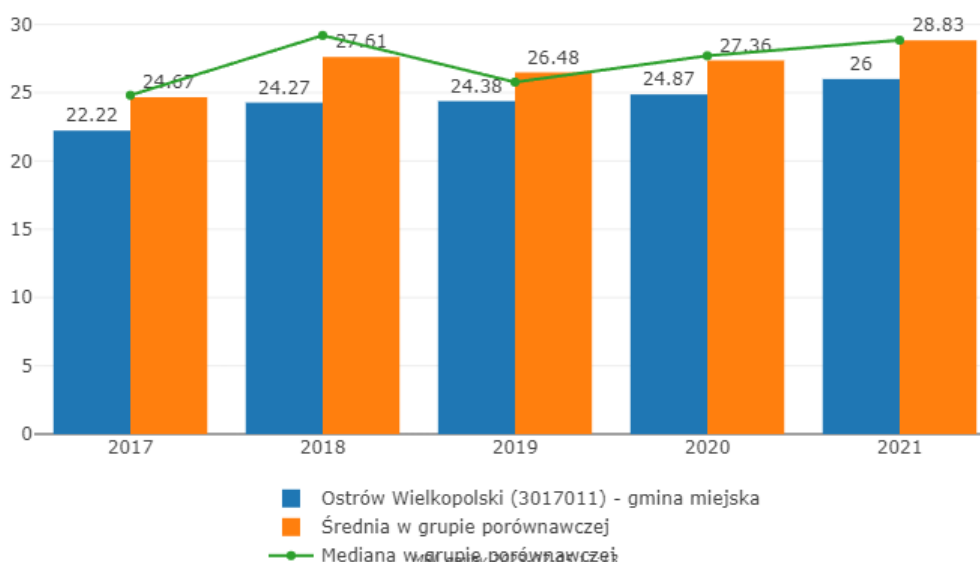
⁸ W 2022 r. ponad 52% dzieci urodziło się w okresie do 2 lat po ślubie rodziców - https://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Downloader.aspx?file=pl_uro_2022_00_19.zip&sys=uro [dostęp: 13.07.2023 r.]

Ostrzeszów	5,6	6,0	5,5	3,6	5,2	4,3
Pleszew	4,7	4,7	5,2	3,8	4,3	3,2
Kalisz	4,2	4,4	4,1	3,4	3,5	4,1
Głogów	5,0	4,7	4,8	4,0	4,3	4,0
Inowrocław	4,2	4,9	4,6	3,8	4,3	3,7
Gniezno	5,1	5,4	5,2	4,0	4,5	4,5
Piła	5,3	5,3	5,4	4,2	4,3	4,5
Stargard	4,8	5,1	5,0	3,9	4,3	4,7
POLSKA	5,0	5,0	4,8	3,8	4,4	4,1
WIELKOPOLSKIE	5,3	5,2	5,0	4,0	4,5	4,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 12.07.2023 r.].

Inny trend charakteryzuje odsetek urodzeń pozamałżeńskich, który w ujęciu powiatowym wyniósł w 2021 roku dla Ostrowa Wielkopolskiego 26 (%). W latach 2017-2021 wartość ta stale rosła (od poziomu 22,22 w 2017 roku), jednak w GP wzrost był mniejszy – z 24,67 do 28,83, choć wielkości stale większe. Odzwierciedlają to wskaźniki – standaryzowany (0,38 – najwyższy wśród 6 miast) i dynamiki (0,04) – trzeci najbardziej korzystny.

Tabela 27. Odsetek urodzeń pozamałżeńskich – dane powiatowe w latach 2017-2021.

Źródło: www.gminy.monitorrozwoju.pl [dostęp: 5.07.2023 r.]

Wskaźnik liczby rozwodów na 1000 zawartych małżeństw w ujęciu powiatowym ukształtował się na poziomie 30,1 dla Ostrowa Wielkopolskiego w 2021 roku (37 dla miast GP). Pod względem wartości standaryzowanej Ostrow Wielkopolski zanotował najwyższy wynik (0,88) wyprzedza Gniezno (0,40). Dynamika zjawiska wynosi dla Ostrowa 0,56. Obie wartości są najwyższe w porównywanej grupie 6 miast. Można więc stwierdzić, iż trwałość małżeństw jest relatywnie wysoka, jednak małżeństw jest zawieranych coraz mniej.

Odptyw ludności Ostrowa Wielkopolskiego (o czym więcej w kolejnym podrozdziale) dotyczy zwłaszcza mieszkańców w wieku produkcyjnym, co skutkuje zwiększaniem się udziału osób starszych w ogóle populacji oraz wzrostem wskaźników dotyczących osób w wieku poprodukcyjnym. Odptyw młodych ludzi z miasta podkreślony został także podczas wywiadu grupowego z lokalnymi liderami instytucji publicznych. Systematycznie rosną wskaźniki, takie jak „wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym”,

„wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym”, „liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata”, „współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi” czy „odsetek osób w wieku powyżej 65 lat”. Jednocześnie obserwować można spadek wartości wskaźników dotyczących mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym lub produkcyjnym, np. „wskaźnik liczby mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców”, „liczba osób w wieku przedprodukcyjnym” czy „liczba osób w wieku produkcyjnym” oraz ich wskaźniki dotyczące udziału tych grup w ogóle mieszkańców. Odpływ ludności może być także spowodowany powszechną opinią mieszkańców co do czynników zachęcających ich do opuszczenia miasta. Respondenci wskazywali głównie na aktualność ofert pracy (50,85%), wysokość zarobków (63,99%), możliwość kontynuacji nauki (63,87%) oraz jakość powietrza (56,45%) jako czynniki, które zachęcają do opuszczenia miasta.

Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (do ukończenia 18. roku życia) była do 2019 mniej więcej trwała (około 12 300) po czym spadła do 11 995 w wyniku spadku liczby urodzeń. Nieco korzystniejsza sytuacja panuje jedynie w Stargardzie (do 2019 r. niewielki wzrost, ostatecznie w latach 2017-2022 spadek o 241 osób). W pozostałych miastach nastąpiły spadki od 880 osób w Pile po niemal 1400 w Głogowie. Spadek przekraczający ponad 1500 osób miał miejsce w Kaliszu. W bliższym otoczeniu w całym okresie niewielki wzrost trwał w gminie wiejskiej Ostrow Wielkopolski i w gm. Przygodzice, w gm. Raszków miał zaś miejsce niewielki spadek. W otaczających ośrodkach powiatowych stopniowy wzrost trwał do 2019 r., a potem nastąpiła stagnacja. W skali województwa i kraju zauważalne spadki notuje się w 2021 r. Sytuacja w Ostrowie jest więc relatywnie mniej korzystna niż na innych obszarach poza grupą miast średnich, gdyż pogorszenie sytuacji trwa dłużej, już od kilku lat.

Zdecydowanie mniej korzystna była sytuacja w grupie osób w wieku produkcyjnym, która spadła w Ostrowie o 9% (w liczbach bezwzględnych z 43 413 do 39 542. Większe spadki nastąpiły w Kaliszu (-11,4%), Gnieźnie (-11,6%), a zwłaszcza w Głogowie (-13,5%) i Inowrocławiu (-14%) oraz porównywanych miastach – o 7%, a w Głogowie o 9%. W otoczeniu Ostrowa ubytki były mniejsze, w przedziale -3-8%. Ponad 80% tego spadku dotknęło grupę w wieku produkcyjnym mobilnym, czyli przed 45. rokiem życia.

Wzrost udziału grupy najstarszej, w wieku poprodukcyjnym, jest przejawem starzenia się społeczeństwa. Wzrosty te nastąpiły we wszystkich badanych jednostkach. Wśród miast średnich, w Ostrowie odnotowano jeden z najniższych wzrostów (9,5%, podczas gdy w Pile 13,5%). W bezpośrednim otoczeniu Ostrowa liczba osób w tej grupie również rosła szybciej, w przedziale 12-16%. Nie jest to obserwacja pozytywna, świadczy bowiem o tym, że populacja Ostrowa Wielkopolskiego już wcześniej osiągnęła znaczne zaawansowanie wiekowe, podczas gdy młodsze demograficznie gminy podmiejskie wykazują oznaki starzenia demograficznego dopiero teraz.

Przekładając powyższe dane na strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można zauważyć, że im większy ośrodek, tym ludność demograficznie starsza. Zachodzące procesy czytelnie obrazuje tabela:

Tabela 28. Struktura wieku mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego i obszarów porównywanych (2017-2021).

Gmina	w wieku przedprodukcyjnym					w wieku produkcyjnym					w wieku poprodukcyjnym				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Ostrów Wielkopolski	17	17	17,1	17	17,1	60	59,3	58,4	57,8	57,3	23	23,7	24,5	25,1	25,6
Ostrów Wielkopolski (W)	19,8	19,7	19,8	20,9	21	63,1	62,7	62,3	60,8	60,3	17,1	17,6	17,9	18,3	18,7
Przygodzice	20	20,1	20,1	20,5	20,8	62,7	62,2	61,5	60,4	59,8	17,3	17,8	18,4	19	19,3
Raszków	20,9	20,8	20,7	21,2	20,8	62,1	61,6	61,1	59,9	59,8	17	17,6	18,2	18,9	19,4
Jarocin	18,9	19,1	19,1	17,9	17,6	61,1	60,5	59,8	62,3	62,7	20	20,4	21,1	19,8	19,7
Kępno	18,7	18,7	18,9	19	19,1	61,1	60,7	59,9	59,6	59,1	20,2	20,6	21,2	21,4	21,8
Krotoszyn	19	18,9	19	18,3	18,4	61,5	60,9	60,3	59,3	58,6	19,4	20,1	20,7	22,5	22,9
Nowe Skalmierzyce	19,6	19,7	19,8	18,4	18,5	63	62,5	61,9	59,7	58,9	17,3	17,9	18,3	21,9	22,7
Ostrzeszów	18,9	18,8	18,8	17,3	17,4	61,1	60,7	60,1	57,5	57	19,9	20,5	21,1	25,2	25,6
Pleszew	18,6	18,5	18,6	18,9	19	60,9	60,3	59,7	58,4	57,9	20,6	21,2	21,8	22,7	23,1
Kalisz	16,7	16,7	16,8	16,3	16,4	58,6	58	57,4	56,9	56,5	24,7	25,3	25,8	26,8	27,1
Głogów	17,6	17,5	17,4	17,1	17,1	59,5	58,4	57,6	56,8	56,2	22,9	24	25	26,1	26,7
Gniezno	18,1	18,2	18,2	17,8	17,9	59,8	59,2	58,3	57,8	57,2	22,1	22,7	23,4	24,4	24,9
Inowrocław	15,6	15,6	15,6	15,6	15,7	61,6	60,8	59,9	58,6	57,9	22,8	23,7	24,5	25,8	26,4
Piła	17,7	17,7	17,8	17,4	17,3	60,7	59,8	59	58,1	57,5	21,6	22,5	23,3	24,5	25,1
Stargard	16,9	17	17,1	16,6	16,8	60,3	59,4	58,5	58,5	57,8	20,8	21,8	22,7	25	25,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 29.05.2023 r.]

Miasto Ostrów Wielkopolski charakteryzuje zaawansowana struktura wiekowa ludności – jest to obecnie zjawisko rozpowszechnione w dużych i średnich miastach całego kraju. Natomiast w bliższym otoczeniu sytuacja ma się inaczej – wszystkie gminy prócz Kalisza i Ostrzeszowa mają struktury młodsze, w tym w gminy otaczające Ostrów oraz Kępno i Pleszew – znacznie młodsze. Pozytywnym zjawiskiem jest utrzymujący się odsetek dzieci i młodzieży, jednak w większości przypadków należy to wiązać ze zwiększoną liczbą zgonów związanych z pandemią koronawirusa, która mocno dotknęła zwłaszcza osoby starsze.

Jeśli brać pod uwagę funkcjonalne grupy wieku, to w poszczególnych grupach tendencje są zróżnicowane:

Tabela 29. Ludność miasta w układzie funkcjonalnych grup wieku (2016-2022).

wiek	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zmiana
0-2	2 005	2 121	2 108	2 015	1 853	1 770	1 687	-15,9%
3-6	2 907	2 765	2 709	2 724	2 773	2 781	2 688	-7,5%
7-12	4 160	4 342	4 398	4 456	4 449	4 227	4 061	-2,4%
13-15	1 782	1 749	1 769	1 852	2 000	2 087	2 275	27,7%
16-19	2 670	2 560	2 559	2 572	2 443	2 330	2 377	-11,0%
20-24	3 820	3 606	3 417	3 285	3 241	2 992	2 902	-24,0%
25-34	11 083	10 682	10 155	9 673	9 227	8 588	8 203	-26,0%
35-44	10 955	11 222	11 421	11 544	11 587	11 480	11 337	3,5%

45-54	8 966	8 925	9 027	9 090	9 219	9 434	9 622	7,3%
55-64	11 031	10 743	10 412	10 128	9 765	9 465	9 082	-17,7%
65 i więcej	13 147	13 649	14 075	14 592	15 003	15 142	15 521	18,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W prawie 70-tysięcznym Ostrowie seniorzy stanowią ponad 15,5-tysięczną grupę, co stanowi ponad 22,3% ogółu mieszkańców. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności miasta przekracza 15%. Udział subpopulacji osób starszych tzw. starszych-starszych (80 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności wynosi 4,43%.

Można obserwować przesuwanie się wyżów powojennych – wyżu z przełomu lat 40. i 50. W wiek senioralny i kolejnego wyżu z przełomu lat 70. i 80. XX w.

Liczba dzieci w wieku 0-2 rosła do 2017 r., następnie zaczęła spadać. Jak wspomniano wcześniej, rok 2020 stanowił pewną anomalię, jednak kolejne lata potwierdziły gwałtowny spadek urodzeń.

Biorąc następnie pod uwagę, że każda młodsza grupa przechodzi następnie do starszej, można wysnuć następujące wnioski:

Liczba dzieci w wieku 3-6 lat spadała do 2018 roku, następnie zaczęła powoli rosnąć, lecz rok 2022 był już rokiem spadku i po 2024 r. można spodziewać się gwałtownego spadku.

Liczba dzieci w wieku 7-12 lat znacznie wzrosła, obecnie można spodziewać się zahamowania, a nawet spadku o około 300 osób w perspektywie roku 2024, a następnie niewielkiego wzrostu, lecz będzie to wzrost krótkotrwały.

Liczebność grupy 13-15-latków od 2017 roku wzrasta, i w najbliższych latach proces ten będzie kontynuowany. Można przewidywać wzrost rzędu 500 osób do lat 2025-2026 (uwzględniając możliwy niewielki odpływ w ramach decyzji podejmowanych przez rodziny, rodziców).

Liczba młodzieży w wieku szkoły średniej nieznacznie spadała, ale w najbliższych latach tendencja będzie odmienna.

W grupie w wieku 20-24 lat nastąpił znaczący spadek, ale uległ wyhamowaniu i za kilka lat nastąpi wzrost liczebności w tej grupie, która jest istotna z punktu widzenia rynku pracy. Ważne, że jest to jedna z grup o najsilniejszych tendencjach migracyjnych, więc nie wiadomo, w jakim stopniu osoby te rzeczywiście pozostaną w Ostrowie.

Grupa w przedziale 25-34 lata, najbardziej „rozwojowa”, biorąc pod uwagę decyzje życiowe o założeniu rodziny, kupnie mieszkania, budowie domu, korzystaniu z różnych usług czy dodatkowego kształcenia w ostatnich latach znacząco zmalała, dodatkowo uszczuplana przez odpływ migracyjny. Tylko pomiędzy 2018 a 2019 rokiem udział tej grupy w całości ostrowskiej populacji spadł z 14,1% do 13,4%. Przez najbliższe lata trend ten będzie kontynuowany z uwagi na roczniki pochodzące z okresu depresji demograficznej lat 90. XX, trwającej właściwie do lat 2005-2006.

Generacja 35-44 latków tworzy największy wyż demograficzny w historii Polski. Jest to również grupa istotna z punktu widzenia podejmowanych życiowych decyzji, w tym o pozostaniu bądź

opuszczeniu miasta z przyczyn zawodowych czy mieszkaniowych. W okresie programowania strategii grupa ta będzie nadal liczna.

Kolejna grupa, 45-54 latków, będąca w wieku produkcyjnym określanym jako niemobilny, utrzymywała się na stabilnym poziomie, lecz od 2019 r. rośnie liczebnie, i ten wzrost będzie kontynuowany przez zasilanie rocznikami wyżu z przełomu lat 70./80. XX w. Ma to niebagatelne znaczenie dla ostrowskiego rynku pracy, bowiem będzie to pokolenie o znacznie wyższym poziomie wykształcenia niż wcześniej, a przez to wyższych wymaganiach, z drugiej strony z racji na wiek – z mniejszą skłonnością do migracji. W tym kontekście podkreśla się potrzebę zapewnienia odpowiednio uposażonych miejsc pracy.

Następne roczniki, w wieku 55-64 to osoby w coraz większym stopniu pozostające czynne zawodowo i sprawnie funkcjonujące w życiu codziennym. Grupa ta w ostatnich latach malała z powodu przesuwania się powojennego wyżu demograficznego do grupy najstarszej, jednak trend ten w ciągu 2-3 lat zostanie zahamowany i następnie odwrócony na umiarkowany wzrost.

W grupie najstarszej nastąpił największy wzrost ludności. Mimo iż coraz większa liczba osób w wieku 65+ jest czynna zawodowo, oznacza to jednak, że przybyło osób w wieku emerytalnym, a więc i również biernych zawodowo, a także tych wymagających wsparcia i opieki. Pokolenie wyżu z przełomu lat 40. i 50. XX w. będzie się w najbliższych latach starzało, co stanowi istotne wyzwanie dla polityki społecznej samorządu. Jednak z drugiej strony można spodziewać się jeszcze większej aktywizacji zawodowej i społecznej młodszych emerytów (to ostatnie zależy w dużej mierze od starań podejmowanych czy inicjowanych przez władze samorządowe). Poza tym w najbliższych latach przyrost seniorów będzie nieco wolniejszy z powodu wchodzenia w ten przedział wiekowy mniej licznych roczników z II połowy lat 50 i lat 60 XX w.

Na 100 Ostrowian płci męskiej przypada 110 kobiet. Jest to wskaźnik charakterystyczny dla miast z zaawansowaną wiekowo strukturą ludności, jako że w najstarszych generacjach, z uwagi na większą długość życia, jest znacznie większa liczba kobiet. Należy tę okoliczność perspektywicznie wziąć pod uwagę przy projektowaniu usług społecznych.

Nawiązując do badań przeprowadzonych w okresie 24.02-06.03.2020, duża część respondentów wskazała, iż Ostrów Wielkopolski jest dobrym miejscem do życia dla rodzin z dziećmi (45,99%) oraz dla dzieci (40,15%). W świadomości młodych mieszkańców miasta, posiada ono duże atuty, aby założyć w nim rodzinę i pozostać z nią w Ostrowie Wielkopolskim. Liderzy społeczni i instytucji publicznych, uczestnicy wywiadów grupowych zauważają odpyły młodych mieszkańców i starzenie się społeczności miasta. Liderzy akcentują związane z tym potrzeby rozwoju wsparcia seniorów, szczególnie osób niesamodzielnych. Podkreśla się potrzeby utworzenia hospicjum.

Podsumowując, na podstawie zgromadzonych i przeanalizowanych danych ze źródeł statystycznych oraz badań ankietowych można stwierdzić, iż Ostrów Wielkopolski boryka się z kilkoma problemami natury demograficznej. Niektóre ze wskaźników można określić jako szczególnie niekorzystne. Wymagają one wyraźnego podkreślenia i zaakcentowania, a także podjęcia działań mających na celu ograniczenie ich niekorzystnych skutków i odwrócenie niekorzystnej sytuacji oraz trendów.

Najważniejszymi problemami demograficznymi Ostrowa Wielkopolskiego są:

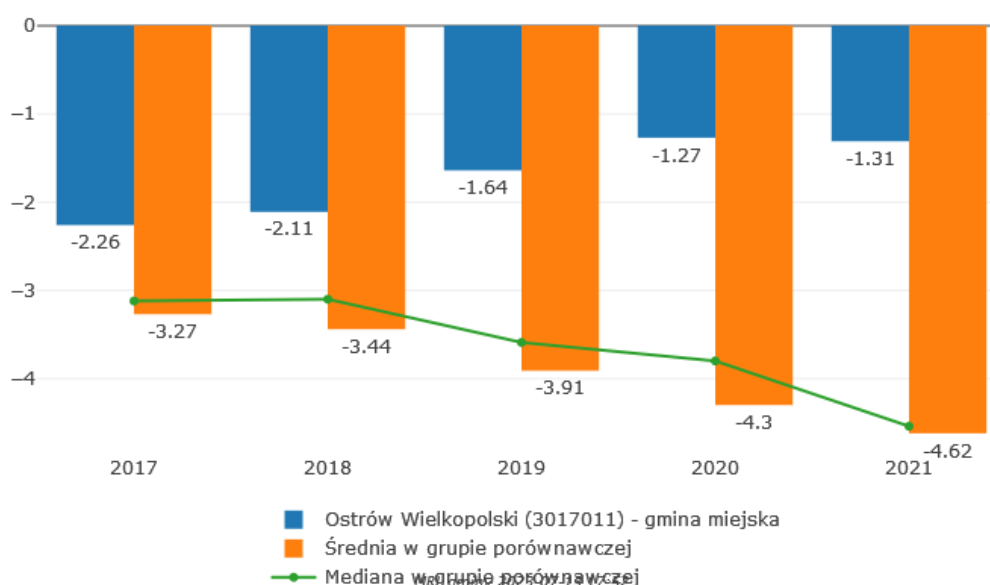
- Wyludnianie się miasta – suburbanizacja;
- Ujemne saldo migracji;
- Starzenie się społeczeństwa;

- Duży udział ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;
- Ujemny przyrost naturalny;
- Mniejsza liczba zawartych małżeństw, wysoka liczba rozwodów.

10. Migracje międzygminne

Ostrów Wielkopolski charakteryzuje ujemne saldo migracji na 1000 osób, które w ujęciu średniej 3-letniej ukształtowało się w 2021 roku na poziomie -1,3. Na tle średniej wartości dla miast z grupy porównawczej Ostrów Wielkopolski w okresie 2017-2021 prezentował się korzystnie. W każdym roku analizowanym od 2014 r. miasto notowało wartości wyższe niż średnia wartość dla miast z GP.

Tabela 30. Saldo migracji na 1000 ludności (średnia 3-letnia) na tle średniej i mediany w grupie porównawczej (2017-2021)

Źródło: www.gminy.monitorrozwoju.pl [dostęp: 13.07.2023 r.]

Rozmiar salda migracji malał do 2020 r., następnie wzrósł powyżej notowanych wcześniej wielkości. Powodem są wymeldowania krajowe. Saldo migracji zagranicznych jest niewielkie i od 2018 r. dodatnie. Tak samo jest w podobnych miastach, natomiast w Kaliszu saldo tych migracji jest rokrocznie ujemne

Tabela 31. Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji (2017-2022)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
zameldowania ogółem	529	568	640	548	588	502
zameldowania z kraju	510	543	609	535	563	478
zameldowania z zagranicy	19	25	31	13	25	24
wymeldowania ogółem	667	719	707	605	744	744
wymeldowania w ruchu krajowym	634	710	702	599	738	728
wymeldowania za granicę	33	9	5	6	6	16
saldo migracji ogółem	-138	-151	-67	-57	-156	-242
saldo migracji zagranicznych	-14	16	26	7	19	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 13.07.2023 r.].

Wpływ migracji na wielkość ludności miasta jest w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego najmniejszy z porównywanych miastach średnich oprócz Stargardu, gdzie w ostatnich latach zjawisko przybiera charakter dodatni.

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ostrów Wielkopolski	-1,91	-2,09	-0,93	-0,80	-2,21	-3,45
Ostrów Wielkopolski (W)	1,94	0,10	0,89	2,68	4,02	7,66
Przygodzice	3,33	-0,66	2,55	5,17	5,06	7,70
Raszków	-0,25	-1,60	-5,81	1,56	-4,94	-2,44
Raszków - miasto	-6,67	-1,91	1,90	2,81	-4,72	-4,75
Raszków - obszar wiejski	1,12	-1,53	-7,47	1,27	-4,99	-1,92
Głogów	-4,57	-6,11	-5,75	-8,24	-5,63	-8,52
Inowrocław	-2,40	-2,55	-4,22	-4,64	-4,75	-4,44
Gniezno	-1,92	-4,31	-3,63	-5,22	-6,11	-5,80
Piła	-1,68	-3,72	-4,54	-3,07	-2,75	-4,54
Kalisz	-2,51	-2,69	-3,20	-3,03	-5,79	-4,10
Stargard	-3,00	-3,89	-2,74	-1,09	0,28	0,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 13.07.2023 r.].

Na cele analiz migracji wyodrębnia się w ramach gm. Raszków obszar miejski i wiejski. Jednak w obu przypadkach salda są przeważnie ujemne. Gmina wiejska Ostrów Wielkopolski i gm. Przygodzice wykazują natomiast saldo niemal wyłącznie dodatnie. Tendencja była malejąca do 2019 r., po czym od 2020 r. ma miejsce tendencja wzrostowa. Te 2 gminy są głównym obszarem suburbanizacji wokół Ostrowa.

Szczególna uwaga powinna być zwrócona na migracje osób młodych, zarówno uczniów szkół średnich, jak i studentów oraz młodych pracowników. Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 mieszkańców jest w Ostrowie Wielkopolskim ujemne, jednak na tle porównywanych miast średnich ubytek mieszkańców z tej przyczyny jest niemal najmniejszy. Korzystna tendencja sytuacja ma miejsce w Stargardzie, w pozostałych miastach zarówno bilanse migracyjne jak i trendy są o wiele mniej korzystne.

Tabela 32. Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021)

Miasto	2017	2018	2019	2020	2021
Ostrów Wielkopolski	-2,83	-3,93	-1,87	-2,06	-3,63
Ostrów Wielkopolski (W)	-0,44	-3,11	-1,66	1,08	1,09
Przygodzice	3,25	-2,57	-0,71	5,06	6,1
Raszków	-3,46	-5,66	-9,34	-0,49	-7,14
Jarocin	-4,26	6,32	-4,14	3,49	-1,29
Kalisz	-5,6	-4,08	-5,05	-5,94	-9,92
Krotoszyn	-1,76	-5,81	-8,48	-3,93	-6,84
Kępno	-3,65	-4,96	-7,28	-4,93	-7,14
Ostrzeszów	-3,83	-0,49	-2,36	-4,32	-2,22
Pleszew	-4,88	-6,29	-10,23	-6,34	-1,73
Gniezno	-3,46	-8,02	-6,86	-9,33	-11,35
Głogów	-4,65	-7,09	-7,72	-13,23	-8,12

Inowrocław	-6,31	-6,71	-9,37	-8,43	-10,03
Piła	-3,37	-5,63	-8,61	-4,56	-6,57
Stargard	-5,52	-5,33	-1,97	-0,82	2,08

Źródło: www.analizy.monitorrozwoju.pl [dostęp: 13.07.2023 r.]

Wzrost salda migracji w ostatnich 2 latach jest spowodowany większą skalą wymeldowań na tereny (nominalnie) wiejskie, bilans z innymi miastami, mimo iż ujemny, jest stale niewielki (rzędu kilku-kilkunastu osób rocznie).

Z powodu braku nowszych danych o przepływach międzygminnych przeanalizowano okres lat 2015-2019. Corocznie około połowy zameldowań i wymeldowań to powiat ostrowski (saldo jest proporcjonalne do całości zjawiska migracji). Saldo migracji z Kaliszem jest wyrównane i dotyczy rzędu kilkunastu - 20 osób rocznie w obie strony. Z pozostałymi porównywanymi ośrodkami powiatowymi Ostrów ma bilans przeważnie dodatni (są to przepływy rzędu kilku - kilkunastu osób rocznie), przy czym przemeldowania z i do Jarocina oraz Kępna są sporadyczne. Mieszkańcy najwidoczniej dążą do innych ośrodków, poza analizowany obszar. Do Wrocławia i Poznania wybywa z Ostrowa po około 40 - 50 osób rocznie, a przybywa kilka - kilkanaście z każdego z miast.

Rok 2019 przyniósł pewną odmianę na tle lat poprzednich, mianowicie saldo migracji między miastem Ostrów Wielkopolski a przyległymi gminami było dodatnie (227 wobec 216), a jeśli w bilansie uwzględni się wyłącznie tereny wiejskie - wyrównane (214 w obie strony). Dodatkowo było również saldo w odniesieniu do Kalisza (22 do 16). Ujemny bilans migracyjny (702 wymeldowania wobec 609 zameldowań) powstał z powodu niekorzystnego salda wyjazdów do 3 ośrodków: Poznania, Wrocławia i Warszawy. W przypadku tych miast ujemny bilans Ostrowa pogarsza się.

Tabela 33. Saldo migracji Ostrowa Wielkopolskiego z wybranymi miastami i gminami (2015, 2016, 2019).

Napływ	2015	2015	2016	2016	2019	2019
	do O.W.	z O.W.	do O.W.	z O.W.	do O.W.	z O.W.
Krotoszyn	36	7-8	10	8-9	11	11
N. Skalmierzyce	34	19	22	15	23	10
Odolanów	29	20	28	34	36	30
Ostrów Wielkopolski (w.)	56	118	91	121	103	113
Przygodzice	28	71	63	64	53	75
Raszków	42	28-29	35	41-42	71	27-28
- w tym teren wiejski	28	27	29	40	58	26
Razem gminy okoliczne	126	217-218	189	226-227	227	215-216
w tym teren wiejski	112	216	183	225	214	214
Sieroszewice	28	20	27	18	42	18
Ostrzeszów	17	7	19	3	12	7-8
Pleszew	14	10-11	4-5	2-4	18	12
Kalisz	19	11	20	21	22	16
Poznań	9-11	35	21-22	40-41	20	63
Wrocław	16-19	34-36	11-13	52	8-11	55
Warszawa	5-6	8-16	1-2	8-16	4-8	18-28
RAZEM	508	570	524	657	609	702

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

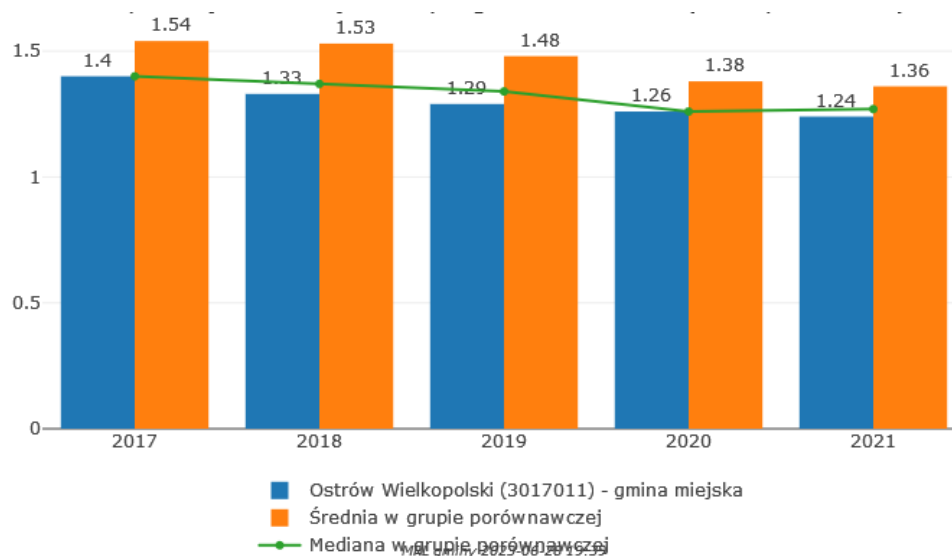
Oficjalne statystyki migracyjne nie rejestrują całości tego przepływu – wymeldowania do gmin graniczących z Ostrowem (nie tylko do wybranych sołectw) mieszczą się w przedziale 200-

250 rocznie. Są to wymeldowania do miejscowości wiejskich, wymeldowania do Raszkowa dotyczyły przeważnie pojedynczych osób, najwięcej w 2019 r. (13).

11. Mieszkalnictwo, warunki życia w mieście

Za przeciętne wynagrodzenie można kupić w Ostrowie Wielkopolskim niespełna 1,3 m² mieszkania, i jest to wielkość mniejsza, aniżeli w grupie porównawczej, gdzie wynosi prawie 1,5 m². Biorąc pod uwagę niekorzystne proporcje płac w stosunku do średniej w GP, oznacza to mniejszą dostępność mieszkań „z rynku”, zwłaszcza dla osób mało i średnio zarabiających.

Rysunek 17. Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe) 2017-2021.

Źródło: www.gminy.monitorrozwaju.pl [dostęp: 29.06.2023 r.]

Dynamika zjawiska jest również niekorzystna (wskaźnik -0,08), co oznacza tendencję do nieznacznego pogorszenia sytuacji na tle GP. Pozostałe miasta średnie bezpośrednio porównywane prezentują jeszcze gorsze proporcje cen do zarobków, jedynie w Głogowie i Stargardzie tendencje są korzystniejsze.

Aktywność budowlana jest natomiast w mieście wysoka na tle innych ośrodków i notuje się regularny wzrost liczby oddawanych mieszkań. Do analiz przyjęto okres 2017-2022 z uwagi na wzrost znaczenia rynku nieruchomości w okresie pandemii COVID-19.

Rzeczywiście rok 2020 okazał się rekordowy jeśli chodzi o liczbę oddanych mieszkań, która wyniosła 578 (dla porównania w 2015 r. 154). W przeliczeniu na liczbę mieszkańców, biorąc jednak pod uwagę gminy z 3 kręgów otoczenia, są to wartości średnie.

Tabela 34. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w latach 2017-2022.

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
Ostrow Wielkopolski	5,0	6,1	6,0	8,1	6,6	5,8
Ostrow Wielkopolski (W)	3,6	3,9	4,6	4,8	8,9	6,6
Przygodzice	3,2	4,2	4,1	5,4	7,0	6,9
Raszków	1,3	1,8	2,1	2,9	3,3	4,0
Jarocin	3,7	10,2	5,2	10,8	9,6	11,2
Kępno	6,7	5,8	7,9	8,6	9,5	7,7
Krotoszyn	4,3	5,1	7,1	4,5	4,0	4,0

Ostrzeszów	5,0	5,8	4,8	6,7	4,0	4,3
Pleszew	4,7	2,7	2,1	4,1	7,1	10,0
Kalisz	2,7	3,6	5,1	3,8	4,9	5,5
Głogów	2,6	4,5	2,1	2,4	7,3	3,3
Inowrocław	4,6	1,4	1,7	1,4	3,8	2,1
Gniezno	4,1	4,7	4,9	5,7	7,0	3,1
Piła	2,9	1,4	3,2	4,1	6,2	5,3
Stargard	1,4	4,6	4,6	2,1	5,3	7,9
POLSKA	4,6	4,8	5,4	5,8	6,2	6,3
WIELKOPOLSKIE	5,4	5,7	6,3	6,3	7,7	7,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl [dostęp: 9.07.2023 r.]

Na tle miast średnich aktywność budowlana w mieście jest natomiast wysoka. Ostrów charakteryzuje pod tym względem zauważalna regularność i stały wzrost, na poziomie przeważnie wyższym niż średnia krajowa, niższym natomiast niż średnia w Wielkopolsce.

Tabela 35. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw (2017-2022).

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
Ostrów Wielkopolski	1 062	1 334	1 326	2 157	1 475	1 538
Ostrów Wielkopolski (W)	734	806	1 000	1 108	2 012	1 568
Przygodzice	613	1 041	862	1 500	1 870	1 667
Raszków	286	296	403	660	667	1 243
Jarocin	780	2 022	1 156	2 850	2 218	2 558
Kępno	1 435	1 375	2 086	2 663	2 089	1 833
Krotoszyn	769	1 035	1 326	1 168	870	1 090
Ostrzeszów	896	952	864	1 874	754	1 010
Pleszew	1 000	586	410	1 080	1 669	3 085
Kalisz	643	811	1 256	1 096	1 383	1 326
Głogów	525	969	431	607	1 699	833
Inowrocław	1 114	285	374	361	889	573
Gniezno	811	866	935	1 424	1 547	683
Piła	548	270	587	958	1 435	1 174
Stargard	300	910	932	545	1 223	1 692
POLSKA	926	962	1 131	1 522	1 394	1 531
WIELKOPOLSKIE	1 029	1 094	1 261	1 572	1 702	1 747

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitor.miasta.pl [dostęp: 9.07.2023 r.]

Liczba oddawanych do użytku mieszkań od 2017 r. przekracza liczbę zawieranych małżeństw. Jest to zjawisko notowane niemal powszechnie, z wyjątkiem niektórych miast średnich (Głogów, Gniezno, Inowrocław).

Tabela 36. Przeciętna powierzchnia nowego mieszkania – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2022).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]
Ostrów Wielkopolski	78,0	72,3	75,8	77,1	83,8	77,7

Ostrów Wielkopolski (W)	145,1	143,6	146,2	147,8	153,1	144,5
Przygodzice	135,9	175,8	142,5	124,9	133,0	141,0
Raszków	136,9	173,5	173,2	139,9	142,2	146,6
Jarocin	93,3	73,7	83,9	68,9	75,7	73,1
Kępno	93,0	100,5	83,8	81,1	76,5	87,4
Krotoszyn	95,6	107,0	82,1	93,1	109,3	116,2
Ostrzeszów	95,7	101,4	117,1	96,7	107,6	114,5
Pleszew	101,3	107,5	133,7	97,8	86,6	76,8
Kalisz	85,2	72,3	57,1	75,8	67,1	71,5
Głogów	74,0	67,9	74,5	76,0	59,5	69,2
Inowrocław	69,5	91,4	88,5	89,7	77,3	86,4
Gniezno	78,1	71,1	73,3	74,7	72,4	87,2
Piła	73,5	86,7	77,8	63,4	65,4	70,2
Stargard	67,1	56,1	53,4	54,7	58,9	53,6
POLSKA	92,7	90,3	88,6	88,7	92,9	92,3
WIELKOPOLSKIE	93,5	94,0	91,1	91,6	90,9	94,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 11.06.2023 r.]

Odmienny charakter budownictwa w zależności od rodzaju gminy widoczny jest w analizie powyższej tabeli. Średnia powierzchnia użytkowa nowego mieszkania w Ostrowie Wielkopolskim wyniosła 77,7 m² w 2022 r., co jest związane z dużym udziałem budownictwa wielorodzinnego. Wraz ze wzrostem udziału budownictwa tego rodzaju maleje przeciętna wielkość nowego mieszkania. Decyduje tu rachunek ekonomiczny, ale należy brać też pod uwagę potrzeby ludzkie. W bilansowaniu potrzeb mieszkaniowych w perspektywie roku 2049 przyjęto, że docelowa, oczekiwana wielkość powierzchni mieszkalnej ma wynieść 42 m² / osobę⁹. Podobny charakter ma budownictwo w innych miastach średnich, a także mniejszych ośrodkach z dużym udziałem budownictwa deweloperskiego i społecznego (dostępnego), jak Jarocin a ostatnio także Kępno i Pleszew.

Na przeciwległym krańcu sytuują się gminy podmiejskie gdzie wznoszone są niemal wyłącznie budynki jednorodzinne.

Miasto Ostrów Wielkopolski odznacza się dominacją zabudowy jednorodzinnej (ponad 50% zasobów), co przekłada się na dużą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania – 76,6 m², najwyższą wśród porównywanych miast, oraz największą powierzchnią mieszkalną na 1 osobę – 33,4 m², o 2,5 m² więcej niż w Kaliszu i prawie 5m² więcej niż w Gnieźnie. Jest to także więcej niż średnio w kraju (31,1 m²) i znacznie więcej niż średnia dla województwa (26,5 m²). Średnia powierzchnia mieszkania od 2016 r. utrzymuje się na podobnym poziomie, w związku ze wzmożeniem budownictwa wielorodzinnego, o czym poniżej. W tym samym okresie średnie powierzchnie mieszkań gminach otaczających miasto są znacznie większe, rzędu 109-112 m² i powoli rosną, co ma znaczenie w kontekście preferencji mieszkańców. Jednak powierzchnia na 1 osobę jest w gminach sąsiednich nieco mniejsza niż w Ostrowie z powodu większych gospodarstw domowych, w Ostrowie ponadto znaczenie ma zmniejszanie się populacji miasta. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania dla 28 krajów Unii Europejskiej wynosi 96 m² zaś na 1 osobę ponad 40 m²¹⁰.

⁹ Por. Miasto Ostrów Wielkopolski. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, grudzień 2019, s. 8.

¹⁰ Por. Bilans terenów..., s. 29.

Potwierdzając niejako dane dotyczące struktury zasobów mieszkaniowych, ponad 50% z 254 ankietowanych (53,1%) mieszkańców wskazało, że dysponuje własnymi domami, ponad 1/4 (29,9%) dysponuje własnymi mieszkaniami w zasobach wielorodzinnych, a ponad 10% osób wynajmuje mieszkania lub mieszka z rodzicami czy z innymi osobami. Rynek najmu jest jednak wciąż zbyt wąski w stosunku do potrzeb.

Zasób mieszkań pozostający jako własność Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski jest bardzo mały. Pozostałe mieszkania komunalne stanowią własność Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej "MZGM" Sp. z o.o. oraz OTBS Sp. z o.o. Z tego powodu wszelkie powszechnie dostępne statystyki w tym zakresie są mylące, a za miarodajne należy uznać dane zamieszczone w „Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski na lata 2023-2027” (stanowiącym załącznik do uchwały Nr LV/584/2022 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 23 listopada 2022 r.).

Na koniec września 2022 r. komunalny zasób mieszkaniowy Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski liczył 237 budynków, mieszczących łącznie 2141 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni użytkowej 96 629,80 m²; łączna powierzchnia wraz z lokalami użytkowymi wynosi 106 491,24 m². W ramach tego zasobu było 1756 lokali mieszkalnych, w tym:

- lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej 599,88 m² (w budynkach stanowiących własność Miasta): 17,
- lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej 20 396,58 m² (w budynkach stanowiących własność MZGM): 419,
- lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej 5 747,36 m² (w budynkach, w których funkcjonuje 16 Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem Miasta): 122,
- lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej 57 878,67 m² (w budynkach, w których funkcjonuje 134 Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem MZGM): 1198.

Przeciętna powierzchnia mieszkania komunalnego wynosi 48,2 m². Przepiętna powierzchnia mieszkania komunalnego w GP wynosiła w tym czasie stale 43,4 m² (w Pile i Stargardzie powyżej 50 m²). 32 nowe mieszkania komunalne oddano do użytku w 2020 r., pozostałe pozyskuje się w wyniku podziałów większych mieszkań i adaptacji. Lokali socjalnych miasto posiadało w 2018 r. 371 o przeciętnej powierzchni 31,5 m², podczas gdy w GP 33,7 m².

Można więc zauważyć, że w bezpośrednim władaniu Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski pozostały mieszkania i lokale socjalne o szczególnie niskich parametrach użytkowych, a ogólnie można mówić o rosnącym rozwarstwieniu w sferze mieszkalnictwa. Przy rozwijającym się budownictwie deweloperskim zasób komunalny nie stanowi alternatywy dla budownictwa komercyjnego, przez co samorząd miasta nie jest równorzędnym podmiotem w sferze mieszkalnictwa. Nie dysponując odpowiedniej wielkości i liczebności pulą lokali na wynajem (lub z opcją na późniejsze dojście do własności) nie zwiększa szans na pozostanie w Ostrowie grupy osób młodych, niżej uposażonych, których nie stać na zakup mieszkania, na komercyjny wynajem i które nie mają szans na dziedziczenie lokum po rodzinie. Nie zwiększa to też szans na osiedlenie się osób, które nie decydują się od razu na stałe zamieszkanie, a do takich często należą młodzi specjaliści w rozwojowych obecnie zawodach, twórcy kultury czy tzw. freelancerzy.

12. Suburbanizacja

Na wyludnianie się Ostrowa Wielkopolskiego wpływa także zjawisko suburbanizacji. 68,1% spośród 254 ankietowanych mieszkańców nie zamierza się w ciągu najbliższych 5 lat

wyprowadzać z Ostrowa Wielkopolski, jednak 15% ma taki zamiar, pozostali nie byli zdecydowani.

Motywy planowanej wyprowadzki są przede wszystkim następujące oczekiwania:

- bardziej atrakcyjne cenowo lub wielkościowo działki,
- więcej kontaktu z naturą,
- czystsze środowisko.

Składane nawet mimo świadomości, że nie oznacza to niższych kosztów zamieszkania czy lepszej pracy lub lepszego dostępu do miejsca pracy.

Bardzo nieliczne osoby (11 – 4,3%) chciałyby przeprowadzić się do większego miasta – Poznania, Wrocławia czy Łodzi. Motywacje takich deklaracji związane są z możliwościami rozwoju zawodowego, edukacji dzieci, atrakcyjniejszej pracy, możliwości korzystania z atrakcyjnej oferty kultury i gastronomii, atrakcyjniejsze standardy budownictwa mieszkaniowego.

Charakterystyczną cechą tego procesu jest, że 3 okoliczne gminy (Ostrów Wielkopolski – wiejska, Przygodzice i Raszków) stale zwiększają liczbę mieszkańców, a ich mieszkańcy korzystają z infrastruktury miejskiej Ostrowa.

Zjawisko suburbanizacji rozwija się przede wszystkim w bezpośrednim otoczeniu miasta, w miejscowościach przylegających do granic miasta:

- Lewkowiec, Franklinów, Lewków, Kołatajew, Karski, Czekanów, Wtórek, Kamienice Nowe, Wysocko Wielkie, Sadowie, Topola Mała, Radziwiłłów, Gorzyce Wielkie, Lamki, Świeligów, Zacharzew w gm. Ostrów Wielkopolski,
- Topola Wielka, Janków Przygodzki, Przygodzice, Wysocko Małe, Smardów w gm. Przygodzice,
- Radłów, Jaskółki, Jelitów, Rąbczyn w gm. Raszków.

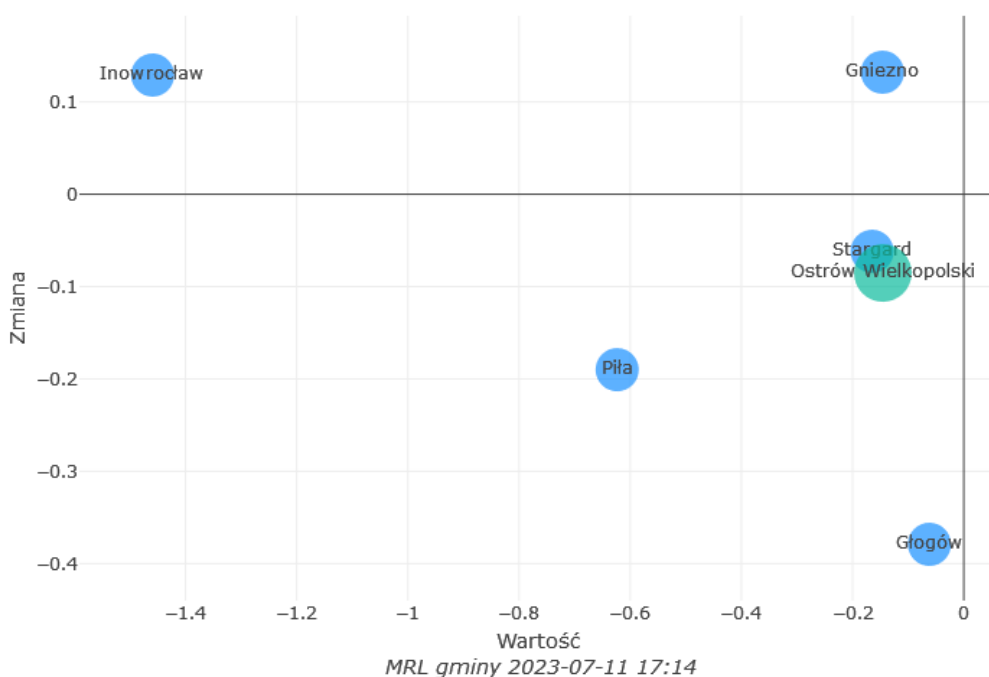
Ogółem w analizowanej grupie 25 miejscowości z 3 gmin powstało w badanym okresie 926 mieszkań. Jeśli przyjąć, że w każdym z takich mieszkań osiedlają się około 3 osoby, oznacza to 2 778 nowych mieszkańców, przeważnie dotąd mieszkających w Ostrowie Wielkopolskim, co pokazuje statystyka migracji międzygminnych. Największe natężenie ruchu budowlanego występuje w m. Janków Przygodzki (157), Gorzyce Wielkie (101), Wtórek (82). Mniej mieszkań powstało w miejscowościach wcześniej popularnych jako miejsce budowy nowych domów – Zacharzewie (67) czy Przygodzicach (54).

Na podstawie podanych danych można zauważyć, że lista miejscowości z największym ruchem budowlanym nie pokrywa się z zestawieniem miejscowości, gdzie powstaje najwięcej firm (rozdz. IV.2) – powstawanie firm można uważać za następstwo aktywności budowlanej i migracji, jednak odłożone w czasie o kilka lat. Suburbanizacja może być czynnikiem pogarszającym sytuację demograficzną w mieście.

13. Aktywność społeczna. Włączanie mieszkańców w życie miasta

Wskaźnik w sferze “Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy” jest niekorzystny (- 0,15) i podobnie niekorzystny jest w innych miastach w GP (wyższy wskaźnik tylko w Głogowie -0,06, natomiast w Inowrocławiu -1,46). Dynamika natomiast w porównaniu z innymi miastami wypada zdecydowanie niekorzystnie, wynosząc -0,19 (niższa była tylko w Głogowie: -0,38).

Rysunek 18. Wskaźnik syntetyczny z obszaru zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>

W Ostrowie Wielkopolskim w 2021 roku funkcjonowało 3,8 organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Na tle średniej miast z GP Ostrów Wielkopolski charakteryzuje się rokrocznie wyższymi wartościami.

Tabela 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021)

Nazwa	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ostrów Wielkopolski	3,83	3,66	3,73	3,68	3,76	3,80
Ostrów Wielkopolski (W)	3,66	3,77	3,76	3,93	3,97	4,10
Przygodzice	4,22	4,29	4,19	4,26	4,23	4,27
Raszków	3,95	3,87	3,88	3,97	4,00	4,10
Jarocin	4,61	4,50	4,55	4,64	4,71	4,87
Kępno	3,59	3,46	3,64	3,71	3,73	3,92
Krotoszyn	4,31	4,27	4,34	4,34	4,37	4,42
Ostrzeszów	4,30	3,89	4,12	4,28	4,38	4,41
Pleszew	5,00	5,08	5,30	5,44	5,50	5,57
Kalisz	3,85	3,50	3,69	3,90	4,09	4,00

Głogów	3,04	2,88	2,91	3,13	3,19	3,24
Inowrocław	2,70	2,69	2,85	3,05	3,15	3,25
Gniezno	3,37	3,29	3,39	3,62	3,68	3,88
Piła	3,70	3,77	4,05	4,21	4,45	4,62
Stargard	2,46	2,56	2,65	2,68	2,71	2,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 11.06.2023 r.]

Na tle najbliższego a także pośredniego kręgu otoczenia są to jednak wartości najniższe – gminy w południowej Wielkopolsce potwierdzają tradycję dużego zaangażowania społecznego. Natomiast wśród bezpośrednio porównywanych miast średnich jest to wartość stosunkowo wysoka, aczkolwiek wyraźny wzrost liczby NGO w Pile i mniejszy w Gnieźnie pozwoliły ostatnio wyprzedzić Ostrów.

Frekwencja wyborcza podczas wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów analizowanych miast w 1 turze wyniosła odpowiednio: dla Ostrowa Wielkopolskiego 54,75% w 2018 roku (47,6% w 2014) oraz 51,61% dla miast z GP (46,83% w 2014 roku). Można zauważyć więc trend wzrostowy, który także widoczny jest w dynamice zjawiska: 0,8 w Ostrowie Wielkopolskim; 1,31 w Inowrocławiu; 0,43 w Głogowie; 1,89 w Stargardzie; 1,9 w Gnieźnie; 0,65 w Pile.

Udział wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego w wydatkach bieżących w Ostrowie Wielkopolskim spadł z poziomu 1,5% w 2017 roku do 0,9% w 2021 roku, i tym samym zrównał się ze średnią w GP, od której był wcześniej wyższy.

Kwota wydatków na dotacje dla organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców do 2019 r. rosła (z poziomu 44 164,30 zł w 2017 r. do 46 816,0 zł w 2019 r.), by następnie spaść do 39 742,10 zł w 2021 r. Można to tłumaczyć mniejszą aktywnością organizacji z powodu pandemii COVID-19, jednak w GP wartość ta stale rosła – z 37 259,50 zł do 41 055,70 zł i w 2021 r. po raz pierwszy od lat była wyższa niż w Ostrowie.

Corocznie ma miejsce nabór na projekty Ostrowskiego Budżetu Obywatelskiego (OBO). Najczęściej zwycięskie projekty obejmują niewielkie zadania inwestycyjne, ale także place zabaw i miejsca spotkań dla dzieci i młodzieży. Sporadycznie wygrywają projekty związane z ochroną zwierząt czy ochroną przyrody. Od początku na realizację OBO przeznaczano około 1 000 000 zł, w 2022 r. była to kwota 981 601 zł. W edycji 2023 zgłoszono 160 pomysłów na projekty, z których 117 było przedmiotem głosowania, w którym wzięło udział ponad 17 tys. osób. Do realizacji wybrano 17 projektów.

Inicjatywa lokalna jest narzędziem, które umożliwia mieszkańcom we współpracy z samorządem podjęcie działań na rzecz realizacji zadań publicznych oraz polepszenia warunków życia lokalnej społeczności. Mogą one obejmować zarówno zadania inwestycyjne, jak i nieinwestycyjne – pokazy filmowe, kluby mam, wystawy fotografii. Miasto nie udziela mieszkańcom dotacji, lecz pomoc rzeczową czy organizacyjną. Warunkiem realizacji inicjatywy jest natomiast zawarcie przez reprezentantów inicjatywy umowy z Miastem. Obecnie tematykę inicjatyw lokalnych normuje uchwała Nr IV/25/2015 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 28 stycznia 2015 roku w sprawie określenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. Inicjatywy mieścić mogą się w zakresie infrastruktury technicznej bądź społecznej (de facto inicjatyw, działań społecznych, nieskutkujących powstaniem jakichkolwiek urządzeń).

W świetle kryteriów oceny wniosków najwyżej premiowane są zadania z przygotowanymi dokumentami, zakładające udział finansowy (lub pracy społecznej mieszkańców) i niewielki udział budżetu Miasta.

Oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach Inicjatywy Lokalnej dokonuje się na podstawie Zarządzenia Nr 1776/2021 Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 17 marca 2021 r. w sprawie zmiany Zarządzenia Nr 777/VIII/2019 Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 12 listopada 2019 roku w sprawie wprowadzenia procedury postępowania z wnioskami o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. Zgodnie z § 7. 1. rozpatrzenie wniosków o realizację zadania publicznego przeprowadza komórka merytoryczna Urzędu Miejskiego właściwa ze względu na rodzaj zadania objętego wnioskiem. Na podstawie § 7. 2. w przypadku, gdy zakres wniosku wykracza poza kompetencje jednej komórki merytorycznej Prezydent Miasta powołuje w drodze zarządzenia zespoły do rozpoznania celowości wniosku.

Biuro Inicjatyw i Konsultacji Społecznych realizuje zadania z zakresu infrastruktury społecznej, natomiast zadania z zakresu infrastruktury technicznej w ramach Inicjatywy Lokalnej realizuje Wydział Rozwoju Miasta.

Liczba zgłaszanych propozycji waha się w poszczególnych latach od 6-8 do 19 w każdej z wymienionych grup. Przeważnie jest ich po 12-14, a realizowanych jest po kilka w każdym z zakresów.

Wkładem mieszkańców w realizację inicjatyw lokalnych są świadczenia pracy społecznej lub rzeczowe. Wkład finansowy, mimo iż najwyżej punktowany, jest uiszczany rzadko. Dotyczy przede wszystkim przypadków, gdy jest to obligatoryjne na mocy powołanej uchwały, np. dla budowy sieci wodociągowej minimum 5% lub dla wykonania oświetlenia ulicy minimum 15% wartości zadania.

W ramach naboru wniosków na 2022 rok złożono 8 wniosków z zakresu infrastruktury społecznej i 12 wniosków z zakresu infrastruktury technicznej. Do realizacji przyjęto 6 wniosków z zakresu infrastruktury społecznej i 4 z zakresu infrastruktury technicznej. W budżecie miasta w 2020 roku zapewniono 15 000 zł na realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej związanej z infrastrukturą społeczną oraz 500 000 zł na realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej związanej z infrastrukturą techniczną.

W ostatnich latach działania z aktywnym udziałem społeczeństwa prowadziło w Ostrowie Wielkopolskim wiele jednostek miejskich.

Ostrowskie Centrum Aktywności Lokalnej (OCAL) powstało w wyniku realizacji projektu pn. „Rewitalizacja przestrzeni miejskiej miasta Ostrowa Wielkopolskiego” Budynek objęty planowaną inwestycją funkcjonował przed realizacją projektu jako sala sesyjna i pomieszczenia Urzędu Miejskiego w Ostrowie Wielkopolskim. Otwarcie placówki nastąpiło w 2019 r.

OCAL prowadzi działania mające na celu poprawę aktywności i integracji społecznej rewitalizowanego obszaru, ograniczanie i przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia w centrum miasta, co zostało zdiagnozowane jako ważny problem na obszarze rewitalizacji.

Zakłada się wykorzystanie pomieszczeń do:

- organizacji targów pracy,
- organizacji ogólnopolskiego tygodnia kariery,

- realizacji zadań własnych oraz projektów dofinansowanych ze środków europejskich i budżetu państwa,
- realizacji zadań edukacyjnych w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa w mieście zarówno w szkole jak i poza nią,
- realizacji zadań edukacyjnych w zakresie zwiększenia świadomości społecznej wpływającej na poziom aktywności młodzieży w życiu publicznym i udział w wyborach powszechnych (np. prowadzenie akcji „1 głos ma znaczenie”)
- Ponadto OCAL jest aktualnie aktywnie użytkowane przez:
- organizacje pozarządowe z terenu miasta Ostrowa Wielkopolskiego, które w ramach swoich działań statutowych mogą bezpłatnie wykorzystywać obiekt, np. w celu organizacji konferencji, spotkań, prelekcji,
- Biuro Inicjatyw i Konsultacji Społecznych do organizacji konsultacji z mieszkańcami,
- Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych w celu organizacji szkoleń,
- Organizacja spotkań ze Związkiem Miast Polskich,
- Radę Miejską do prowadzenia obrad Komisji oraz odbywania sesji, a także jest siedzibą Biura Rady,
- Biura Urzędu Miejskiego mające w swoim zakresie współpracę z mieszkańcami: Biuro Inicjatyw i Konsultacji Społecznych, Wydział Spraw Społecznych, Referat Obsługi Rady Miejskiej, Biuro ds. Organizacji Pozarządowych i Polityki Senioralnej.

Współpraca lokalnej administracji z sektorem gospodarki odbywa się na wielu płaszczyznach, zarówno za pomocą tradycyjnych spotkań i narad, jak i kanałami elektronicznymi, co szczególnie przydatne okazało się w czasie pandemii COVID-19.

Miasto Ostrów Wielkopolski podejmuje działania na rzecz aktywniejszego udziału mieszkańców w sporządzaniu polityk miejskich, a także zmniejszenia ilości kierowanych skarg na przyjmowane rozwiązania czy blokowanych inwestycji. Przykładem jest projekt pn. "Liderzy konsultacji społecznych", obejmujący konsultacje poprzedzające sporządzenie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski.

W ramach projektu stosowane były różne techniki konsultacyjne. W pierwszej kolejności przygotowano materiały promocyjne (ulotki, plakaty, film promocyjny), w spotkaniu otwartym, które odbyło się w Centrum Aktywności Lokalnej, wzięło udział 100 osób. Kolejną zastosowaną techniką była ankieta. Badania tego rodzaju przeprowadzono on-line w okresie od stycznia do marca 2020 r. Udział wzięły 804 osoby, w tym 57% kobiet i 43% mężczyzn, reprezentujących wszystkie osiedla miasta. Około 10% stanowiły osoby spoza Ostrowa, codzienni użytkownicy miasta. W ramach projektu wprowadzono też mapę interaktywną do składania wniosków.

14. Dziedzictwo kulturowe

Najdawniejszy zapis o osadzie „Ostrovo” pochodzi z 1293 roku, natomiast pierwsze wzmianki dotyczące Ostrowa Wielkopolskiego jako miasta pojawiły się w 1404 roku. Szacuje się jednak, że początki osadnictwa na ziemiach, na których zlokalizowane jest dzisiejsze miasto przypadają na okres 1200-500 p.n.e. i są związane z ludnością kultury łużyckiej, natomiast w późniejszym czasie ok. III-IV wieku n.e. z ludnością kultury przeworskiej. Ostrów Wielkopolski może poszczycić się historycznym układem urbanistycznym miasta lokacyjnego, który wraz z najbliższym otoczeniem został wpisany do rejestru zabytków i objęty ochroną konserwatorską. Na zasadzie obszarowych wpisów do rejestru zabytków zostały objęte

ochroną również: Park 3 Maja oraz cmentarz rzymskokatolicki założony w latach 1784-1797, przy ul. Wrocławskiej.

Według Rejestru Zabytków Nieruchomych na terenie miasta znajdują się 52 obiekty objęte ochroną. W ścisłym centrum miasta można obserwować nagromadzenie zabytków i historycznych artefaktów, do których należą m.in. Kościół NMP Królowej Polski wybudowany w latach 1777-1780, Ratusz, Stary Cmentarz, Forum Synagoga, gmach Poczty Polskiej czy Konkatedra św. Stanisława Biskupa. Ponadto w mieście można odnaleźć kamienice z XIX i XX wieku oraz układ urbanistyczny wraz z archeologicznymi warstwami kulturowymi powstałymi między XV a XVIII wiekiem. Do najcenniejszych obiektów tego typu należą: willa Schultza wzniesiona w 1905 r. zlokalizowana przy ul. Raszkowskiej 47, willa Richarda Hirscha wzniesiona w 1896 r. zlokalizowana przy ul. Raszkowskiej 68, willa Arnolda wzniesiona ok. 1900 r. zlokalizowana przy ul. Kaliskiej 63. Ostrów Wielkopolski posiada również cenne zabytki techniki, do który zalicza się w szczególności: wodociągową wieżę ciśnień (miejska) wzniesioną na pocz. XX w. zlokalizowaną przy ul. Parkowej, most kolejowy wzniesiony na przełomie XIX i XX w. zlokalizowany w ul. Odolanowskiej, przepompownię ścieków wzniesioną w 1909 r. zlokalizowaną przy ul. Raszkowskiej 78, wodociągową wieżę ciśnień (kolejowa) wzniesioną w 1912 r. zlokalizowaną przy ul. Towarowej. Rejestr Zabytków Ruchomych uwzględnia cztery zespoły: zespół wyposażenia wspomnianego kościoła parafialnego rzymskokatolickiego p.w. Najświętszej Marii Panny Królowej Polski, zespół wyposażenia kościoła parafialnego rzymskokatolickiego – Konkatedry p.w. św. Stanisława BM, pochodzący z lat 1907-1910, zespół witraży z auli i na klatce schodowej Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Ostrowie, ob. I Liceum Ogólnokształcącego im. J. Kompałły i W. Lipskiego, pochodzący z l. 80. XIX w., zespół portretów na ścianie Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Ostrowie, ob. I Liceum Ogólnokształcącego im. J. Kompałły i W. Lipskiego, pochodzący z l. 20. XX w. Rejestr Zabytków Archeologicznych uwzględnia warstwy kulturowo-osadnicze na obszarze miasta Ostrowa Wielkopolskiego oraz grodzisko późnośredniowieczne i nowożytnie przy ul. Wybickiego.

Według gminnej ewidencji zabytków archeologicznych na terenie miasta znajduje się 66 stanowisk archeologicznych, spośród których wydzielono 79 obiektów zabytkowych, takich jak osady, punkty osadnicze, cmentarzyska i grodziska. Największa liczba stanowisk pochodzi z VIII wieku, okresu rozwoju osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Od 1988 roku w Ostrowie działa Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego z siedzibą w zabytkowym budynku Ratusza. W skład zbiorów historycznych Muzeum wchodzi m.in. dokumenty, fotografie, pieczęci, odznaki, sztandary i trofea związane z działalnością lokalnych urzędów, jednostek oświatowych, organizacji, stowarzyszeń i klubów, zrzeszeń, dokumentacja kartograficzna i ikonograficzna miasta, oraz zbiór instrumentów ludowych głównie z początku XX w. Od 2018 roku, na mapie miejskiej oferty kulturalnej jako rozwinięcie działalności tradycyjnego Muzeum, rozpoczął funkcjonowanie nowoczesny obiekt, który śmiało można określić mianem „perełki” tj. unikatowe Muzeum 3D, które stało się wizytówką oferty kulturalnej miasta. Zwiedzający mogą odbyć spacer starymi ulicami Ostrowa, zobaczyć ówczesne sklepy, a także spędzić czas w kinie zaaranżowanym na wnętrze dawnego nieistniejącego już Kina Roma.

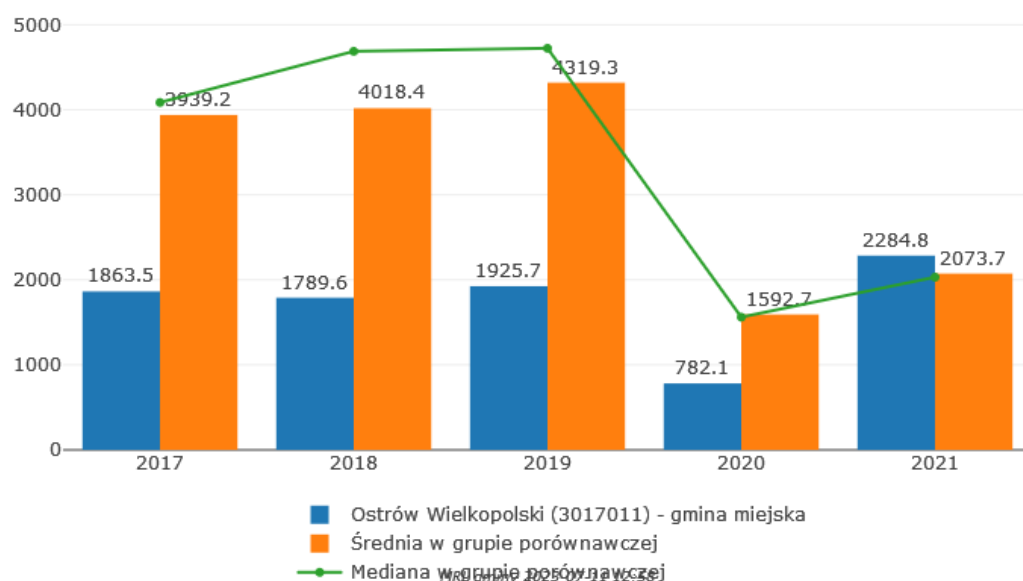
15. Kultura, sport i turystyka

Liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności spadła z wartości 142 w 2017 roku do 111 w 2020 r. do czego przyczyniła się zapewne pandemia COVID-19, i od tamtej pory oscyluje wokół tej wartości (113 w 2022 r.). Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego jako miejska instytucja kultury prowadzi projekty cyfrowe (Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa,

Ostrowska Biblioteka Cyfrowa). Placówka wydała w 2022 r. 4 pozycje książkowe. W Ostrowie Wielkopolskim funkcjonuje jedno kino komercyjne i kilkusalowe.

Liczba osób zwiedzających muzeum w Ostrowie Wielkopolskim spadła z poziomu 38 391 (w 2017 roku) do 24 448 w 2019 i 9 989 w 2020 r. (COVID-19). W kolejnych latach liczba ta wzrosła do 23 555. W przeliczeniu na 1000 ludności oznacza to 530,2 w 2017 roku i 336,2 w 2021 roku. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców dla Ostrowa Wielkopolskiego w porównaniu do GP znajdował się przed pandemią na zdecydowanie niższym poziomie, jednak w 2021 r. sytuacja stała się znacznie korzystniejsza, jak to zostało zobrazowane na poniższym rysunku.

Rysunek 19. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców. (2017-2021).

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>

Pomimo, że ponad 47% ankietowanych uczniów szkół średnich wskazało, że oferta kulturalna i sportowa Ostrowa zachęca do mieszkania w tym mieście, realne wskaźniki uczestnictwa wskazują, że na tle innych miast oferta ta nie jest wystarczająco atrakcyjna. Około 13% respondentów na pytanie „Z czym kojarzy Ci się Ostrów Wielkopolski?” udzieliło odpowiedzi ze sportem (w tym z żużlem, koszykówką, piłką nożną i obiektami sportowymi). Natomiast wśród lokalnych liderów społecznych i instytucji publicznych Ostrów w dużej mierze kojarzy się ze sportem i towarzyszącymi imprezami oraz sukcesami lokalnych drużyn.

Podobnie było w przypadku ankiet internetowych prowadzonych na potrzeby konsultacji przed sporządzeniem projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski w I połowie 2020 r.¹¹ W badaniach wzięły udział 804 osoby, w tym 57% to kobiety, a 43% - mężczyźni, reprezentujący pełen przekrój wiekowy począwszy od uczniów szkół średnich i studentów (15%), przez osoby pracujące najemnie (57%), prowadzące działalność gospodarczą (17%), zajmujące się domem (5%) po emerytów i rencistów (6%). Ankietowani wskazywali wśród 3 funkcji, którymi wyróżnia się miasto, prócz mieszkalnictwa (prawie 72%), wskazali rekreację (prawie 37%) i kulturę (34%).

¹¹ W ramach projektu „Liderzy konsultacji społecznych”

http://bip.ostrowwielkopolski.um.gov.pl/bip/chapter_170388.asp [dostęp: 23.07.2020 r.]

Niespełna 9% uczących się spędziło weekend uczestnicząc w wydarzeniach sportowych i kulturalnych. Lokalni liderzy społeczni do wad Ostrowa Wielkopolskiego w zakresie sportu i rekreacji zaliczyli niską dostępność obiektów sportowych.

Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych w Ostrowie Wielkopolskim rosła ze 152 w 2017 roku do 192 w 2019 roku, by następnie spaść do 88 w pandemicznym roku 2020 i ponownie wzrastać do 164 w 2022 r. Wśród najbardziej znanych znajdują się: „Międzynarodowy Festiwal „Chopin w barwach jesieni”, „Wszystko jest poezją”, „Jimiway Blues Festival”, „Grand Prix Komeda. Festiwal filmowy im. Krzysztofa Komedy” czy Festiwal „Jazz w Muzeum”. Podobnie jak ilość zmienia się także liczba uczestników imprez, która wzrastała z poziomu 17 088 (w 2014 roku) do 23 165 (w 2019 roku), by w 2020 r. wynieść 9 679 a w 2022 – jeszcze mniej, bo 7 279. Ostrów Wielkopolski wyróżnia natomiast bardzo liczną liczbą uczestników imprez masowych, zwłaszcza sportowych, przekraczającą 150 tys. osób rocznie (w kolejnych miastach – Kaliszu czy Głogowie roczna frekwencja wynosi 85-90 tys.). Jest tak, choć liczba imprez spadła z 54 w 2017 r. do 12 w 2020 r. by w 2022 osiągnąć 19. Gros frekwencji osiągają imprezy biletowane. Można wiązać te dane z otwarciem Areny Ostrów w 2022 r., która pozwala organizować imprezy znacznie większe niż wcześniej i rozproszone na kilka obiektów.

Jeszcze przed 2020 niemal wszystkie imprezy tego rodzaju były imprezami sportowymi, po 2020 r. są to częściej imprezy artystyczno-rozrywkowe czy kabarety. Widoczne jest więc wyraźne przesunięcie osób korzystających z usług instytucji kultury w kierunku imprez masowych przy jednoczesnym ograniczeniu aktywności związanych z odwiedzinami muzeum czy czytelnictwem. Można więc stwierdzić, iż na obszarze Ostrowa Wielkopolskiego organizowanych jest wiele kameralnych imprez kulturalnych o niewątpliwie wysokiej jakości, które jednak są dostępne dla stosunkowo niewielkiej grupy osób z uwagi na ograniczoną pojemność sal i poddane silnej konkurencji imprez masowych.

Jednostki sfery kulturalnej czy rozrywkowej podejmują także inicjatywy na rzecz społeczności ukraińskiej, zwłaszcza po agresji Rosji i napływie uchodźców, jaki rozpoczął się na przełomie lutego i marca 2022 r. Przykładem jest organizacja przez Ostrowskie Centrum Kultury spotkań o nazwie „Kino Dzieciom”¹². Podczas spotkań odtwarzane były polskie bajki dla najmłodszych z odpowiednim tłumaczeniem. Dla starszych Ukraińców organizowane są eventy w formie wydarzeń kulturalnych, jak na przykład koncert, poświęcony walczącej Ukrainie zorganizowany na terenie I LO w Ostrowie Wielkopolskim - Big Band Powiatu Ostrowskiego. Imprezy integrujące społeczność polską i ukraińską były organizowane też przez Młodzieżowy Dom Kultury w Ostrowie Wielkopolskim czy na terenie Areny Ostrów.

Wielkość wydatków na cele kultury i dziedzictwa narodowego jest w dużej mierze warunkowana większymi inwestycjami prowadzonymi w tym zakresie. Tak było na przykład w przypadku Jarocina, gdzie zbiegły się inwestycje w Kamienicę Kultury i odnowę Ratusza czy w Pleszewie, gdzie w 2019 r. oddano do użytku „Zajezdnię Kultury”. W przypadku Ostrowa Wielkopolskiego ostatnia taka kumulacja wydatków miała miejsce w 2018 r., kiedy to oddano do użytku Muzeum 3D w Ratuszu i Mediatekę.

¹² <https://umostrow.pl/aktualnosci/7387-kino-dzieciom-rexio-%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA-i-%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA-reksio-bolek-i-lolek.html> [dostęp: 13.07.2023 r.]

Tabela 38. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	150,49	101,26	98,86	109,34	103,90	-46,59	-31,0%
Ostrów Wielkopolski (W)	125,61	235,93	218,21	208,29	232,67	107,06	85,2%
Przygodzice	155,91	792,88	274,07	228,57	177,62	21,71	13,9%
Raszków	204,78	190,95	338,77	719,09	233,74	28,96	14,1%
Jarocin	145,16	220,67	165,77	257,30	294,93	149,77	103,2%
Kępno	151,32	214,99	235,24	95,59	97,51	-53,81	-35,6%
Krotoszyn	113,80	167,82	174,74	156,39	152,24	38,44	33,8%
Nowe Skalmierzyce	219,66	307,81	252,28	178,58	229,62	9,96	4,5%
Ostrzeszów	67,78	71,96	76,45	86,14	112,56	44,78	66,1%
Pleszew	126,45	292,62	418,24	155,96	137,79	11,34	9,0%
Kalisz	132,81	154,07	149,53	143,44	139,83	7,02	5,3%
Głogów	248,42	290,39	455,68	163,71	173,66	-74,76	-30,1%
Gniezno	61,29	63,64	74,93	62,75	80,59	19,30	31,5%
Inowrocław	99,49	107,66	115,62	112,97	118,18	18,69	18,8%
Piła	110,59	110,24	93,17	79,08	126,74	16,15	14,6%
Stargard	125,68	138,34	142,57	166,21	194,60	68,92	54,8%
POLSKA	153,45	193,54	199,91	187,87	198,21	44,76	29,2%
WIELKOPOLSKIE	151,98	179,82	197,56	179,43	196,17	44,19	29,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 10.07.2023 r.]

W związku z powyższym wydatki na cele kultury i dziedzictwa nie wykazują jednoznacznych tendencji na poziomie lokalnym, choć można ich poziom porównywać w skali województwa czy kraju. Na tym tle samorząd Ostrowa Wielkopolskiego charakteryzują wydatki stosunkowo niskie, oscylujące przeważnie wokół 100 zł na 1 mieszkańca rocznie. Niższym poziomem wydatków odznaczały się: Ostrzeszów (choć z tendencją do wzrostu) i Gniezno (choć w przypadku tego miasta znaczną część wydatków ponoszą instytucje państwowe, regionalne i kościelne).

Na terenie miasta działa 41 klubów sportowych, znajduje się wiele obiektów sportowych, m.in.: stadion piłkarsko-żużlowy, stadion piłkarsko-lekkoatletyczny, 2 stadiony piłkarskie, 3 boiska do piłki nożnej bez trybun, kompleksy „Moje Boisko Orlik 2012”, 6 boisk wielofunkcyjnych, inne boiska otwarte (19), 9 kortów tenisowych, 23 hale sportowe, pływalnia otwarta, 3 strzelnice, tory – żużlowy, speedrowerowy, skatepark, crossowy, pozostałe obiekty sportowe – siłownie (11), kręgielnie (3), sale do squasha (2), do jazdy konnej (2). Główne obiekty – stadiony, hale sportowe nie były jednak przystosowane w 2018 r. do korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami, zarówno w roli ćwiczących, jak i widzów¹³.

W 2020 r. ukończono budowę hali widowiskowo – sportowej Arena Ostrów. Hala jest zlokalizowana na terenie pomiędzy ulicami Wojska Polskiego i Dworcową. Obiekt umożliwia rozgrywanie meczów w najwyższej klasie rozgrywkowej polskich lig sportowych w dyscyplinach: koszykówka, piłka ręczna, siatkówka - zgodnie z aktualnymi wymogami zarządców lig. Obiekt posiada arenę umożliwiającą organizację imprez pozasportowych typu, koncerty, targi, wystawy, bale itp. Imprezy organizowane na arenie będą zaliczane do

¹³ Brak nowszych danych w BDL GUS

impreszki masowe i imprezy masowe podwyższonego ryzyka. Obiekt jest wyposażony w pomieszczenia zaplecza technicznego oraz część cateringową, która obsługuje imprezy. Wydarzenie zbiegło się ze zdobyciem mistrzostwa Polski w koszykówce mężczyzn przez ostrowski klub Arged BM SLAM Stal. W 2022 r. Arenę Ostrów odwiedziło ponad 103 tysiące osób.

Mniej korzystnie prezentuje się aktywność sportowa ogółu mieszkańców. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w 2018 roku w Ostrowie Wielkopolskim wynosiła 20,74 i była o prawie 10 osób niższa niż średnia liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców dla miast GP. Co ciekawe średnia ta od 2014 roku nieustannie rosła, podczas gdy w Ostrowie do 2017 roku włącznie odnotowywano spadek wskaźnika¹⁴.

Wydatki na kulturę fizyczną w latach 2017-2021 wyniosły 83,8 mln zł, była to kwota zdecydowanie najwyższa spośród 6 porównywanych miast, przy czym większość stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne (głównie budowa Areny Ostrów) – 51,6 mln zł. Wydatki bieżące były natomiast najniższe spośród 6 miast.

Dane dotyczące turystyki są przedstawiane w ujęciu powiatowym. Wskaźnik miejsc noclegowych w hotelach, motelach, pensjonatach wyniósł 4,36 na 1000 mieszkańców. Wskaźnik co roku ulega nieznacznym wahaniom i jest nieco niższy w stosunku do średniej dla grupy porównawczej (4,96)¹⁵.

W stosunku do 2017 roku można zauważyć wzrost liczby udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców - z 567 na 735.

16. Edukacja, opieka nad dziećmi

W Ostrowie Wielkopolskim na 1000 dzieci w wieku do 3 lat przypada 237 miejsc w żłobkach i klubach malucha, jest to drugi najmniejszy wynik w grupie porównawczej (przed Gnieznem). W 2021 roku opieką żłobkową objęte było 23,6% dzieci, więcej maluchów objętych opieką żłobkową jest tylko w Głogowie (28,5%) i Stargardzie (26,2%). Świadczy to o efektywnym wykorzystaniu dostępnych miejsc.

Swoistym znakiem rozpoznawczym Ostrowa Wielkopolskiego jest szeroka dostępność przedszkoli.

Na terenie miasta w roku szkolnym 2021/22 funkcjonowało 14 przedszkoli prowadzonych przez Miasto. W 2022 r. do przedszkoli miejskich uczęszczało 2 506 dzieci oraz zmieniająca się, ale przeważnie przekraczająca 100 liczbą dzieci-uchodźców z Ukrainy. Funkcjonowało także 7 placówek przedszkolnych prowadzonych przez inne podmioty, gdzie uczęszczało 650 dzieci.

W 2017 roku na 1 000 dzieci w wieku 3-6 lat przypadają 953 miejsca w przedszkolach, w 2021 roku wskaźnik wzrósł do poziomu 1050. Współczynnik skolaryzacji przedszkolnej wyniósł natomiast 121%, co oznacza, że niemal 1/5 dzieci w ostrowskich przedszkolach jest spoza miasta. Świadczy to w pewien sposób o renomie tych placówek, choć stanowi dla miasta dodatkowe zobowiązanie finansowe.

Miasto Ostrów Wielkopolski jest organem prowadzącym dla 10 szkół podstawowych. Prócz tego działa 6 szkół prowadzonych przez inne organy: 1 przez Kościół katolicki, 5 przez

¹⁴ Brak danych nowszych niż z 2018 r.

¹⁵ Dane powiatowe

stowarzyszenia. W 2022 r. uczęszczało do szkół podstawowych 6 205 uczniów¹⁶, i liczba ta jest w ostatnich latach dość stabilna, z tendencją do wzrostu, co jest optymistycznym prognozą w kontekście ukształtowania sieci placówek edukacyjnych. Działa też szkoła podstawowa specjalna prowadzona przez samorząd powiatowy.

Wartość współczynnika skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%) oscylująca w latach 2017-2020 wokół wartości 108% (wyższej niż średnia w GP o 3-5-4%) wyniosła w 2021 roku 110,6%, a w 2022 r. 114%. Oznacza to, że do szkół w mieście uczęszcza znaczna liczba uczniów spoza miasta, przeważnie z gmin sąsiednich. Na 1 nauczyciela w szkołach podstawowych przypada średnio 10,77 ucznia, tymczasem wskaźnik efektywności zatrudnienia nauczycieli¹⁷ wyniósł 9,54, co wskazuje, że ostrowskie szkoły są dobrze i efektywnie obsadzone.

W 2022 r. średnie wyniki gminnych szkół podstawowych z egzaminów ze wszystkich przedmiotów były na dobrym poziomie - wyższe o 5% od średnich wyników uzyskanych w skali powiatu, wyższe o 4% od średnich wyników uzyskanych w skali województwa oraz wyższe o 1% od średniej krajowej¹⁸.

W mieście istnieje 6 liceów ogólnokształcących (4 dla których organem prowadzącym jest powiat, 1 katolickie, 1 przejęte przez Miasto od stowarzyszenia – przekształcone na obiekt szkoły podstawowej), w których naukę pobiera 2 678 uczniów. Działa też 6 średnich szkół zawodowych, gdzie uczy się 3 040 uczniów, 3 szkoły branżowe I stopnia skupiające 1 002 uczniów oraz 3 szkoły branżowe II stopnia, gdzie naukę pobiera na razie 90 uczniów, ale ta liczba regularnie rośnie wraz z rozwojem tego typu placówek. W ostatnich latach liczba uczniów ostrowskich szkół średnich wzrosła z powodu powrotu do 4-klasowych liceów i 5-letnich techników, jednak w najbliższych latach może dodatkowo wzrosnąć o roczniki niewielkiego wyżu zapoczątkowanego w latach 2005-2006. W mieście funkcjonuje też 6 szkół policealnych.

Wartość dotacji dla szkół i przedszkoli prowadzonych przez inny podmiot niż Gmina Miasto Ostrów Wielkopolski w 2022 r. wyniosła 23 567 738 zł. Wydatki na oświatę i wychowanie rosły w mieście w tempie porównywalnym do ogólnopolskiego, nieco wyższym niż ogólnie w Wielkopolsce.

Tabela 39. Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	1 199,30	1 337,31	1 338,36	1 364,82	1 616,89	417,59	34,8%
Ostrów Wielkopolski (W)	1 503,12	1 731,98	2 126,55	2 176,77	2 328,90	825,78	54,9%
Przygodzice	1 342,68	1 611,02	1 673,77	1 472,34	1 860,06	517,38	38,5%
Raszków	1 258,94	1 365,68	1 430,70	1 584,13	1 776,89	517,95	41,1%
Jarocin	1 118,00	1 100,63	1 207,68	1 283,65	1 416,20	298,20	26,7%
Kępno	1 465,12	1 557,81	1 572,11	1 629,45	1 752,64	287,52	19,6%
Krotoszyn	1 404,77	1 462,32	1 488,89	1 561,45	1 738,30	333,53	23,7%
Nowe Skalmierzyce	1 698,92	2 111,20	1 731,49	1 838,29	2 087,79	388,87	22,9%

¹⁶ w tej liczbie było 5037 uczniów szkół prowadzonych przez Miasto; po inwazji Rosji na Ukrainę i przybyciu uchodźców, na dzień 30.06.2022 r. liczba uczniów wzrosła do 5207

¹⁷ Wskaźnik określa ilu uczniów potrzeba, aby sfinansować 1 umownie liczony etat nauczyciela.

¹⁸ <https://ostrowwielkopolski-2022.curulis.pl/co-zrobili%C5%9Bmy/edukacja/wyniki-egzamin%C3%B3w-i-osi%C4%85gni%C4%99cia-uczni%C3%B3w>

Ostrzeszów	1 544,66	2 246,59	1 550,86	1 539,39	1 723,35	178,69	11,6%
Pleszew	1 201,18	1 250,52	1 298,52	1 354,82	1 562,02	360,84	30,0%
Kalisz	1 822,58	2 061,51	2 165,61	2 402,00	2 615,42	792,84	43,5%
Głogów	1 402,60	1 546,27	1 582,94	1 903,54	2 063,10	660,50	47,1%
Gniezno	1 192,92	1 257,37	1 364,37	1 423,19	1 605,32	412,40	34,6%
Inowrocław	1 046,56	1 141,29	1 224,76	1 368,82	1 499,91	453,35	43,3%
Piła	1 378,93	1 567,20	1 598,88	1 582,29	1 763,65	384,72	27,9%
Stargard	1 161,99	1 247,07	1 423,51	1 396,06	1 549,29	387,30	33,3%
POLSKA	1 477,10	1 603,46	1 727,28	1 821,27	1 992,91	515,81	34,9%
WIELKOPOLSKIE	1 539,96	1 666,72	1 750,71	1 844,08	2 008,20	468,24	30,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 10.07.2023 r.]

Można zauważyć, że wydatki na oświatę rosły najszybciej w gminach podmiejskich, gdzie rokrocznie przybywa dzieci i młodzieży, jednak rosły w wysokim tempie również w niektórych miastach średnich, w których zmniejszała się liczba mieszkańców, także w wieku szkolnym. Najwolniejszy wzrost wykazywały natomiast ośrodki powiatowe.

Pokrycie wydatków oświatowych subwencją w 2022 r. wyniosło 46,08% i zmalało o 0,32% w stosunku do 2021 r. Jest to tendencja ogólnokrajowa, jednak pokrycie wydatków oświatowych subwencją jest przeważnie wyższe¹⁹. Na 1 ucznia w mieście przeznaczano 19 277 zł, z czego 8 883 zł z subwencji oświatowej, a 10 394 zł ze środków własnych.

Miasto realizuje szereg projektów w edukacji, w tym projekty w partnerstwie:

- Programy dofinansowane przez Ministerstwo Sportu i Turystyki:
- Młode Asy Parkietów,
- Ośrodki Szkolenia w Piłce Ręcznej OSPR,
- Lekkoatletyka dla każdego,
- Lokalny Animator Sportu,
- Program „Klub”.

Programy finansowane przez Agencję Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa:

- Owoce i warzywa w szkole,
- Szklanka mleka²⁰.

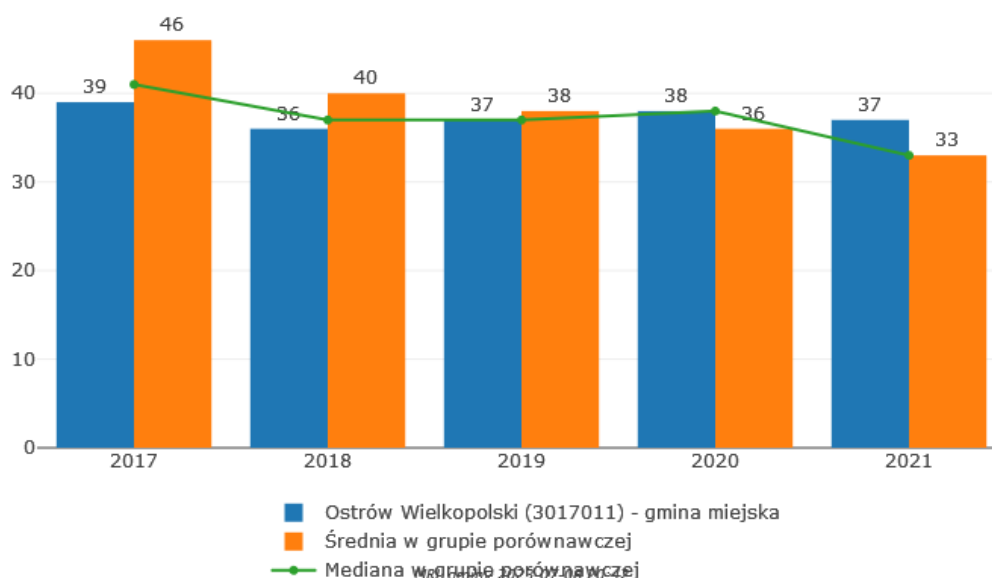
17. Usługi społeczne

Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w latach 2017-2021 wykazywała niewielkie wahania z tendencją do powolnego obniżania się, co w odniesieniu do stałego spadku wartości wskaźnika dla innych miast GP spowodowało, że od 2020 r. wskaźnik korzystania z pomocy społecznej jest w Ostrowie Wielkopolskim wyższy niż średnia dla innych miast.

¹⁹ por. <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/najwieksze-miasta-wydaja-20-mld-zl-na-oswiata-ponad-polowa-to-place,449415.html> [dostęp: 10.07.2023 r.]

²⁰ <https://ostrowwielkopolski-2022.curulis.pl/co-zrobili%C5%9Bmy/edukacja/system-o%C5%9Bwiatowy-miasta>

Rysunek 20. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>

Liczba lekarzy i lekarzy dentystów pracujących według podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców jest stale niższa od średniej dla GP i wynosiła w 2021 r. 2,5 (wobec 2,9)²¹. Liczba porad lekarskich w przeliczeniu na 1000 mieszkańców od 2014 roku stale rośnie i rokrocznie jest wyższa od średniej w GP (w 2019 roku: Ostrów Wielkopolski: 6380,07; GP: 5078,53).

Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców jest drugą najwyższą w GP wartością i wynosi 3 łóżka/1000 mieszkańców, większą wartość wskaźnika wśród miast podobnych osiągnęła jedynie Piła (3,8 łóżka/1000 mieszkańców).

Na terenie miasta znajduje się 57 placówek ochrony zdrowia, w tym Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ostrowie Wielkopolskim. Szpital, w skład którego wchodzi 21 oddziałów (475 łóżek + 37 łóżeczek noworodkowych + 41 miejsc dziennego pobytu) świadczy usługi zdrowotne w zakresie: chorób wewnętrznych, kardiologii, chirurgii ogólnej i onkologicznej, chirurgii dziecięcej, ortopedii, położnictwa i ginekologii, patologii noworodka, pediatrii, neurologii, laryngologii, intensywnej terapii, geriatry, opieki paliatywnej, rehabilitacji dziecięcej, psychiatry. Przy Szpitalu działa lądowisko dla helikopterów, przystosowane jest do działań ratowniczych przez 24 godziny na dobę w różnych warunkach pogodowych. W 2012 r. powstał Pododdział Leczenia Oparzeń u Dzieci - jeden z trzech ośrodków w Polsce leczących dzieci z ciężkimi i skrajnie ciężkimi oparzeniami. Utworzono całodobową Pracownię Hemodynamiki leczącą pacjentów z ostrymi zespołami wieńcowymi. Na bazie Oddziału Neurologii działa 16 łóżkowy Pododdział Udarowy leczący pacjentów ze świeżymi udarami mózgu wg najnowszych standardów medycznych. Oddział Neonatologiczny uzyskał III stopień referencyjności i Jest drugim po Klinice Neonatologii w Poznaniu ośrodkiem leczącym dzieci ze skrajnie niską masą urodzeniową ciała. Przy Oddziale działa specjalistyczna karetka transportowa typu „N”, służąca do transportu noworodków wymagających intensywnej terapii do ośrodków wysokospecjalistycznych. Od 15 marca 2016 r. w strukturach szpitala działa 2 łóżkowy Oddział Intensywnej Terapii dla Dzieci, jako jedyny prócz dwóch ośrodków akademickich w Poznaniu tego typu oddział w Wielkopolsce.

²¹ Dane w tym zakresie są zbierane na poziomie powiatów.

18. Usługi publiczne – standardy i dostępność

Cechami charakterystycznymi gospodarki komunalnej w Ostrowie Wielkopolskim według uczestników przeprowadzonego w marcu 2020 roku wywiadu grupowego wśród lokalnych liderów są niskie ceny usług, ich dobra jakość i ilość. W opinii rozmówców innowacyjna i nowoczesna gospodarka komunalna jest marką Ostrowa Wielkopolskiego. Wskazywano także na fenomen współpracy sektora komunalnego i przedsiębiorców w budowaniu wspólnych przedsięwzięć przy wsparciu nauki. Z pewnością wynika on z modelowego zarządzania gospodarką komunalną ukształtowanego w okresie 1990-2002. Ostrów Wielkopolski jako pierwsze miasto w Polsce wyemitował w 1996 roku obligacje komunalne. Jednocześnie siedem zakładów budżetowych przekształcono w spółki prawa handlowego i połączono w grupie kapitałowej Holdikom (następnie pod nazwą Grupa Kapitałowa Centrum Rozwoju Komunalnego – GK CRK S.A.). Spółki te uposażono w zarządzany wcześniej majątek komunalny. Pokłosiem niezwykle efektywnego zarządzania gospodarką komunalną było wiele nagród oraz uczestnictwo w programach ponadkrajowych. Współcześnie miasto dysponuje dokumentem strategicznym określającym rozwój i zarządzanie gospodarką komunalną, którego nadrzędnym celem jest realizacja idei „Ostrów Wielkopolski miastem nowoczesnej gospodarki”.

Dostępność cenowa usług komunalnych

W zakresie dostępności cenowej usług komunalnych rankingi Ostrowa Wielkopolskiego były w 2020 r. dość korzystne²². Przeciętna ostrowska 4-osobowa rodzina, zajmująca mieszkanie o powierzchni 74 m² (a więc odpowiadające rzeczywiście średniej w mieście), wydawała w roku 2020 na wodę i ścieki, odpady, podatek od nieruchomości, komunikację publiczną oraz strefę parkowania 3 134,50 zł, co oznaczało 115. miejsce na 339 miast powiatowych a 22. (na 50) w grupie miast średnich liczących 50-100 tys. mieszkańców. Miasto awansowało o 83 pozycje, ze 198. rok wcześniej.

W poszczególnych kategoriach miasto zajęło następujące pozycje:

Woda i ścieki – 83.

Opłata za odpady – 140.

Komunikacja publiczna – 140.

Podatek od nieruchomości – 175.

Opłata za parking – 194.

Miasta podobne zajmowały miejsca: Inowrocław 18., Stargard 23., Gniezno 27., Głogów 30. a Piła 40. Jednak w stosunku do miast okolicznych Ostrów Wielkopolski zajmuje miejsce przeciętne²³. Koszty w poszczególnych ośrodkach kształtują się następująco:

Śrem 2455,12

Września 2707,00

Wągrowiec 2730,78 zł

²² <https://www.curulis.pl/raport/wydatki-mieszkanow-na-uslugi-komunalne-2020> [dostęp: 17.10.2020 r.] – brak nowszych porównań tego rodzaju

²³ <https://kurierostrowski.pl/2020/09/23/przecietna-ostrowska-rodzina-na-uslugi-komunalne-wyda-w-tym-roku-3134-zl/> [dostęp: 17.10.2020 r.]

Gostyń 2757,72
Środa Wielkopolska 2949,20
Słupca 2968,68
Pleszew 2989,76
Jarocin 3079,26
Turek 3120,78
Ostrów Wielkopolski 3134,50
Kępno 3293,12
Krotoszyn 3319,76
Poznań 3465,86
Leszno 3690,94
Ostrzeszów 3795,78
Kalisz 3812,06
Konin 3855,16.

W Poznaniu podobny zakres usług oszacowano na 3465,86 zł.

W 2018 r. Ostrów zajmował 158. pozycję, a analogiczny „koszyk” usług kosztował 2 705,82 zł, co daje wzrost o prawie 16%. Oznacza to, że mimo relatywnie dobrej pozycji i szeregu podejmowanych działań na rzecz integracji i ekonomizacji sektora komunalnego, konieczny jest stały monitoring i dostosowywanie standardów (także cenowych) usług publicznych do zmieniających się warunków.

Lokalizacja stacji Ostrowskiego Roweru Miejskiego następuje głównie w pobliżu przystanków komunikacyjnych, dzięki czemu ułatwiona zostaje realizacja podróży w systemie Bike&Ride. Łączna liczba stacji wynosi 13 a rowerów 121²⁴.

Procesy świadczenia usług publicznych są doskonalone z własnej inicjatywy, w reakcji na zmiany w otoczeniu, ale także na uwagi specjalistycznych gremiów. Szczególnie wskazać należy Zespół ds. likwidacji barier architektonicznych.

Już pierwszy zespół, od 2012 r., podjął sprawę montowania wiat przystankowych z krótką ławką umożliwiającą schronienie się przed deszczem. Jednym z pierwszych efektów pracy obecnego Zespołu było powołanie trzeciej „linii błękitnej” MZK – linii C, umożliwiającej dojazd do Galerii Ostrovia. Linie takie są obsługiwane wyłącznie taborem niskopodłogowym i oznaczane niebieską czcionką na tablicach rozkładowych.

Na wniosek jednego z członków Zespołu dotyczący możliwości zakupu autobusów niskopodłogowych z dwoma miejscami dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich osiągnięty został cel - możliwość przewozu jednocześnie 2 osób na wózkach inwalidzkich w autobusach 12-metrowych. Do tej pory w autobusach było tylko jedno takie miejsce. Był to projekt pionierski w Wielkopolsce i prawdopodobnie w Polsce.

²⁴ [Raport o stanie Miasta Ostrowa Wielkopolskiego za rok 2019](#), s. 71.

Wykonano także szereg przeglądów infrastruktury miejskiej pod kątem osób ze specjalnymi potrzebami, uzupełnienia obniżonych przejść dla pieszych, wprowadzania sygnalizacji dźwiękowej na kolejnych skrzyżowaniach. Wyznaczono 3 stanowiska dla osób niepełnosprawnych na wózku i 3 opiekunów na widowni Dużej Sceny Ostrowskiego Centrum Kultury – obiekt OCK jest w całości przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

Osiągnięto możliwość dostępu do książek dźwiękowych, e-booki innych wydawnictw dla osób niewidomych w MEDiatece ul. Kolejowa. Placówka jest w pełni dostępna i przystosowana dla osób niepełnosprawnych w tym na wózku inwalidzkim. Posiada sprzęt komputerowy z oprogramowaniem brajlowskim z lektorem dla osób niewidomych. Możliwość wypożyczenia książek dźwiękowych ze strony Polskiego Związku Niewidomych (wymagana wcześniejsza rejestracja w celu uzyskania dostępu do biblioteki dźwiękowej).

Miasto Ostrow Wielkopolski zdobyło kilka wyróżnień za rozwiązania dla osób ze specjalnymi potrzebami. W 2016 r. Projekt „Usłysz kulturę - umożliwienie osobom z dysfunkcjami słuchu udziału w życiu społeczno-kulturalnym” został nagrodzony w konkursie „Wielkopolska Otwarta na Niepełnosprawnych”. Wygrana 15 000 zł pozwoliła na zakup i instalację systemu umożliwiającego osobom niedosłyszącym słuchanie i śledzenie akcji scenicznej za pośrednictwem bezprzewodowych słuchawek w Ostrowskim Centrum Kultury.

W 2019 r. w IX edycji konkursu pod skorygowaną nazwą „Wielkopolska Otwarta dla Osób z Niepełnosprawnościami” Ostrow kolejny raz został wyróżniony, tym razem za Ostrowską Mapę Barrier Architektonicznych. Mapa stanowi modyfikację poprzedniej wersji mapy miejskiej, umożliwiającą zgłaszanie niedogodności przez zainteresowane osoby drogą elektroniczną.

Mapa, zamieszczona pod adresem <https://umostrow.pl/mapa-miasta.html> ukazuje stan przystosowania ponad 200 obiektów publicznych dla potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami (także w odniesieniu do dostępności elektronicznej), w podziale na obiekty dostępne – przystosowane dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami, dostępne, ale nieprzystosowane w określonym zakresie oraz niedostępne.

Jeśli chodzi o sąsiednie miasta, rozbudowana sieć rowerów miejskich (30 stacji i 283 rowerów) działa w Kaliszu.

W Krotoszynie zastosowano kreatywne podejście do rowerów miejskich – w 2017 używane, darowane przez mieszkańców i odmalowane na jednolity sposób rowery zostały udostępnione wypożyczającym bez żadnych warunków wstępnych, jednak były kradzione, niszczone. W 2018 r. usługę uruchomiono ponownie, jednak w formie stosowanej w innych miastach, z tą różnicą, że nie ma obowiązku odprowadzania jednośladów na stacje. W systemie jest 50 rowerów obsługiwanych przez 8 stacji.

Wprowadzenie roweru miejskiego zapowiedziano też w Pleszewie w ramach realizacji projektu „Smart Pleszew”. W 2020 r. przeprowadzono badania na próbie 1000 osób, jednak rowery miejskie nie zostały wdrożone.

Dostępność cyfrowa

Wszystkie badane miasta znajdują się w obszarze optymalnego pokrycia zasięgiem sieci komórkowych (w tym Internetu oferowanego przez operatorów komórkowych) do poziomu 4G. Pojedyncze „szare plamy” występują na północny zachód od Ostrowa Wielkopolski

Mieszkańcy Ostrowa Wielkopolskiego mają dostęp do informacji o działaniach władz samorządowych poprzez strony internetowe, Biuletyn Informacji Publicznej (BIP), aplikacje, programy miejskiej w TV.

Część danych w serwisach www i BIP jest nieaktualna, ponieważ ostatnia generalna modernizacja strony miała miejsce w 2017 r., a BIP w 2014 r. Strona internetowa jest częściowo zgodna z ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, ponieważ na stronie znajdują się filmy, do których nie dodano napisów dla osób głuchych. Napisy są dodawane sukcesywnie do starszych filmów.

Urząd Miejski dysponuje adresem mailowym na który mieszkańcy mogą przysyłać pytania. Informator miejski „Ostrów” ukazuje się jako darmowy miesięcznik wydawany w wersji papierowej, roznoszony do miejsc zamieszkania mieszkańców.

Na stronie <https://umostrow.pl/pl/437-samorzadowy-informator-sms.html> opisany jest samorządowy informator sms, podzielony na 12 serwisów informacyjnych – 1 ogólnomiejski i 11 dla poszczególnych osiedli.

Gmina Jarocin stara się konsekwentnie powiększać zakres świadczonych zdalnie usług publicznych, jednak mimo uruchomienia nowego portalu gminnego obsługa serwisu nieintuicyjna, skomplikowana. Występuje problem z dostępem do Urzędu Miejskiego, więc zamierza się przeznaczyć Ratusz na Biuro Obsługi Miasta

W serwisie internetowym gminy Kępno w czytelny sposób przedstawiono [strukture pozyskiwania i wydatkowania pieniędzy z budżetu](#). Krotoszyn oferuje bezpłatny Internet w formie hot-spotów²⁵. Nie są to jednak rozwiązania niespotykane w innych miastach, stanowiące o znaczącej przewadze w dostępie do informacji.

19. Wymiar *Smart city*

Miasto dysponuje [aplikacją na smartfony](#) zaprojektowaną zarówno dla mieszkańców jak i gości. Aplikacja zapewnia dostęp do kalendarza wydarzeń, informacji na temat jakości powietrza, informuje o terminie wywozu odpadów, dodatkowo zawiera informację na temat miasta, szlaki piesze, rowerowe, powiadomienia push, czytnik kodów QR.

Od 2016 roku w Ostrowie Wielkopolskim funkcjonuje program teleopieki dostępny dla osób powyższej 60 roku życia. Seniorzy objęci programem otrzymują bransoletkę z tzw. przyciskiem życia. Za pomocą przycisku nawiązuje się połączenie z całodobowym telecentrum opieki. Centrum, dzięki zgromadzonym wcześniej informacjom, od razu identyfikuje osobę zgłaszającą. Informacje są w razie potrzeby przekazywane także służbom ratunkowym, skracając ich czas dotarcia na miejsce. Zadaniem programu jest podniesienie poczucia bezpieczeństwa osób starszych, chorych i niepełnosprawnych, przebywających stale lub czasowo w domu.

W trakcie opracowywania dla Urzędu Miejskiego jest formuła interaktywnych wniosków, które będzie można składać za pośrednictwem platformy ePUAP. Obecnie strona <https://ostrowwielkopolski.miasto.plus/> obsługuje 179 różnego rodzaju wniosków i formularzy. W Ostrowie Wielkopolskim stosowane są rozwiązania z zakresu inżynierii ruchu wprowadzające Inteligentny System Transportowy. ITS umożliwia pierwszeństwo przejazdu pojazdów komunikacji transportu zbiorowego przez skrzyżowania z sygnalizacją świetlną (w roku 2019 dodatkowych 8 skrzyżowań wyposażonych zostało w układ odbiorczy połączony ze sterownikiem sygnalizacji świetlnej)²⁶.

Oryginalnym rozwiązaniem jest [projekt uchwały Rady Miejskiej w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na zakup roweru towarowego](#).

²⁵ <http://krotspot.pl/>

²⁶ [Raport o stanie Miasta Ostrowa Wielkopolskiego za rok 2019](#), s. 72.

W spółkach wdrożono pewne rozwiązania Smart City umożliwiające zintegrowane zarządzanie rozwojem Miasta, w tym:

Firma WODKAN S.A. wdraża inteligentny system zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi w tym kanalizacją deszczową, w tym uruchomiono już:

- system monitoringu przepływu wody - jest to narzędzie, które obrazuje aktualną pracę sieci wodociągowej i dostarcza dane, niezbędne do zwiększenia efektywności prowadzonej eksploatacji sieci, optymalizacji strat wody oraz racjonalnego planowania przyszłych inwestycji pod względem ekonomicznym i technicznym.

Przygotowywane są do wdrożenia kolejne komponenty:

- strefowanie sieci wodociągowej miasta – celem jest stworzenie wiarygodnego bilansu wody w sieci wodociągowej,
- system monitoringu przepływu ścieków,
- aplikacja zarządzająca strukturą sieci wodno – kanalizacyjnej w oparciu o GIS – będzie to mapowy system informatyczny GIS mający realizować cel wsparcia optymalnej eksploatacji sieci wodociągowej i kanalizacyjnej z dostępem do danych gromadzonych w systemie Zarządzania Systemu Informacyjnego (ZSI) przedsiębiorstwa.

Ostrowski Zakład Ciepłowniczy S. A. wykorzystuje nowoczesne technologie w zakresie zarządzania pracą źródeł wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej, monitoringu wyprodukowanej i sprzedawanej energii elektrycznej, zdalnych odczytów oraz zdalne sterowanie węzłami ciepła. Firma ma e-BOK umożliwiający zdalną obsługę klientów.

MZK prowadząc działania na rzecz unowocześnienia transportu (w tym zakup nisko- i zeroemisyjnego taboru), wprowadził aplikacje:

- Ostrowski Bilet Elektroniczny (system sprzedaży biletów komunikacji miejskiej, które znajdują się na elektronicznej karcie), za bilety zakupione w biletomatach można też płacić za pomocą telefonu
- Aplikacja moBILET (umożliwiająca szybką i łatwą sprzedaż biletów jednorazowych oraz okresowych na transport publiczny),
- myBus (rozkład jazdy na bieżąco aktualizowany w oparciu o urządzenia GPS w pojazdach),
- system wypożyczania Ostrowskiego Roweru Miejskiego.

Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej planuje rozpowszechnienie informacji o możliwości otrzymywania faktur w formie elektronicznej i możliwości zgłaszania spraw drogą mailową.

20. Miejskie programy społeczne

Ostrowska Karta Rodziny 3+ to miejska oferta ulg i preferencji dla rodzin posiadających co najmniej troje dzieci. W założeniu ma nie tylko wspierać rodziny wielodzietne, ale także podkreślać ich ważną rolę społeczną. Karta umożliwia członkom rodzin wielodzietnych korzystanie na preferencyjnych warunkach z oferty przygotowanej przez miejskie jednostki oraz prywatnych przedsiębiorców z różnych branż. Popularność programu jest duża, wydano już prawie 6 tys. kart.

„Miejskie becikowe” wprowadzono uchwałą Nr VI/47/2015 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 25.02.2015 roku. Świadczenie stanowi wyraz uznania i szacunku dla wszystkich tych, którzy decydują się na trud wychowania dzieci. Program jest jednorazowym wsparciem dla ostrowskich rodzin i przysługuje jednemu z rodziców dziecka posiadającemu pełne prawa rodzicielskie lub opiekunowi prawnemu sprawującemu opiekę nad dzieckiem, zamieszkałemu na terenie Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski przez okres co najmniej

12 miesięcy przed złożeniem wniosku, sprawującemu faktyczną opiekę nad dzieckiem, z którym wspólnie zamieszkuje.

Świadczenie na pierwsze lub drugie dziecko w rodzinie przysługuje w wysokości 500zł, na trzecie i kolejne dziecko w rodzinie w wysokości 1000 zł, a w przypadku urodzenia więcej dzieci podczas jednego porodu, przyznaje się świadczenie pieniężne w wysokości 1000 zł na każde dziecko.

Ostrowska Karta Seniora ma na celu wzmocnienie aktywności społecznej i poprawę jakości życia mieszkańców powyżej 60. roku życia. Posiadacze Karty mogą korzystać z ulg, zniżek, promocji i ofert przygotowanych przez instytucje miejskie oraz firmy – partnerów programu. Do końca 2022 r. Ostrowskich Kart Seniora wydano 12 576. Oznacza to, że kartami posługuje się większość seniorów w mieście.

W 2022 r. realizowano projekty takie jak:

- „Nowe oddziały przedszkolne dla ostrowskich maluchów” – mający na celu wzrost liczby miejsc wychowania przedszkolnego w Przedszkolu Nr 16 (oddziały przedszkolne przy Szkole Podstawowej Nr 4) poprzez utworzenie nowych 45 miejsc wychowania przedszkolnego oraz rozszerzenie oferty placówki o dodatkowe zajęcia zwiększające szanse edukacyjne dzieci w wieku 3-4 lata. Ponadto projekt zakładał dofinansowanie 12 miesięcy bieżącej działalności przedszkola. W ramach projektu doposażono sale, dokonano zakupu pomocy dydaktyczno-edukacyjnych, sprzętu elektronicznego, zabawek oraz doposażono plac zabaw. Projekt był dofinansowany w 85% z EFS w ramach WPRO na lata 2014-2020.
- Program osłonowy w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole” na lata 2019 –2023, uzupełniający Wieloletni Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu”; wsparcie polega na zapewnieniu jednego gorącego posiłku dziennie osobom nie mogącym go przygotować we własnym zakresie ze względu na wiek, chorobę, niepełnosprawność, brak środków finansowych czy warunków do przygotowania posiłku.
- Stypendium im. Świętego Jana Pawła II Miasta Ostrowa Wielkopolskiego - Lokalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży; stypendia o charakterze motywacyjnym są przyznawane dla uczniów klas IV - VIII szkół podstawowych.
- Program polityki zdrowotnej pn. „Program szczepień ochronnych przeciwko grypie dla mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego w wieku 60+”, wprowadzony Zarządzeniem Nr 366/VII/2015 Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 07.07.2015 r.
- Program wieloletni Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Senior+”, zapewniający funkcjonowanie Dziennego Domu „Senior+” oraz Klubu „Senior+”. Klub „Senior+” funkcjonuje przy ul. Piłsudskiego 65 w Ostrowie Wielkopolski. Klub dysponuje 30 miejscami i został utworzony w celu prowadzenia działań aktywizujących seniorów nieaktywnych zawodowo do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych. Z Klubu mogą korzystać mieszkańcy Ostrowa Wielkopolskiego, nieaktywni zawodowo, w wieku 60+. Zadanie prowadzenia Klubu „Senior+” zostało powierzone przez Miasto organizacji pozarządowej - Stowarzyszeniu „Ludzie dla ludzi”; od 2022 r. są w mieście 2 Dzielne Domy „Senior+” – przy ul. B. Limanowskiego i przy Raszkowskiej, dla łącznie 85 osób.
- Program „Opieka wytchnieniowa” - edycja 2020 w ramach resortowego programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dofinansowywanego ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.

- Programy "Asystent rodziny",
- Program "Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej" – objął 165 osób ze znacznych stopniem niepełnosprawności oraz 5 dzieci z niepełnosprawnością ze wskazaniem.
- Program „Wspieraj Seniora”.

Z usług opiekuńczych, wspierających osoby niesamodzielne w ich środowisku zamieszkania korzystało 531 osób.

W ramach projektu „E-Ostrów 2050 – Miasto Ekologiczne, Energetyczne, Ekonomiczne”, który jest realizowany przy współudziale pozyskanych przez miasto funduszy z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego zrealizowano kampanię społeczną „Jestem tylko niepełnosprawny” ukazującą wartość i obecność osób z niepełnosprawnościami w życiu miasta.

W 2016 roku Ostrów został przyjęty do „Sieci Miast i Gmin Przyjaznych Starzeniu” Światowej Organizacji Zdrowia WHO. Poprzez przyjęcie do tego prestiżowego grona doceniono m.in.: Ostrowską Kartę Seniora, Radę Seniorów Ostrowa Wielkopolskiego, Dzienny Dom „Senior+”, pilotażowy program „Teleopieki”, program bezpłatnych szczepionek przeciwko grypie dla seniorów oraz działania Ostrowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Członkostwo w tej sieci daje miastu wiele korzyści. Pozwala na kontakt z globalną siecią ekspertów miast przyjaznych starzeniu się, w tym najwyższych urzędników, menedżerów, jak i samych osób starszych.

W 2017 r. Prezydent Miasta Ostrowa Wielkopolskiego została uhonorowana w konkursie „Innowacje w Polityce” za realizację projektu „Programy miejskie jako sposób na podniesienie jakości życia mieszkańców”. Doceniono ostrowskie rozwiązania z zakresu mobilności, udogodnienia dla rodzin i seniorów, działania z zakresu opieki zdrowotnej. W 2019 r., w kolejnym konkursie, projekt budowy mieszkań dla seniorów przy ul. Wiosny Ludów znalazł się w ścisłym finale.

W związku z pandemią COVID-19, Miasto Ostrów Wielkopolski wspólnie z miejscowymi organizacjami pozarządowymi uruchomiło akcję „Ostrów dla Seniora”, w ramach której wolontariusze pomagali osobom starszym i niepełnosprawnym w załatwianiu ważnych spraw życia codziennego w okresie pandemii. W terminie od 19.03 do 31.12.2020 r. w akcję zaangażowanych było 48 wolontariuszy, którzy podjęli 342 interwencje. Odebrano także około 1000 telefonów z prośbą o informację na temat obowiązujących obostrzeń czy dostępnego wsparcia. Miasto Ostrów Wielkopolski wyposażyło wolontariuszy w niezbędne środki ochrony (maski, rękawiczki, płyny do dezynfekcji). Akcja została doceniona przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej zdobywając wyróżnienie w konkursie „Wielkopolska Otwarta na Wolontariat”.

Od 2022 r. istotną formą pomocy stało się wsparcie uchodźców z Ukrainy w związku z toczącą się tam wojną. Uruchomiono m. in. Dom Polsko-Ukraiński ze 100 miejscami noclegowymi czy poradę prawne.

W 2022 r. realizowano również programy zdrowotne, takie jak:

- „Program szczepień ochronnych przeciwko grypie dla mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego w wieku 65+”,
- „Program profilaktyki schorzeń układu oddechowego skierowany do pełnoletnich mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego” realizowany przez Wojewódzki Specjalistyczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Chorób Płuc i Gruźlicy w Wolicy k. Kalisza,

- „Program edukacji zdrowotnej, wykrywania zakażeń HBV i HCV oraz szczepień przeciwko WZW typu B na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej” (realizowany w ramach AKO).

W Kaliszu wprowadzono Miejski Program Ochrony i Promocji Zdrowia Miasta Kalisza na lata 2021-2024 – miasto wdraża działania w zakresie wczesnego wykrywania chorób piersi u kobiet i program wczesnego wykrywania raka jelita grubego. Ponadto funkcjonują:

- Kaliska Karta Mieszkańca, Kaliska Rada Seniorów.

Również w gm. Kępno i Ostreszów funkcjonują Kępińska Karty Seniora.

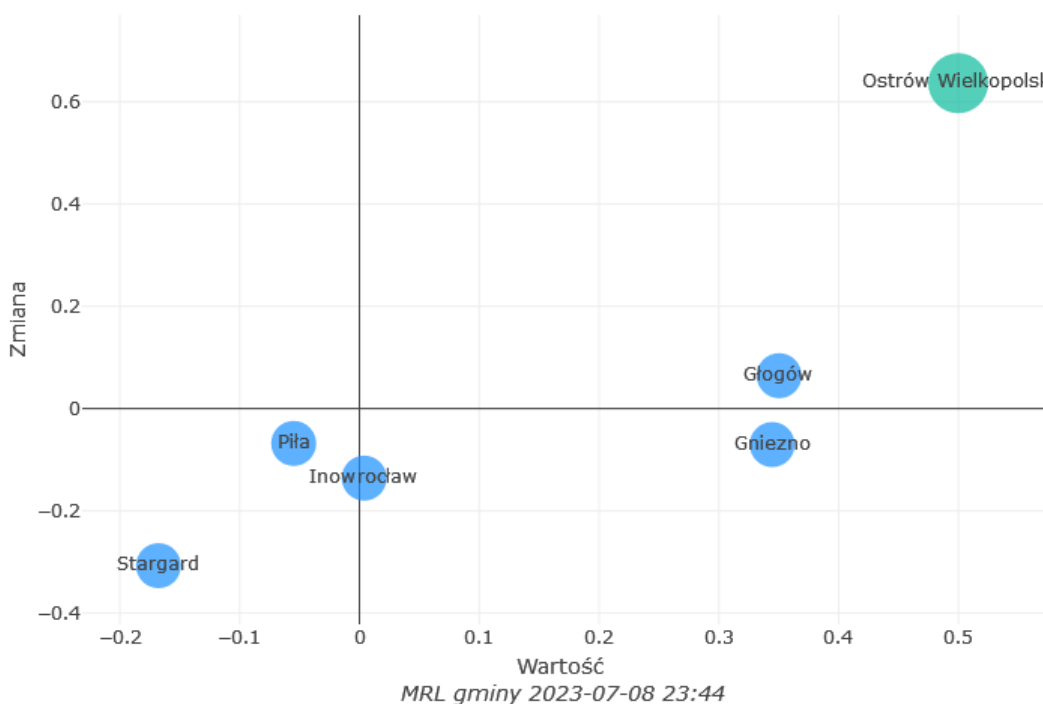
W Krotoszynie przygotowana jest dodatkowa oferta dla uczniów:

- Stypendia Burmistrza Krotoszyna,
- Nauka pływania.

21. Bezpieczeństwo

Wskaźnik syntetyczny dla obszaru bezpieczeństwo wykazuje wzrost regularny wzrost od 2017 roku – z poziomu -0,14 do 0,50 w 2021 r. Dynamika jest dodatnia (0,64) co sytuuje Ostrów Wielkopolski na pozycji najkorzystniejszej w porównywanej „6”.

Rysunek 21. Wskaźnik syntetyczny dla obszaru bezpieczeństwo dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Na poziom bezpieczeństwa składa się wiele składowych, mających zarówno postać zobiiektywizowaną (dane statystyczne) jak i subiektywną (poczucie bezpieczeństwa).

Wskaźnik przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tysięcy mieszkańców (w ujęciu danych powiatowych) w 2021 roku wyniósł 2,45 i był najniższą wartością wśród 6 miast, średnia dla GP – 1,65.

Wartości te wykazują podobny, spadkowy trend. W 2014 r. liczba tego rodzaju zdarzeń na 10 tys. mieszkańców wynosiła 3,3 do 2,66, podczas gdy w grupie porównawczej 5,17.

Liczba przestępstw przeciwko mieniu stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10. tys. mieszkańców (dane powiatowe) wyniosła w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego 88,19, co stanowi drugi najwyższy wynik w GP. Średnia dla GP wyniosła 84,7.

Wskaźnik przestępstw drogowych w latach 2014-2018 spadł z 28,9 do 17,73 na 10 tys. mieszkańców, i w latach 2016-2018 był niższy aniżeli średnia GP. W 2019 r. średnia GP była jednak znowu niższa (16,62).

Liczba wypadków przy pracy na 1000 zatrudnionych zarówno w przypadku Ostrowa Wielkopolskiego, jak i GP systematycznie spada od 2014 roku. Dla Ostrowa Wielkopolskiego wartości te spadły z 19,7 w 2014 roku do 9,5 w 2021 roku, a dla GP z 19,23 w 2014 roku do 7,5 w 2021 roku.

Współczynnik zgonów na 1000 osób w grupie poniżej 60 lat spadał systematycznie do 2018 roku (z 18,8 do 15,4), w 2021 roku spadł do 14,4 co stanowi wartość wyższą od średniej dla GR (13,6).

Liczba zgonów z powodu nowotworów i chorób układu krążenia w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Ostrowie (6,5) utrzymuje się poniżej średniej dla GP (7,7), jednak w porównaniu z rokiem 2018 różnica uległa zmniejszeniu (wówczas 6,31 dla Ostrowa, 7,06 w GP).

Analizując dane udostępnione za pomocą Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa²⁷ zgłoszenia na terenie Ostrowa Wielkopolskiego dotyczą przeważnie nieprawidłowego parkowania pojazdów (zjawisko to nasila się na obrzeżach miasta), przekraczania dozwolonej prędkości (zwłaszcza na drogach wylotowych), stanu infrastruktury drogowej, z rzadka innych sytuacji, jak wałęsających się bezpańskich psów, żebractwa, spożywania alkoholu w miejscach niedozwolonych czy dzikich wysypisk śmieci. Ponadto można odnotować incydentalne zgłoszenia aktów wandalizmu czy grupowanie się małoletnich zagrożonych demoralizacją. Na podstawie danych pochodzących z ww. mapy można stwierdzić, iż Ostrów jest miastem, w którym odnotowuje się zgłoszenia dotyczące w przeważającej części wykroczeń, zwłaszcza o charakterze drogowym.

Również w ramach interwencji Straży Miejskiej dominują te związane z ładem i porządkiem publicznym oraz ruchem drogowym w 2022 r.

22. Oceny życia w mieście

W badaniach ankietowych mieszkańców wzięło udział, w zależności od ocenianego aspektu, 261-275 mieszkańców.

- Tereny zieleni i rekreacji w Ostrowie, ich jakość, ilość, różnorodność oceniono korzystnie (średnio 6,6 pkt. w skali 1-10, najczęstszą oceną było 8).
- Ofertę usług i handlu w mieście, jej różnorodność, oceniono nieco niżej, średnio 6,4 pkt., najczęściej powtarzały się oceny 5-8.
- Podobnie oceniono ofertę sportową (kluby, obiekty, różnorodność) – 6,6 pkt., najczęściej była to ocena 7.
- Oferta kulturalna w Ostrowie (atrakcyjność i różnorodność) uzyskała nieco niższe oceny – średnio niecałe 5,6 pkt., najczęściej przyznawano oceny 5-7.

²⁷ <https://mapy.geoportal.gov.pl/iMapLite/KMZBPublic.html> [dostęp na: 05.07.2020r.]

- Funkcjonowanie transportu publicznego w Ostrowie (ocena łączna częstotliwości, gęstości rozmieszczenia przystanków, komfortu korzystania) była umiarkowana – niewiele przekroczyła 6 pkt., choć najczęściej przyznawaną notą była 7.
- Usługi rozrywkowe, gastronomia, ich atrakcyjność, różnorodność to najwyższej oceniana sfera życia w Ostrowie – średnio powyżej 7,3 pkt., z najczęstszą oceną 8.
- Oferta edukacyjna pozaszkolna, dodatkowa, jej jakość i różnorodność – zostały ocenione średnio na 6,2 pkt.
- Estetyka i czystość osiedli mieszkaniowych wielorodzinnych w Ostrowie uzyskały średnio noty 5,8 pkt.
- Estetykę i czystość starszej zabudowy śródmiejskiej Ostrowie, w tym centrum miasta oceniono jeszcze bardziej krytycznie – średnia nota to niecałe 5 pkt., z najczęstszą oceną 4.
- Oceny marki i prestiżu miasta Ostrowa wskazują na umiarkowaną satysfakcję. Wyniosły średnio 6 pkt., najczęstsza ocena to również 6.
- Bezpieczeństwo w mieście oceniono na 6,4 pkt., indywidualnie najczęściej na 8.
- Atrakcyjność i różnorodność miejsc pracy w Ostrowie to zdecydowanie piąta achillesowa miasto – średnia ocena wyniosła niecałe 4,6.
- Atrakcyjność Ostrowa jako miejsca do inwestowania i rozwijania działalności gospodarczej oceniono nieco wyżej (średnio 5,2).

Można więc uznać, że miasto Ostrowo zyskuje u swoich mieszkańców oceny umiarkowanie pozytywne, zaś spośród poszczególnych aspektów najwyższe noty przyznawano sferom związanym ze spędzaniem czasu wolnego (poza ofertą kulturalną), znacznie niżej te związane z codzienną rutyną (rynek pracy, warunki dla biznesu, estetyka przestrzeni). Na tym tle relatywnie korzystnie wypadają oceny bezpieczeństwa i funkcjonowania transportu publicznego.

Wśród skojarzeń z miastem dominowały 4 grupy: prócz odniesień osobistych były to: sport, charakter i tożsamość średniej wielkości wielkopolskiego miasta, rzadziej przemysł i transport.

Badania potwierdziły duży zakres centralności usług dostępnych w Ostrowie. Oznacza to, że miasto zaspokaja znaczny zakres potrzeb większości swoich mieszkańców. Są oczywiście sfery, które z uwagi na wielkość i charakter miasta nie zostają zaspokojone na miejscu (możliwości czynnego wypoczynku na łonie natury, dostępność terenów budowlanych, oferta kultury wyższej)

Jednak warto zwrócić uwagę na obiekty, które w tej wielkości miastach są standardem, i jest to w pierwszej kolejności całoroczny, ogólnodostępny basen z odpowiednią ofertą zarówno do rekreacji, jak i czynnego uprawiania pływania.

Potwierdzona została renoma miasta jako ośrodka gastronomii.

Za główne deficyty inwestycyjne i gospodarcze miasta liderzy instytucji publicznych podczas badania grupowego w ramach Programu „[Rozwój lokalny](#)” wskazali przede wszystkim zbyt późno podjętą i mało zaawansowaną integrację w ramach Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, a wręcz rywalizację z Kaliszem. Poza tym wskazano na brak wyższej uczelni (lub choćby kilku wydziałów PWSZ), niedobór inwestorów w strefie inwestycyjnej, oddalenie od autostrady

i większych ośrodków, brak parkingów i trudności handlu w śródmieściu, brak lotniska, zbyt rzadkie kursy autobusów podmiejskich.

Liderzy społeczni wskazują, że duża liczba podmiotów gospodarczych nie przekłada się na zwiększenie, a tym bardziej na jakość ofert pracy. Jak wykazały dane statystyczne większość podmiotów gospodarczych stanowią mikroprzedsiębiorstwa, które zdaniem liderów społecznych nie oferują miejsc pracy ze względu na zatrudnianie głównie członków rodziny lub znajomych.

Kolejnym problemem poruszonym zarówno przez liderów instytucji publicznych jak i liderów społecznych jest brak ofert pracy atrakcyjnych dla młodzieży z wyższym wykształceniem, co przyczynia się do odpływu wykwalifikowanej kadry pracowniczej i możliwości wprowadzenia wyższej jakości usług.

Powyższe problemy z pewnością wpłyną negatywnie na odpływ młodzieży z Ostrowa. Ponad 30% ankietowanych uczniów wskazało, że praca zgodna z zainteresowaniami stanowi dla nich jeden z najważniejszych aspektów życia. Większość ankietowanych uważa, że oferty pracy nie zachęcają do mieszkania w Ostrowie Wielkopolskim. Ponad 47% uczniów planuje podjąć dalszą naukę w celu uzyskania wyższego wykształcenia, jednocześnie nieco ponad 4% wskazuje, że Ostrów jest miastem atrakcyjnym dla osób z takim wykształceniem. Łącznie ponad 30% ankietowanych uważa, że w przypadku kłopotów ze znalezieniem odpowiedniej pracy po ukończeniu nauki wyjechaliby w poszukiwaniu pracy za granicę (ok. 20%) lub do innego miasta (ok. 10%). Tylko 8,8% ankietowanych jednoznacznie wyraziło chęć pracy w Ostrowie Wielkopolskim. Zdecydowana większość wolałaby podjąć pracę w województwie wielkopolskim – 25,4%, za granicą – 18,5% lub w granicach innego regionu/miasta w Polsce – 14,1% (najczęściej udzielano odpowiedzi Wrocław, Warszawa, Poznań).

VI. Sfera przestrzenna i środowiskowa

23. Warunki naturalne, użytkowanie gruntów

Miasto położone jest w Makroregionie Niziny Południowowielkopolskiej oraz Mezoregionie Wysoczyzny Kaliskiej. Rzeźba terenu nie jest urozmaicona. Przez miasto przepływa rzeka Ołobok, która stanowi lewobrzeżny dopływ rzeki Prosnicy. Ostrów Wielkopolski leży na wysokości od 125 m n.p.m. (tereny znajdujące się w południowo-wschodniej części miasta), do 155 m n.p.m. w północnej części miasta.

W granicach miasta występują też mniejsze ciek naturalne oraz urządzenia melioracji wodnych – sieć drenarska oraz rowy melioracyjne. Stosownie do art. 205 ustawy Prawo wodne, utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – do tej spółki lub tego związku spółek wodnych. Obowiązek ten obejmuje eksploatację, konserwację oraz remont w celu zachowania funkcji urządzeń wodnych.

Zgodnie z obowiązującą II aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2023 r., poz. 335) na terenie miasta Ostrów Wielkopolski zlokalizowane są częściowo jednolite części wód powierzchniowych rzecznych: Ołobok do Niedźwiady (RW60001018441), Ołobok od Niedźwiady do ujścia (RW60001618449), Gniła Barycz (RW600016184489) oraz dwie jedna jednolita część wód podziemnych GW600081.

Z terenem miasta nie są związane jeziora będące jednolitymi częściami wód powierzchniowych.

W północnej części miasta znajduje się zaliczana do Głównych Zbiorników Wód strefa hydrogeologiczna czwartorzędowej doliny kopalnej rzeki Ołobok, której wody charakteryzują się niskim poziomem zanieczyszczenia (klasa Ic) i łatwością uzdatniania. Zasoby dyspozycyjne doliny kopalnej Ołoboku szacowane są na 21 tys. m³/d.

Obszar miasta Ostrowa Wielkopolskiego znajduje się w poszczególnych swoich częściach:

a. na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. a) Prawa wodnego, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,

b. na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. b) Prawa wodnego, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,

c. na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%,

d. poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. c) Prawa wodnego, tj. obszarem między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału.

e. poza obszarem obejmującym tereny narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego.

Miasto Ostrów Wielkopolski położone jest:

- w całości na terenie ekstremalnie zagrożonym występowaniem suszy atmosferycznej,
- w całości na terenie umiarkowanie zagrożonym występowaniem suszy hydrologicznej,
- w znacznej części na terenie ekstremalnie zagrożonym występowaniem suszy rolniczej oraz częściowo słabo (północna część miasta) i silnie (południowa część) zagrożonym suszą rolniczą,
- w całości na terenie umiarkowanie zagrożonym występowaniem suszy hydrogeologicznej.

W łącznym zestawieniu miasto Ostrów Wielkopolski klasyfikuje się jako obszar w znacznej części silnie zagrożony suszą oraz w części północnej umiarkowanie zagrożony suszą.

Na terenie Ostrowa Wielkopolskiego nie występują złoża surowców naturalnych, które mogłyby być eksploatowane. Występują jedynie kruszywa naturalne, które w przeszłości były wydobywane w dawnej kopalni znajdującej się w południowej części miasta. Kopalnia miała jednak znaczenie lokalne. Na terenie miasta znajduje się 12 pomników przyrody, które zostały wymienione w poniższej tabeli.

Tabela 40. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na obszarze Ostrowa Wielkopolskiego.

lokalizacja	gatunek drzewa
Park Miejski	lipa warszawska
Park Miejski	klon srebrzysty

Park im. "3 Maja"	gruszka dzika, 2-pienna
Park im. "3 Maja"	klon srebrzysty, 6-pienny
Park im. "Kilińskiego"	lipa Moltkego
II Liceum Ogólnokształcące	cis pospolity
Cmentarz przy ul. Grabowskiej	bluszcz pospolity z modrzewiem
ul. Plażowa	dąb szypułkowy
ul. Limanowskiego	wiąz szypułkowy
ul. Daleka	dąb szypułkowy
ul. Poznańska 121	dąb szypułkowy
ul. Poznańska (za przejazdem kolejowym)	dąb szypułkowy

Źródło: Opracowanie własne

Do zieleni znajdującej się na terenie miasta zalicza się 5 parków, 18 zieleńców i 5 cmentarzy. W północnej części miasta, w dolinie Ołoboku, znajduje się obiekt sportowo-rekreacyjny Piaski-Szczygliczka. Kompleks zajmuje powierzchnię 80 ha, z czego część stanowią dwa zbiorniki wodne, a część tereny leśne. Piaski Szczygliczka to miejsce sportu i rekreacji dla mieszkańców miasta i okolic. Atrakcją tego terenu jest także Park Olbrzymich Owadów, duża piaszczysta plaża oraz park linowy. W kierunku południowym od miasta na granicy województwa wielkopolskiego oraz dolnośląskiego zlokalizowany jest Park Krajobrazowy "Dolina Baryczy". W okolicy znajdują się także liczne rezerваты przyrody ("Dąbrowa", "Majówka", "Niwa" czy "Wydymacz"), oraz obszary chronionego krajobrazu Natura 2000.

Całe miasto w swych granicach administracyjnych stanowi obszar o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Udział poszczególnych kategorii użytkowania terenu przedstawia się następująco:

Tabela 41. Powierzchnia użytkowania gruntów gminy Miasto Ostrów Wielkopolski w roku 2020.

KIERUNEK UŻYTKOWANIA	POWIERZCHNIA OGÓLNA (HA)	UDZIAŁ W OGÓLNEJ POWIERZCHNI GRUNTÓW (%)
użytki rolne, w tym:	1 575,89	37,6
grunty orne	1 314,82	31,4
sady	6,3545	0,2
łąki trwałe	177,6765	4,1
pastwiska	52,8137	1,3
pozostałe	24,2243	0,6
las i grunty zadrzewione i zakrzewione	406,4708	9,7
tereny zabudowane i zurbanizowane, wody, drogi i inne, w tym:	2 207,66	52,7

	grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	1 984,2	48,3
	tereny mieszkaniowe	765,9	18,3
	tereny usługowo-produkcyjne	269,85	6,4
	tereny inne, w tym drogi i tereny utwardzone	948,45	22,6
Razem		4 190,02	100

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski - Załącznik B Analizy uzupełniającej na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski.

Jest to bilans wskazujący na wysoki stopień urbanistycznych przekształceń terenu. Przykładowo w Poznaniu tereny zabudowane oraz zurbanizowane stanowią 46,2% powierzchni miasta, użytki rolne 31,3%, lasy 13,6%, a grunty pod wodami 2,6% powierzchni. W Pile lasy zajmują połowę obszaru miejskiego.

Z drugiej strony oznacza to, że Ostrów Wielkopolski nie dysponuje znaczącymi powierzchniami otwartymi – „zielonymi płucami”, wolnymi od zabudowy, umożliwiającymi napływ mas świeżego powietrza spoza miasta. Większe płaty lasów znajdują się na północy, w otoczeniu zbiornika Piaski-Szczygliczka, oddziałując (gdy wziąć pod uwagę dominujące kierunki wiatrów z zachodu i północnego zachodu) na przyległe tereny Wenecji i Osiedla Grunwaldzkiego, oraz na północnym wschodzie i na południu obszaru miejskiego, a więc te nie pełnią roli klinów napowietrzających.

Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w ogólnej powierzchni miasta wynosi 2,8% i jest nieznacznie niższy od średniej GP, która wynosi nieco ponad 3%.

Powierzchnia zabudowana miasta jest rozległa i względnie jednorodna, a tereny otwarte, rolne znajdują się na obrzeżach miasta. Taki charakter zagospodarowania i bilans powierzchni oznacza także, że w mieście brakuje terenów wolnych do zainwestowania. Na podstawie danych geodezyjnych stopień zabudowy powierzchni miasta określono na 89%.²⁸

W Ostrowie Wielkopolskim obserwuje się deficyt terenów możliwych do zagospodarowania w kierunku funkcji mieszkaniowej. Oszacowana chłonność miasta jest w stanie w 86% zaspokoić maksymalne w skali miasta zapotrzebowanie. Oznacza to brak powierzchni użytkowej mieszkań wynoszący ponad 88 tys. m². W przypadku funkcji usługowo-produkcyjnej niedobór wynosi prawie 18 tys. m² (7% zapotrzebowania). Oszacowaną, potencjalną chłonność przestrzeni miasta dla uzupełnienia zagospodarowania przedstawia poniższa tabela:

Tabela 42. Chłonność obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej.

Powierzchnia terenu możliwego do zabudowy funkcją (ha):		Chłonność obszaru (m ²) dla funkcji:	
mieszkaniową	usługowo-produkcyjną	mieszkaniowej	usługowo-produkcyjnej
175,14	59,92	525426	239668

Źródło: Miasto Ostrów Wielkopolski. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, grudzień 2019.

Ostrów Wielkopolski, jak każde miasto, zmaga się także z problemem nadmiernego pokrycia gruntów nieprzepuszczalnymi warstwami np. asfaltu, betonu czy płyt chodnikowych. Udział

²⁸ Bilans terenów..., s. 55.

terenu zajętego pod drogi przekracza 20%, co jest wysokim wskaźnikiem. Problem braku miejsc, w które woda opadowa może wsiąkać, może powodować podtopienia i zalewanie niektórych miejsc w mieście. Problem nadmiernego zagęszczenia zabudowy, szczególnie na nowych osiedlach wielorodzinnych wskazywali uczestnicy ankiet prowadzonych przed sporządzeniem nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta.

Od roku 2020 realizowany jest w mieście program „Ostrów łapie deszcz”. Wspierane działania polegają na gromadzeniu wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania. Celem jest zachęcenie mieszkańców Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski do efektywnego gospodarowania wodą opadową na terenie swojej posesji.

Program cieszy się dużą popularnością. W 2022 r. zostały złożone 124 wnioski a wydatkowano kwotę 105.528,20 zł.

Przed wdrożeniem samego programu w 2020 r. została przeprowadzona akcja informacyjno-edukacyjna „Nie marnuj wody” na temat prostych zasad oszczędzania wody.

24. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Obowiązujące plany miejscowe obejmowały na koniec 2021 r. obszar 1560 ha – 37,3% powierzchni miasta. Aktualnie na terenie miasta Ostrowa Wielkopolskiego obowiązuje 76 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych od roku 1995.

W porównaniu do innych miast z GP udział pokrycia planami miejscowymi należy do niższych. W innych miastach odsetki pokrycia wahają się od 40,4% w Stargardzie po 86,4-89,5% w Pile i Inowrocławiu. Mniejszym pokryciem planistycznym odznacza się natomiast Kalisz (26,4%). Gminy podmiejskie prowadzą prace planistyczne z bardzo różnym nasileniem, co skutkuje pokryciem od 2,1% w gm. Przygodzice, przez 25,7% w gm. wiejskiej Ostrów Wielkopolski po 99,9% w gm. Raszków.

W ostatnich latach prace planistyczne uległy intensyfikacji. W 2022 r. pokrycie planistyczne wzrosło do 42%. W 2021 r. na terenie Ostrowa Wielkopolskiego trwały prace nad 8 nowymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obejmującymi powierzchnię 298 ha, w tym na 192 ha objętych obowiązującymi planami. Opracowanie żadnego z nich nie trwa dłużej niż 3 lata. W 2022 i 2023 r. podjęto 3 kolejne uchwały o przystąpieniu do sporządzania planów miejscowych²⁹.

W 2019 r. podjęto prace nad zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które ukończono uchwaleniem dokumentu w 2023 r.

Wszystkie plany mają rysunki w postaci wektorowej z nadaną georeferencją - dane GIS/CAD i są zintegrowane z miejskim systemem informacji przestrzennej³⁰. Od 2017 roku nie zanotowano nowych powierzchni gruntów rolnych, dla których zmieniono w planach przeznaczenie na cele nierolnicze. Nie zmieniono także w MPZP przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne w latach 2013-2021.

Planami miejscowymi są obejmowane różne tereny, zarówno takie, gdzie występują przekształcenia funkcjonalne, nowe inwestycje mieszkaniowe, przemysłowe czy

²⁹ Powierzchnia objęta pracami planistycznymi wzrosła do 751 ha – 18% powierzchni Ostrowa. Obecnie plany miejscowe obejmują 1753,2 ha, to jest 42% powierzchni miasta

³⁰ <https://mostrowwielkopolski.e-mapa.net/wykazplanow/> [dostęp: 7.07.2023 r.]

magazynowe, jak i rozległe, istniejące zespoły mieszkaniowe wymagające regulacji, a także tereny zielone, które mają być chronione od zabudowy.

Powierzchnie objęte poszczególnymi planami są bardzo zróżnicowane. Plany duże, obejmujące powyżej 100 ha uchwalono dla:

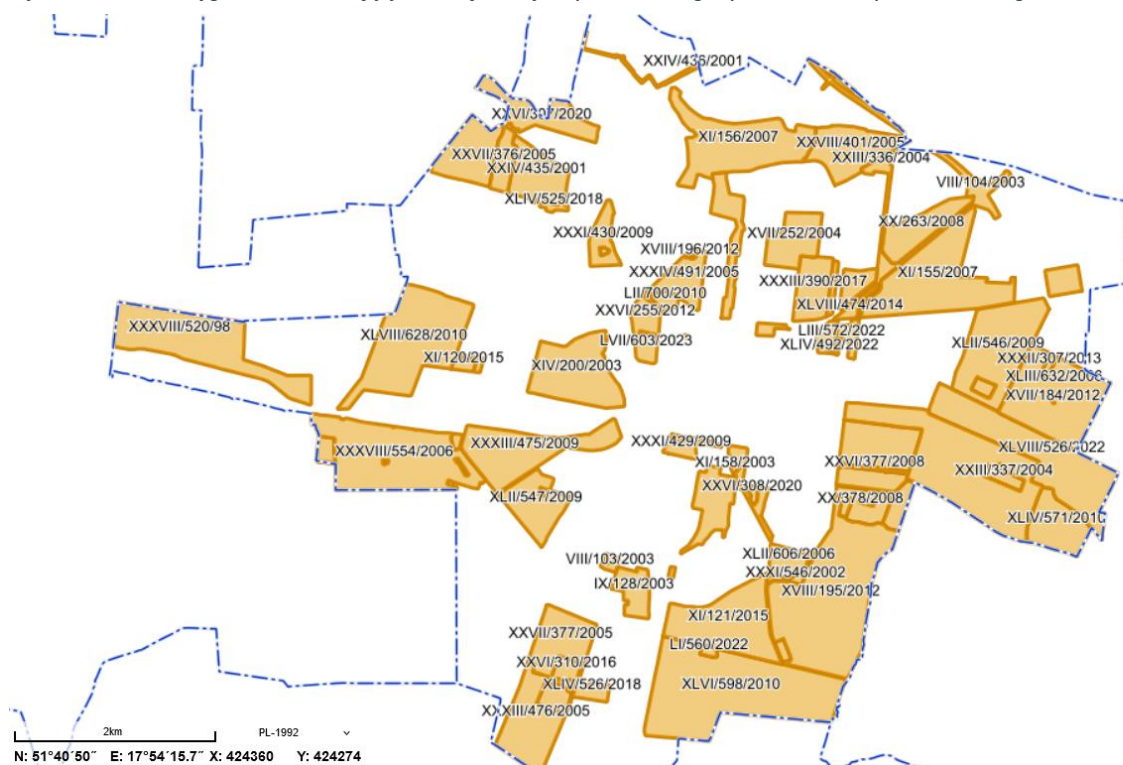
- okolic ul. Drzymały (uchwała nr XIV/199/2003),
- rejonu ul. Cichej (XLVI/598/2010),
- rejonu ul. Wiśniowej – część A (XVIII/195/2012).

Ponadto na obrzeżach miasta uchwalono wiele planów obejmujących tereny rzędu kilkudziesięciu ha, często dla spójnych tematycznie obszarów, jak np. teren rekreacyjny Piaski-Szczygliczka czy strefa przemysłowa w pobliżu ul. Wrocławskiej.

W obiegu funkcjonuje też 13 planów mikroskopijnych, o powierzchni nieprzekraczających 1 ha, sporządzonych często dla pojedynczych działek i indywidualnych inwestycji (w tym najmniejszy, o pow. 120 m²). Średnia powierzchnia objęta planem miejscowym wynosi niecałe 27 ha, co w warunkach miejskich odpowiada małemu osiedlu czy większemu kwartałowi zabudowy.

Najmniej terenów objętych planami znajduje się w ścisłym centrum, a także na północny zachód od centrum (tam charakter zabudowy jest najbardziej jednorodny, z dominacją budownictwa jednorodzinnego).

Rysunek 22. Zasięg obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Źródło: <https://mostrowwielkopolski.e-mapa.net/> [dostęp: 7.07.2023 r.]

Liczba decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w ostatnich latach wynosi 51-58 rocznie. W porównaniu z innymi miastami grupy porównawczej jest to zdecydowanie najwyższa wartość (drugie Gniezno wydało 33 takie decyzje w 2020 roku). Decyzje o warunkach zabudowy również najczęściej wydawane są w Ostrowie Wielkopolskim. W 2021

r. było wydanych 184 takich decyzji (drugie Gniezno wydało 76 decyzji o warunkach zabudowy). Liczba tego rodzaju rozstrzygnięć spada wraz z rozwojem pokrycia planami miejscowymi – jest to wówczas potwierdzenie trafności podjęcia prac planistycznych³¹.

Zdecydowanie najwięcej decyzji o warunkach zabudowy wydano dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (107). Na kolejnych miejscach znalazły się obiekty usługowe (39) oraz zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (23).

Miasto dzieli się na 214 obrębów geodezyjnych i 11 jednostek pomocniczych – osiedli, które zestawiono w poniższej tabeli:

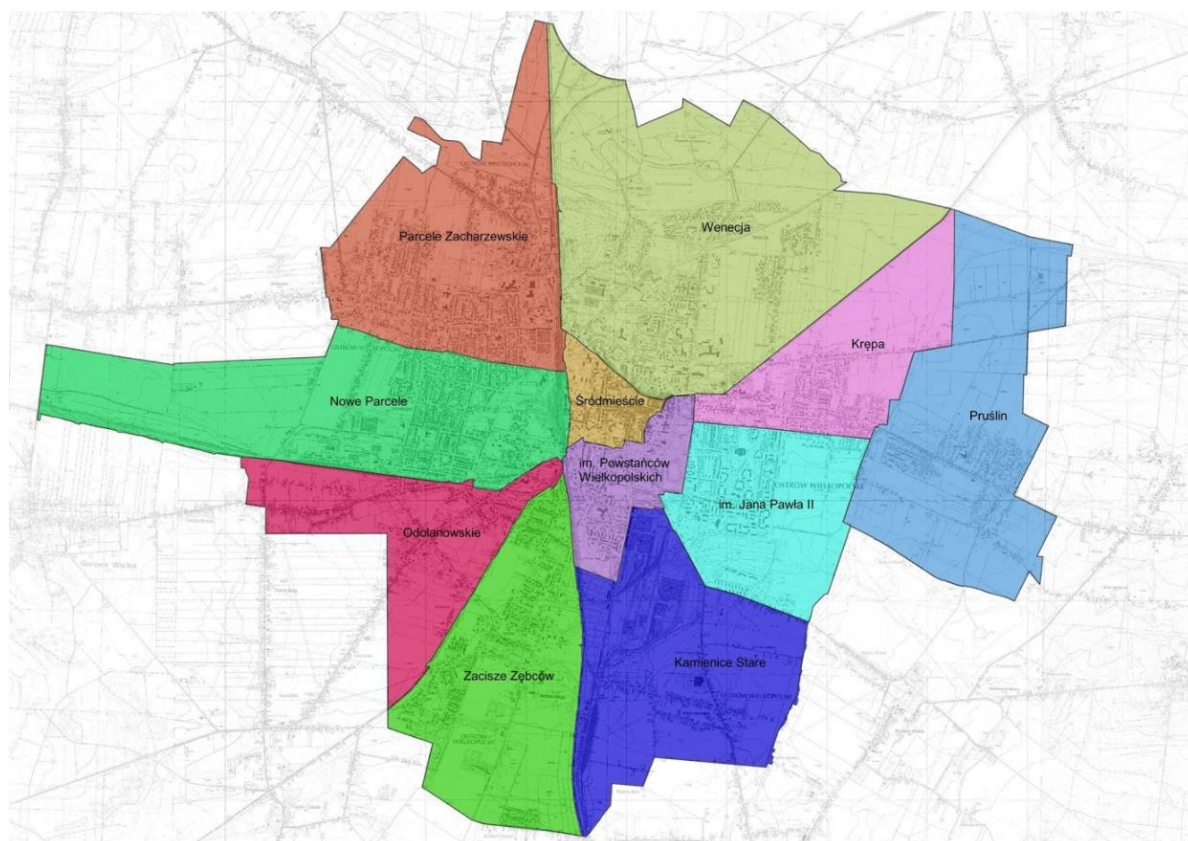
Tabela 43. Wykaz jednostek pomocniczych – osiedli w mieście Ostrów Wielkopolski.

I.p.	nazwa osiedla/dzielnicy
1.	Śródmieście
2.	Wenecja
3.	Krępa
4.	Osiedle im. Jana Pawła II
5.	Pruślin
6.	Stare Kamienice
7.	Zacisze Zębców
8.	Osiedle Odolanowskie
9.	Nowe Parcele
10.	Parcele Zacharzewskie
11.	Osiedle im. Powstańców Wielkopolskich

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski, projekt, 2020.

³¹ W 2022 r. odnotowano kolejny spadek – do 144 decyzji.

Rysunek 23. Podział terenu miasta na jednostki pomocnicze – osiedla.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Ostrow Wielkopolski, projekt, 2020.

W związku ze zmniejszaniem się liczby ludności miasta gęstość zaludnienia z poziomu 1741 os./km² w 2012 roku spadła do 1694 os./km² w 2022 roku, jednak wciąż jest dość wysoka, jak na warunki polskich miast, co czyni opłacalnymi wiele inwestycji infrastrukturalnych, urealnia funkcjonowanie placówek oświatowych, innej infrastruktury społecznej czy uzasadnia rozwój komunikacji zbiorowej.

25. Dostępność przestrzenna usług publicznych

Na podstawie informacji zawartych w Systemie Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Ostrowie Wielkopolskim³² oraz na stronie internetowej miasta przeanalizowano lokalizację szeregu jednostek użyteczności publicznej w podziale na 6 grup: urzędy i instytucje, instytucje kultury i placówki kulturalno-oświatowe, obiekty sportowe, jednostki zdrowotne, komunikacja publiczna oraz placówki oświatowe. Następnie dokonano przeglądu innych dokumentów i treści, które pozwoliły na określenie stopnia dostosowania zakresu i jakości usług oraz infrastruktury do potrzeb mieszkańców. Najważniejsze obiekty w ramach wyżej wymienionych grup oznaczone zostały na mapach.

Urzędy i instytucje

Analizując rozmieszczenie obiektów administracji lokalnej można stwierdzić, iż są one zlokalizowane w większości w centrum miasta. Wyjątkami są tu Urząd Skarbowy, Prokuratura Okręgowa oraz Urząd Dozoru Technicznego – Oddział w Ostrowie Wielkopolskim. Obiekty

³² <https://mostrowwielkopolski.e-mapa.net/> [Dostęp na: 05.07.2020 r.]

znajdujące się w centrum miasta dzielą niewielkie odległości, które sprzyjają poruszaniu się pieszo. Ponadto, na obszarze miasta zlokalizowana jest Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Ochotnicza Straż Pożarna (zlokalizowana w ścisłym centrum) oraz Komenda Powiatowa Policji. Sam główny budynek Urzędu Miejskiego, położony w sercu miasta, niecałe 100 m od konkatedry i 300 m od Rynku zyskał niedawno udogodnienia dla osób ze specjalnymi potrzebami, jakimi są: wymiana drzwi wewnętrznych na szersze, zastosowanie pętli indukcyjnych wspomagających osoby niesłyszące oraz montaż tabliczek z oznaczeniami pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych w alfabecie Braille`a dla poprawy orientacji osób niewidomych i niedowidzących.

Rysunek 24. Rozmieszczenie obiektów administracji lokalnej w Ostrowie Wielkopolskim.

Źródło: Opracowanie własne, Google Maps

Instytucje kultury i placówki kulturalno-oświatowe

Podobna sytuacja dotyczy instytucji kultury oraz placówek kulturalno-oświatowych. Wyjątkiem jest Filia nr 7 Biblioteki Publicznej im. Stefana Rowińskiego dla Dzieci i Młodzieży zlokalizowana przy ulicy Krotoszyńskiej 171. Lokalizację instytucji kultury można określić jako atrakcyjną i podnoszącą walory centrum Ostrowa. Ponadto uczestnicy życia kulturalnego w Ostrowie mają możliwość skorzystania z terenów zieleni obecnych w centrum miasta.

Rysunek 25. Rozmieszczenie obiektów kultury i placówek kulturalno-oświatowych w Ostrowie Wielkopolskim.

Źródło: Opracowanie własne, Google Maps

Obiekty sportowe

Zdecydowanie bardziej rozproszoną strukturą charakteryzują się obiekty sportowe w Ostrowie Wielkopolskim. Lokalizację różnorodnych obiektów w wielu częściach miasta także należy określić jako korzystną. Zapewnia ona dostęp i możliwość skorzystania z oferty sportowej i rekreacyjnej mieszkańcom różnych osiedli, w tym młodzieży korzystającej z ogólnodostępnych obiektów sportowych. Wśród nich warto zwrócić uwagę na boiska typu Orlik ze sztuczną nawierzchnią (zlokalizowane przy ul. Truskawkowej, Granicznej, oraz w Parku 600-lecia), inne wielofunkcyjne boiska (funkcjonujące przy ul. Krętej, Długosza, Dubiskiego oraz Różanej) oraz siłownie plenerowe, których w mieście funkcjonuje obecnie 13 (przy ul. Asnyka, Al. Solidarności, Parku Północnym, ul. Krętej, Dubiskiego, Głowackiego, Budowlanych, Hłakiewiczówny, Środkowej, Parku 3 Maja, ul. Mertki, Rataja oraz na terenie Piaski Szczygliczka). Ponadto w mieście funkcjonuje wiele prywatnych obiektów rekreacyjnych oferujących różnorodne formy aktywności fizycznych oraz atrakcji dla dzieci. Analizując obiekty sportowo-rekreacyjne występujące na obszarze Ostrowa Wielkopolskiego należy stwierdzić, iż pozwalają one na uprawianie wszystkich niezbędnych i podstawowych rodzajów sportu. Uzupełnione przez wiele obiektów prywatnych stanowią bogatą ofertę, z której zarówno mieszkańcy Ostrowa, jak i osoby przyjezdne mogą korzystać. Główny obiekt sportowy w mieście – Stadion Miejski – zlokalizowany jest w centralnej części miasta, nieopodal Parku Miejskiego im. Jana Jerzego Przebendowskiego. We wrześniu 2020 r. zakończyły się prace nad budową nowego obiektu sportowego – hali widowiskowo-sportowej Arena Ostrów.

Rysunek 26. Rozmieszczenie wybranych obiektów sportowych w Ostrowie Wielkopolskim

Źródło: Opracowanie własne, Google Maps

Placówki ochrony zdrowia

W Ostrowie Wielkopolskim znajdują się Szpital Powiatowy im. T. Chałubińskiego zlokalizowany przy ul. Limanowskiego 20/22. Oprócz tego budynku, w mieście zlokalizowanych jest szereg innych jednostek zdrowotnych zapewniających stałą oraz doraźną opiekę medyczną dla mieszkańców miasta. Wśród nich należy wymienić Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Ostrow Wielkopolski, SP ZOM FAMILIA MEDICA, NZOZ MEDICUS S.C., NZOZ „BAKRA”, Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Trauma”, Ośrodek Leczenie Kompleksowe Spółka z o.o., Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Arka” oraz wiele innych. Zapewniają one świadczenia m.in. z zakresu hematologii, leczenia chorób naczyń, neurologii dziecięcej, kardiologii, chirurgii dziecięcej i onkologicznej, położnictwa i ginekologii, okulistyki, urologii, logopedii, diabetologii, alergologii oraz wiele innych³³.

³³ Pełen wykaz świadczeniodawców z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej dostępny jest pod adresem: https://umostrow.pl/files/file/Miasto/Informator-teleadresowy/ambulatoryjna_opieka_specj_powiat_ostr_2011.pdf [dostęp na 05.07.2020]

W powiecie ostrowskim zlokalizowanych jest także 55 obiektów świadczących usługi z zakresu leczenia stomatologicznego³⁴.

Komunikacja publiczna

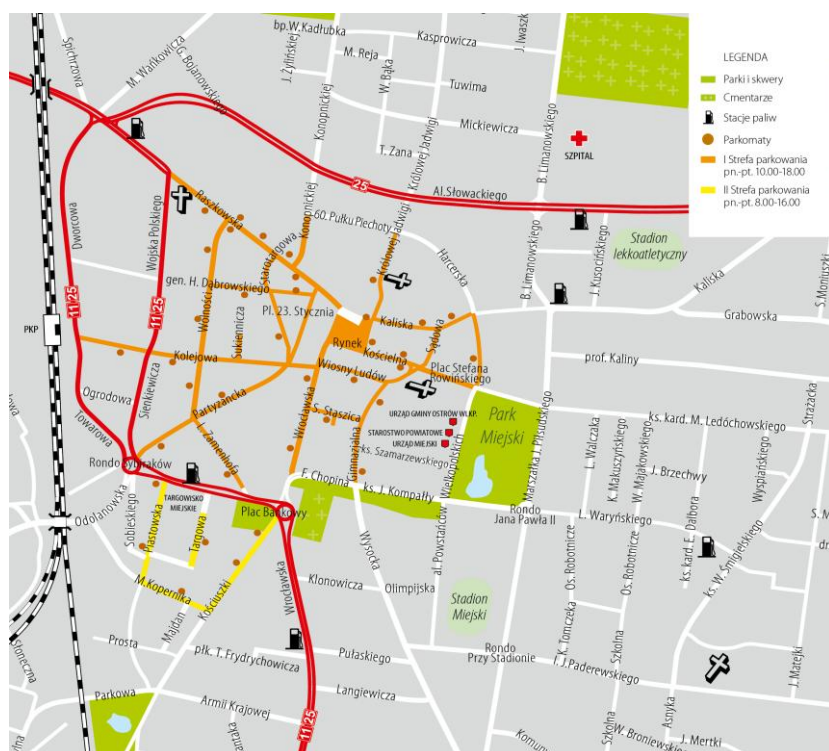
Obsługą komunikacji miejskiej zajmuje się Spółka Miejski Zakład Komunikacji S.A. w Ostrowie Wielkopolskim. Spółka, oprócz zapewnienia komunikacji publicznej na terenie Ostrowa Wielkopolskiego realizuje także kursy do pobliskich miejscowości (m.in. do Kalisza, Parczewa, Sieroszewic, Sadowia, Wysocka Wielkiego, Wysocka Małego, Przygodzic, Jankowa Przygodzkiego, Topoli Wielkiej, Gorzyc Wielkich, Krotoszyna, Raszkowa, Gołuchowa, Pleszewa). Spółka świadczy usługi w zakresie publicznego transportu zbiorowego na 30 liniach autobusowych, linie kursują nie tylko po terenie miasta, ale również po terenie okolicznych gmin, na podstawie zawartych Porozumień międzygminnych. Zakupienie biletu komunikacji miejskiej w Ostrowie Wielkopolskim jest możliwe tradycyjnie, za pośrednictwem biletomatów stacjonarnych i mobilnych oraz przy pomocy aplikacji „moBiLET”. Stworzona została także dedykowana aplikacja, za pomocą której możliwe jest sprawdzenie rozkładu jazdy za pomocą smartfonu. W 2022 r. w ramach programu „E-Ostrów 2050 – Miasto Ekologiczne, Energetyczne, Ekonomiczne” odbyły się badania wielkości potoków pasażerskich – dokonane liczenie pasażerów ma pozwolić na bardziej optymalny dobór oferty przewozowej.

Od roku 2019 funkcjonuje w pobliżu dworca kolejowego nowoczesne Centrum przesiadkowe przystosowane do osób niepełnosprawnych, w skład którego m.in. wchodzi: budynek składający się z poczekalni, toalety, przestronna wiata przesiadkowa, 5 peronów autobusowych, 2 stacje ładowania autobusów, 2 stacje (posiadające 4 miejsca ładowania) do ładowania elektrycznych samochodów osobowych, parking dla 37 samochodów osobowych (w tym dwa miejsca dla osób niepełnosprawnych), parkingu Kiss & Ride na 6 stanowisk (bardzo krótki czas postoju), 2 stacje roweru miejskiego, parking na 50 rowerów.

Część miasta objęta została strefą płatnego parkowania (SPP). Dotyczy ona ścisłego centrum miasta (ograniczona ulicami Wojska Polskiego od zachodu, M. Kopernika, F. Chopina i ks. J. Kompały od południa, al. Powstańców Wielkopolskich od wschodu oraz ul. Harcerską, 60 Pułku Piechoty oraz Raszkowską od północy). SPP jest podzielona na 2 strefy, które funkcjonują w różnych godzinach w ciągu dni roboczych.

³⁴ Pełen wykaz świadczeniodawców z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej dostępny jest pod adresem: https://umostrow.pl/files/file/Miasto/Informator-teleadresowy/wykaz_leczenie_stomatologiczne_Powiat-Ostr_2011.pdf [dostęp na 05.07.2020]

Rysunek 27. Zasięg strefy płatnego parkowania w Ostrowie Wielkopolskim

Źródło: <https://umostrow.pl/komunikacja-stefa-platego-parkowania.html> [dostęp: 6.07.2023 r.]

Tabor autobusowy MZK jest w znacznej części przestarzały, nie spełnia norm emisji i standardów dostępności dla osób niepełnosprawnych. Najstarsze autobusy pochodzą z 1997 r., 8 ma przebieg powyżej 1 mln km, 6 spełnia zaledwie normę Euro 2, a 5 Euro 3. Tabor jest jednak sukcesywnie odnawiany, kupowane są zeroemisyjne autobusy elektryczne, aktualnie jest ich na stanie firmy 13.

Zrównoważony Plan Mobilności Miejskiej dla Miasta Ostrowa Wielkopolskiego³⁵ zakłada:

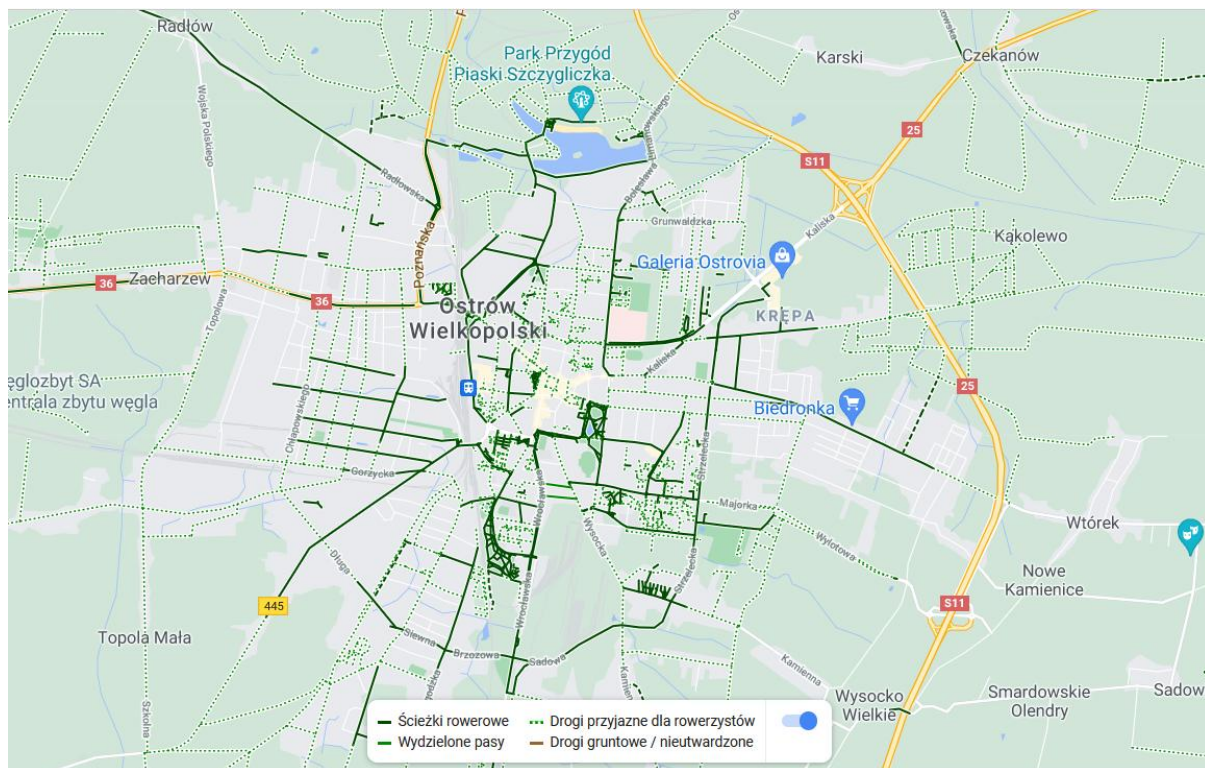
- wymianę taboru na pojazdy elektryczne albo spełniające normę Euro 6,
- szeroko zakrojoną modernizację infrastruktury (wymiana 50 wiat),
- wdrożenie elementów systemu zarządzania i organizacji ruchu (w tym system naprowadzania na wolne miejsca parkingowe),
- budowę ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowę systemu roweru miejskiego.

Miasto dysponuje bardzo dobrze rozwiniętą siecią dróg rowerowych na tle innych miast z grupy porównawczej. W 2021 r. długość sieci wynosiła 56 km. W przeliczeniu na 100 km² powierzchni jest to 133,7 km, co przekłada się na najwyższy wynik spośród miast podobnych. Ostrow Wielkopolski zajmuje również 1. miejsce pod względem ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności (7,97 km). Ścieżki rowerowe stanowią dość spójną sieć (w tym „obwodnicę” Śródmieścia), wymagającą jednak uzupełnienia. W wielu miejscach dochodzi do sytuacji, w której ścieżka kończy się i nie ma żadnej kontynuacji zmuszając rowerzystów do jazdy po jezdni, co zwiększa ryzyko wypadków. Brakuje spójnego przejazdu przez ściśle centrum.

³⁵ Przyjęty Uchwałą Nr XXI/230/2016 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 27.04.2016 r.

Lokalizacja stacji Ostrowskiego Roweru Miejskiego następuje głównie w pobliżu przystanków komunikacyjnych, dzięki czemu ułatwiona zostaje realizacja podróży w systemie Bike&Ride. Łączna liczba stacji wynosi 13 a rowerów 121³⁶.

Rysunek 28. Mapa ścieżek rowerowych na obszarze Ostrowa Wielkopolskiego.

Źródło: Google Maps

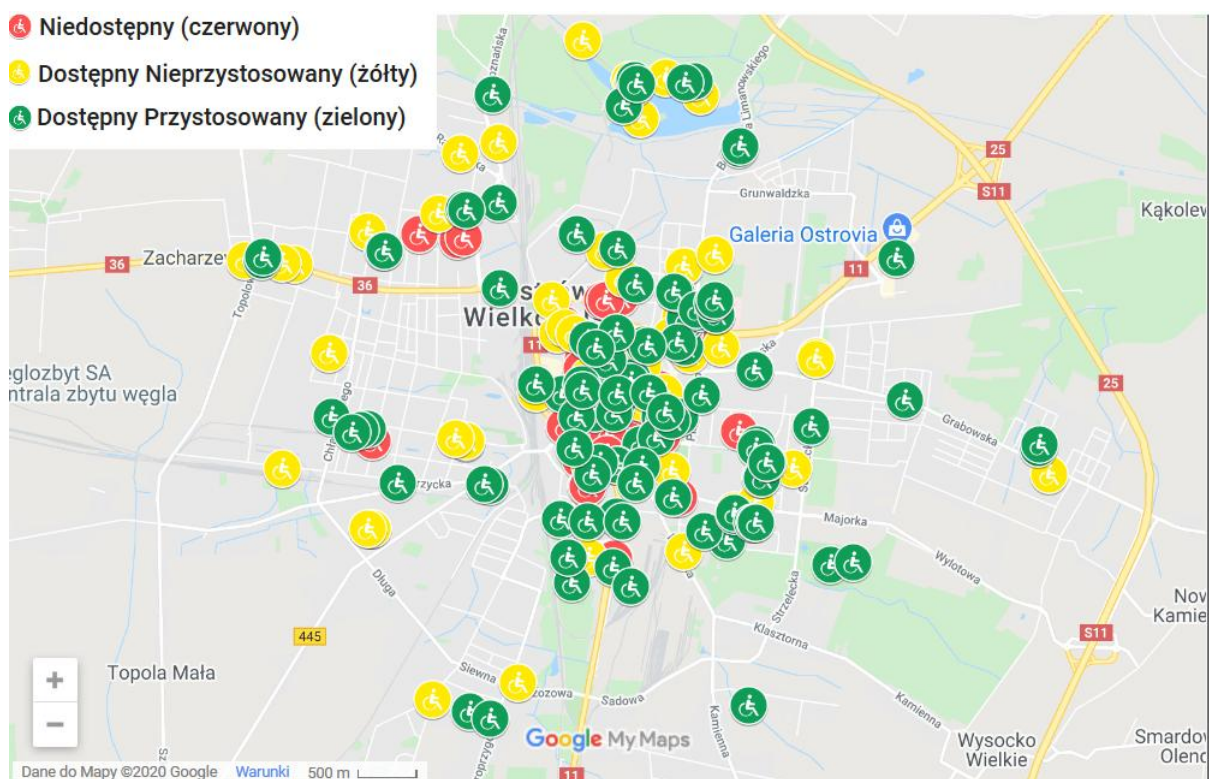
Dostępność

W Ostrowie Wielkopolskim funkcjonuje także Zespół ds. likwidacji barier architektonicznych, który działa w ramach Urzędu Miejskiego. W ramach prac zespołu poruszane są kwestie związane z barierami dotyczącymi: transportu miejskiego, spraw społecznych oraz przestrzeni miejskiej.

W 2019 r. miasto zostało nagrodzone w konkursie „Wielkopolska Otwarta dla Osób z Niepełnosprawnościami” za Ostrowską Mapę Barier Architektonicznych jako rozwiązanie wspierające osoby niepełnosprawne. Mapa w przystępny sposób prezentuje stopień dostępności obiektów użyteczności publicznej w mieście.

³⁶ [Raport o stanie Miasta Ostrowa Wielkopolskiego za rok 2019](#), s. 71.

Rysunek 29. Ostrowska Mapa Barrier Architektonicznych

Źródło: [Google Maps](#)

Na łączną liczbę 217 zbadanych obiektów 113 (52%) jest dostępnych przystosowanych, 58 (27%) dostępnych nieprzystosowanych, a 46 (21%) niedostępnych. W grupie „zielonej” znajduje się większość placówek miejskich, w tym Urząd Miejski, w „żółtej” m.in. Stadion Miejski, Kryta pływalnia WODNY RAJ, Straż Miejska i kilka miejskich spółek. Wśród obiektów niedostępnych są Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, Młodzieżowy Dom Kultury, Kino „Komeda” a ponadto większość szkół średnich (te ostatnie placówki nie są we władaniu miasta, choć są niezwykle ważne z punktu widzenia kształtowania postaw młodych ludzi).

Rysunek 30. Dostępność obiektów użyteczności publicznej w Ostrowie Wielkopolskim dla osób z niepełnosprawnościami.

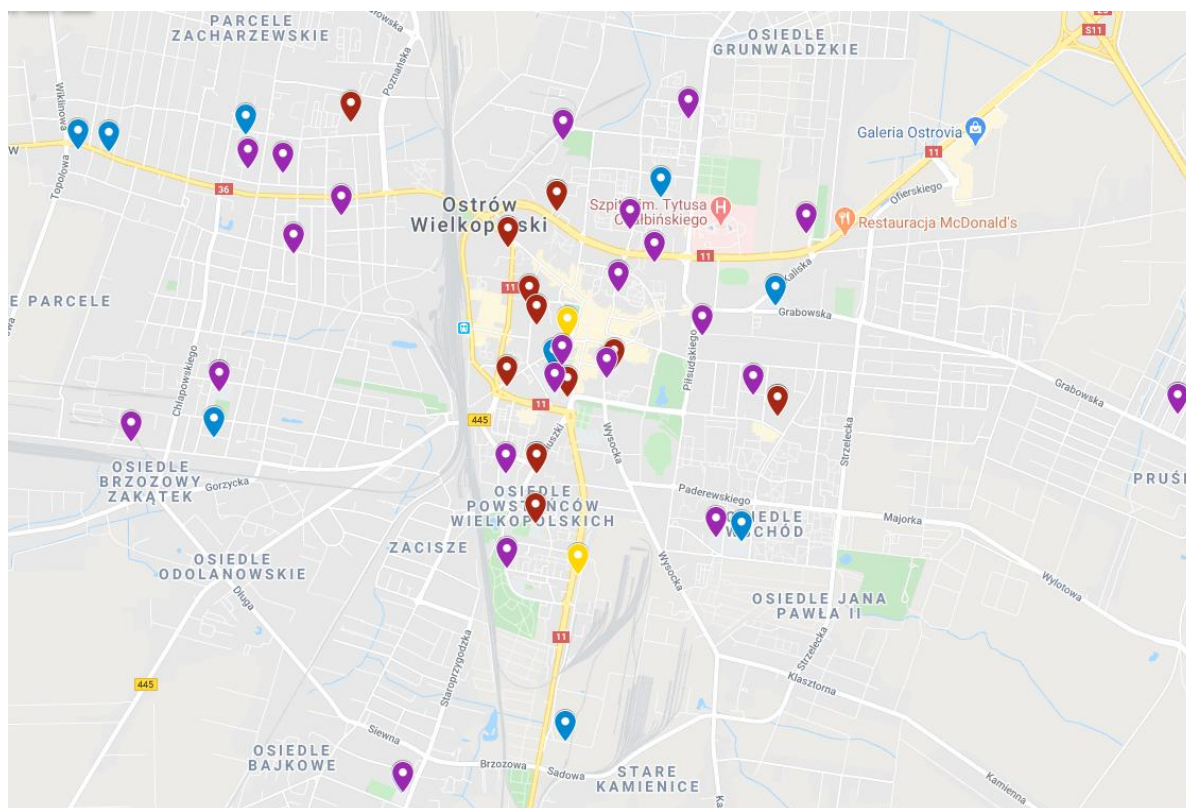

Źródło: opracowanie własne.

Placówki oświatowe

Ostrów Wielkopolski dysponuje 14 przedszkolami, których organem prowadzącym jest miasto, a także 10 samorządowymi szkołami podstawowymi. W mieście znajdują się także 4 licea ogólnokształcące, Zespół Szkół Ekonomicznych im. J. Gniazdowskiego, Zespół Szkół Usługowych, Zespół Szkół Budowlano-Energetycznych, Zespół Szkół Technicznych, Zespół Szkół Transportowo-Elektrycznych Centrum Kształcenia Ustawicznego, Liceum Ogólnokształcące Spółdzielni Oświatowej (w likwidacji), Liceum Ogólnokształcące Sióstr Salezjanek, Polsko-Kanadyjskie Liceum Ogólnokształcące, zarządzane przez inne podmioty. Na podstawie powyższej ryciny można stwierdzić, iż jednostki oświatowe rozmieszczone są na obszarze całego miasta. Ich największe skupienie można obserwować w centrum miasta, a najmniejsze we wschodniej i południowej części miasta. Mimo wszystko, stosunkowo duże rozproszenie jednostek oświatowych jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż daje wiele alternatyw posłania dzieci do przedszkoli, szkół podstawowych czy liceów. W Ostrowie Wielkopolskim mieszczą się 2 szkoły wyższe – Społeczna Akademia Nauk oraz Wyższa Szkoła Kadr Menadżerskich w Koninie – Wydział Zamiejscowy w Ostrowie Wielkopolskim.

Rysunek 31. Rozmieszczenie jednostek oświatowych w Ostrowie Wielkopolskim (fioletowy – przedszkola; niebieski – szkoły podstawowe; czerwony – szkoły ponadpodstawowe; żółty – szkoły wyższe)

Źródło: Opracowanie własne, Google Maps

26. Infrastruktura sieciowa

Istniejąca infrastruktura wodociągowa ulegała niewielkiej rozbudowie w badanych latach gdyż spełnia potrzeby zdecydowanej większości mieszkańców gminy. Łączna długość sieci wodociągowej w 2021 roku wyniosła 293,7 km. Sieć obsługuje 69 572 osób, co oznacza 98,6% całej populacji Ostrowa. W ostatnim okresie, z uwagi na znaczące rozwinięcie sieci, nie następowały większe prace w tym zakresie.

W latach 2017-2021 nastąpiła rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Miasto Ostrow Wielkopolski. Przybyło w tamtym czasie ponad 26 km sieci, a wskaźnik długości sieci kanalizacyjnej w relacji do sieci wodociągowej wzrósł do poziomu 0,96. W kolejnych latach przewiduje się dalszy wzrost długości sieci kanalizacyjnej, co jednocześnie przyczyni się do wzrostu wskaźnika relacji długości sieci.

Wskaźnik długości sieci kanalizacyjnej w relacji do sieci wodociągowej wzrósł do poziomu 0,97. Długość tej sieci na terenie miasta osiągnęła w 2018 roku 281,7 km i obsługiwała ona 65 601 mieszkańców – to jest około 92,4% łącznej liczby ludności.

Roczne przeciętne zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca wzrosło z 37,3 m³ w 2017 r. do 41,6 m³ w 2021 r. Jest to zużycie zdecydowanie największe w grupie porównywanych miast, wyższe także niż w województwie i kraju.

W latach 2017-2021 miała miejsce rozbudowa sieci gazowej na terenie gminy Miasto Ostrow Wielkopolski. W badanym okresie długość tej sieci wzrosła o 20,2 km. Pomimo wzrostu długości sieci gazowej liczba osób z niej korzystających zmalała z 72,2% do 71,4% (50 694), co ma związek z wyludnianiem się centrum miasta i osiedli blokowych, gdzie ta sieć jest

bardziej rozwinięta, i przenoszeniem się mieszkańców na obrzeża, często poza zasięg sieci gazowych.

Wyposażenie miasta w infrastrukturę techniczną - sieć wodociągową, kanalizacyjną i gazową jest uznawane za kompletne i nie stanowi bariery dla dalszego rozwoju³⁷.

Pod względem zasięgu infrastruktury technicznej Ostrów Wielkopolski odznacza się bardzo dobrymi wskaźnikami. Odsetek mieszkańców miasta korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej sukcesywnie się zwiększa. Na obszarze miasta funkcjonuje operator sieci wodociągowej i kanalizacyjnej – WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w Ostrowie Wielkopolskim. Modernizacji wymagają za to systemy wodno-kanalizacyjne ze względu na swój stan techniczny. Dystrybucja prądu leży w kompetencji Energa-Operator S.A. Oddział w Kaliszu, który korzysta ze zlokalizowanej w pobliżu wschodniej granicy Ostrowa Wielkopolskiego stacji transformatorowo rozdzielczej 400kV/110kV, z której liniami napowietrznymi wysokiego napięcia 110kV energia elektryczna prowadzona jest do dwóch stacji transformatorowo-rozdzielczych 110kV/15kV (GPZ Ostrów Południe i GPZ Ostrów Północ). Stamtąd liniami średniego napięcia (napowietrznymi lub kablowymi) zaopatrywane są tereny zabudowane.

Przez Ostrów Wielkopolski biegnie dwutorowy gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia (DN 500 i DN 400) z trzema odgałęzieniami: dwoma (DN 200 i DN 100) do stacji redukcyjno-pomiarowej przy ul. Sadowej i jednym (DN 150) do stacji gazowej przy ul. Grunwaldzkiej (zlokalizowanej na terenie "Elektrociepłowni Ostrów"). Miasto dysponuje także gazociągiem wysokiego ciśnienia (DN700) Gustorzyn-Odolanów. Gazociągami zarządzają: Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. oraz Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S. A. Oddział w Poznaniu, rozdzielcza sieć gazowa średniego i niskiego ciśnienia w poszczególnych zespołach zabudowy należy do Wielkopolskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o.

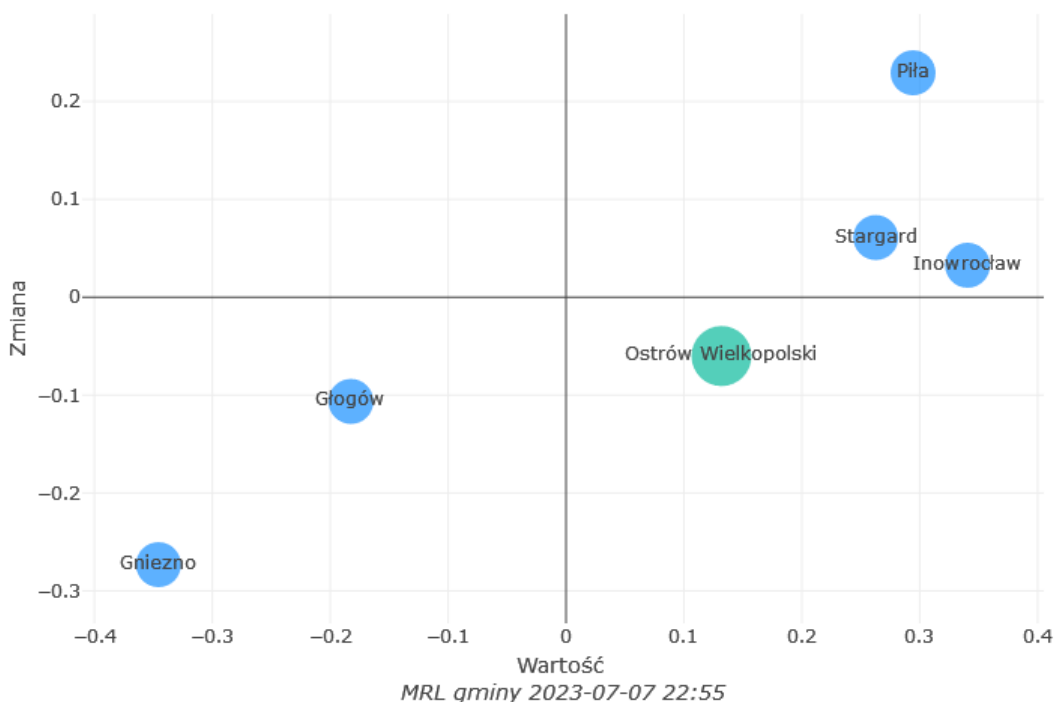
System ciepłowniczy Ostrowa Wielkopolskiego zaspokaja potrzeby odbiorców w zakresie centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, zaopatrując około połowy mieszkań w mieście w ciepło. Ostrowski Zakład Ciepłowniczy S.A., który zarządza siecią, przesyła energię ciepłą głównie do rejonów zabudowy wielorodzinnej i do obszarów usługowych (administracja, oświata, ochrona zdrowia, handel).

27. Stan i ochrona środowiska

Wskaźnik syntetyczny dla obszaru lokalne środowisko przyrodnicze dla Ostrowa Wielkopolskiego w 2021 roku wyniósł 0,13. Wartość wskaźnika od 2017 roku ma tendencję malejącą. Niższe wskaźniki w grupie porównawczej 6 miast wykazują Gniezno i Głogów. Dynamika zjawiska przyjęła wartość -0,06.

³⁷ Por. Bilans terenów..., s. 66.

Rysunek 32. Wskaźnik syntetyczny dla obszaru lokalne środowisko przyrodnicze dla Ostrowa Wielkopolskiego i miast z grupy porównawczej.

Źródło: <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>

Najpopularniejszym probierzem stanu środowiska jest zawartość zanieczyszczeń w powietrzu. Niezadowolająca jest jakość powietrza w Ostrowie, szczególnie w porach jesienno-zimowych. Pomiar są dokonywane od 2004 r. przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska na stacji przy ul. Wysockiej 57. Na stacji pomiarowej WIOŚ przy ul. Wysockiej notuje się wówczas regularne przekroczenia stężeń, zwłaszcza pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu (B(a)P).

Głównymi źródłami jest „niska emisja” (piece i kotły grzewcze, których kominy ulokowane są na wysokości mniejszej niż 40 m), przemysł i energetyka oraz spaliny samochodowe. Podobnie jest w przypadku PM10, gdzie dodatkowo występuje problem emisji z osadzin hamulcowych oraz wtórnie wzbudzonej – z zanieczyszczeń osiadłych na gruncie, szczególnie na jezdniach i poboczach dróg. Substancje te mają wpływ na pojawianie się chorób, w tym nowotworów.

Poziom dopuszczalny PM10 ustalono na $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ dla rocznego okresu uśredniania, zaś w przypadku benzo(a)pirenu poziom docelowy określono na $1 \text{ ng}/\text{m}^3$, a poziom zalecany przez WHO to $0,12 \text{ ng}/\text{m}^3$.

Według monitoringu stanu powietrza GIOŚ³⁸, Ostrów Wielkopolski był w 2022 r. miastem z najwyższymi w województwie stężeniami B(a)P, z poziomem $4,3 \text{ ng}/\text{m}^3$. Poziom docelowy ($1 \text{ ng}/\text{m}^3$) jest przekraczany przez ponad 200 dni w roku (rekordowe stężenia w miesiącach zimowych osiągają $23,5 \text{ ng}/\text{m}^3$).

Wydatki na cele ochrony powietrza jako istotny element troski o środowisko w większości jednostek samorządu wykazują dużą nieregularność, niekiedy nie są ponoszone w każdym roku w związku z ich inwestycyjnym bądź projektowym charakterem, a wiele projektów w tej dziedzinie ma wciąż charakter pilotażowy czy krótkotrwały. Na tym tle wydatki Miasta Ostrowa

³⁸ <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1875> [dostęp: 2.06.2023 r.]

Wielkopolskiego odznacza dość wysoki poziom (choć niższy od średniej krajowej, to wyraźnie wyższy niż w skali Wielkopolski), regularność i wyraźnie wzrostowy trend.

Tabela 44. Wydatki na ochronę powietrza w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).

Obszar	2017	2018	2019	2020	2021	różnica	dynamika
Ostrów Wielkopolski	12,01	16,26	17,13	28,82	29,45	17,44	145,2%
Ostrów Wielkopolski (W)	1,74	4,66	9,68	12,58	15,91	14,17	814,4%
Przygodzice	0,00	0,00	631,51	12,32	12,06	12,06	nd
Raszków	3,43	0,00	0,07	0,06	2,01	-1,42	-41,4%
Jarocin	1,02	1,36	6,00	12,36	13,14	12,12	1188,2%
Kępno	0,00	0,00	1,88	0,51	21,59	21,59	nd
Krotoszyn	2,21	18,86	214,74	9,31	16,94	14,73	666,5%
Nowe Skalmierzyce	0,00	0,68	473,26	18,74	22,96	22,96	nd
Ostrzeszów	0,00	0,00	337,01	0,00	0,75	0,75	nd
Pleszew	5,80	9,09	17,11	29,10	46,26	40,46	697,6%
Kalisz	9,60	13,34	88,15	72,04	28,22	18,62	194,0%
Głogów	0,00	0,00	0,00	0,26	1,11	1,11	nd
Gniezno	22,76	3,58	4,48	3,93	4,98	-17,78	-78,1%
Inowrocław	0,00	1,80	1,70	0,00	0,00	0,00	nd
Piła	0,01	0,06	0,01	0,00	0,74	0,73	7300,0%
Stargard	13,80	10,66	0,09	3,26	10,19	-3,61	-26,2%
POLSKA	13,84	35,33	33,86	25,75	33,21	19,37	140,0%
WIELKOPOLSKIE	3,76	6,29	26,58	13,42	12,71	8,95	238,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS [dostęp: 10.07.2023 r.]

W oparciu o obowiązujący Plan dla obszaru dorzecza Odry w regionie wodnym Warty wszystkie wymienione w rozdz. VI.23 jednolite części wód powierzchniowych charakteryzuje zły stan wód, w związku z czym są one zagrożone i posiadają odstępstwo od osiągnięcia celu środowiskowego. Dla wszystkich jednolitych rzecznych zostało wyznaczone odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej polegające na odroczeniu w czasie terminu osiągnięcia celów środowiskowych oraz odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej polegające na złagodzeniu celów środowiskowych, jakim jest ustalenie mniej rygorystycznych celów.

Jednolita część wód podziemnych GW600081 znajduje się w dobrym stanie ilościowym i chemicznym, jest niezagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego oraz nie posiada ustalonych derogacji.

Zgodnie z art. 172 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2023 r., poz. 1478 ze zm.) na podstawie map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego przygotowuje się – z uwzględnieniem podziału kraju na obszary dorzeczy oraz regiony wodne – plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP). Dokumenty te obejmują wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, określone w art. 163 ust. 6 przedmiotowej ustawy, w szczególności działania służące zapobieganiu powodzi, ochronie przed powodzią oraz informacji na temat stanu należytego przygotowania w przypadku wystąpienia powodzi. Głównym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej

poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń i obniżeniu strat powodziowych.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym zostają przyjęte w drodze rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Podlegają one przeglądowi co 6 lat, a w razie potrzeby zostaje dokonana ich aktualizacja.

Aktualnie do przedmiotowego terenu odnosi się Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry, zawierający w treści Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla regionu wodnego Warty, przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r., opublikowany w dniu 22 grudnia 2022 r. (Dz. U. poz. 2714)³⁹.

Przeciwdziałanie skutkom suszy, zgodnie z art. 183 oraz 185 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2023 r., poz. 1478 ze zm.), prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy, który uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy. Plan przeciwdziałania skutkom suszy zawiera analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych, propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji, jak również katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy. Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej przyjmuje i aktualizuje plan przeciwdziałania skutkom suszy, w drodze rozporządzenia, kierując się koniecznością przeciwdziałania skutkom suszy. Aktualizacji planu przeciwdziałania skutkom suszy dokonuje się nie rzadziej niż co 6 lat. 3 września 2021 roku Minister właściwy ds. gospodarki wodnej opublikował rozporządzenie w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. z 2021 r. poz. 1615)⁴⁰.

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Poznaniu wykonała w 2018 r. w ramach analiz porealizacyjnych pomiary akustyczne oddziaływania na środowisko dla obwodnicy Ostrowa Wielkopolskiego w ciągu drogi ekspresowej S11. Pomiary przeprowadzono w oparciu o metodę bezpośrednią ciągłych pomiarów hałasu w ograniczonym czasie (24h), na ich podstawie określono równoważny poziom hałasu dla pory dnia oraz nocy. Stwierdzono punktowe przekroczenia przy ul. Olszynowej 51, gdzie przekroczenie wynosiło 2,8 dB dla pory dnia i 4,3 dB dla pory nocy.

W ostatnich latach zwiększa się wiedza (i świadomość) roli zieleni, zwłaszcza drzew w przestrzeni miejskiej⁴¹. W badanym okresie (2017-2021) liczba nasadzeń drzew kompensowała liczbę ubytków – nasadzono 1031 sztuk, wycięto 1014.

Ostrów Wielkopolski podobnie jak Gniezno czy Inowrocław nie ma na swoim terenie obszarów prawnie chronionych. W miastach takich jak Głogów czy Piła udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni miasta wynosi odpowiednio ok. 11% i 39%.

Lesistość dla Ostrowa Wielkopolskiego wynosi niezmiennie od 2014 roku 8,5%. Średnia dla GP wynosi 13,43%. Jest ona natomiast w dużym stopniu zawyżona przez Piłę, gdzie lesistość kształtuje się na poziomie 50%.

Wskaźnik dotyczący zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca (w kg/osobę) od 2017 do 2021 roku kształtował się dla Ostrowa Wielkopolskiego

³⁹ Plan jest dostępny w całości pod adresem: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/2714>

⁴⁰ Obowiązujący Plan przeciwdziałania skutkom suszy dostępny jest na stronie <https://stopsuszy.pl/projekt-planu-przeciwdzialania-skutkom-suszy/>

⁴¹ Por. <https://www.gridw.pl/pl/aktualnosci/poradnik-o-wartosci-drzew-w-przestrzeni-miejskiej>

na zdecydowanie wyższym poziomie niż średnia wartość w GP. W 2019 roku wartości te wyniosły 314,8 kg w Ostrowie Wielkopolskim oraz 251 kg jako średnia wartość dla miast z GP. Wprawdzie ilość ta spadła w przypadku Ostrowa z 383 kg w 2018 r., jednak spadła też w innych miastach i relacje się nie zmieniły. Ilość produkowanych odpadów zmieszanych jest niejako negatywnym odsetkiem odpadów zbieranych selektywnie.

W ostatnich latach odsetek odpadów zbieranych selektywnie znacznie wzrósł – z 14,9% w 2017 r. do 34,8% w 2021 r. Ostrów, który dotąd miał wskaźniki najniższe wśród 6 porównywanych miast, wyprzedził w ten sposób Głogów. Są to jednak wciąż wskaźniki niższe od średnich w Wielkopolsce (38,9%) i w kraju (39,8%). W gminach Przygodzice i Raszków odzyskuje się 30-31% odpadów, natomiast w gm. wiejskiej Ostrów Wielkopolski mniej, bo 24%.

Wartości dla wskaźnika ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziem w ciągu roku na 1 mieszkańca wyrażone w m³/osobę były zdecydowanie niższe dla Ostrowa Wielkopolskiego w porównaniu do miast z GP. W 2019 roku w Ostrowie wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 41,3 m³/osobę, podczas gdy średnia wartość w grupie porównawczej wyniosła 58,1 m³/osobę. Ta relacja wynika z większego udziału wodochłonnego przemysłu w innych miastach. W Ostrowie Wielkopolskim ogromna większość wody jest zużywana w gospodarstwach domowych i sektorze komunalnym.

Odwrotnie kształtuje się wskaźnik dotyczący ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczania. W 2019 roku wartość ta wyniosła dla Ostrowa Wielkopolskiego 100,8% przy 90,45% dla średniej wartości w GP. Jest to stan, który utrzymuje się stabilnie od 2014 roku.

Coraz mocniej podnoszoną (również w kontekście stwierdzonego stanu powietrza) potrzebą jest wymiana źródeł ciepła na bardziej przyjazne środowisku. W tym celu realizowana jest Uchwała Nr XLII/466/2021 z dnia 22 grudnia 2021 r. Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego w sprawie udzielania dotacji celowej na dofinansowanie wymiany źródeł ogrzewania węglowego na ekologiczne źródła ciepła. W 2022 r. na zadanie to przeznaczono środki w wysokości 1.520.000,00 zł, a zrealizowano i rozliczono zadania na kwotę 1.368.129,27 zł (90% alokacji). Zadanie w całości finansowane było ze środków budżetu pochodzących z opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska.

Również w ramach programu priorytetowego „Czyste powietrze” Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu wymieniono 151 węglowych źródeł ogrzewania na ekologiczne z dofinansowaniem z programu w wysokości ponad 1.249.267,95 zł. Termomodernizacji poddano 60 budynków jednorodzinnych. Kwota dofinansowania termomodernizacji budynków mieszkalnych wyniosła 814.436,85 zł. Łącznie w 2022 r. w Ostrowie wydatkowano 2 mln zł w ramach programu „Czyste powietrze”.

Realizowany jest także Program usuwania azbestu dla Gminy Miasto Ostrów Wielkopolski, w ramach którego w 2022 r. odebrano bądź zdemontowano i następnie zutylizowano prawie 139 t (Mg) wyrobów zawierających azbest.

W ramach realizacji Zrównoważonego Planu Mobilności Miejskiej dla Miasta Ostrowa Wielkopolskiego (uchwała Nr XXI/230/2016 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 27.04.2016 r.) zakupiono 50 wiat przystankowych oraz rozbudowano System Pasażerskiej Informacji Przystankowej o 25 sztuk tablic elektronicznych. Następuje odnowa taboru autobusowego na pojazdy elektryczne oraz autobusy z silnikiem Euro VI. Obecnie na terenie Ostrowa Wielkopolskiego jeździ już 13 autobusów z napędem elektrycznym.

Spis tabel

Tabela 1. Średniomiesięczne zatrudnienie (okres 2015-2020).....	20
Tabela 2. Liczba PIT-11 wystawionych przez pracodawców z gminy (miasta) w latach 2015-2020. ...	20
Tabela 3. Liczba PIT-11 wystawionych przez pracodawców spoza gminy (miasta) w latach 2015-2020.	20
Tabela 4. Mediana wynagrodzeń wg płci i grup sekcji PKD (2017, dane powiatowe).....	22
Tabela 5. Łączna wartość dochodu ze źródeł dochodów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (2015-2020).....	23
Tabela 6. Łączna wartość dochodów z tytułu stosunku pracy na 1 podatnika w tej kategorii (2015-2020) – otoczenie mikro i makro.	24
Tabela 7. Łączna wartość dochodów z tytułu stosunku pozarolniczej działalności gospodarczej na 1 podatnika w tej kategorii (2015-2020) – otoczenie mikro i makro.	24
Tabela 8. Łączna wartość dochodów z tytułu emerytury i renty na 1 podatnika w tej kategorii (2015-2020) – otoczenie mikro i makro.	25
Tabela 9. Udział zarejestrowanych bezrobotnych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2021.	26
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (2015-2019, otoczenie mikro i makro).....	27
Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (2015-2021, otoczenie nano).....	28
Tabela 12. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2017-2022).	28
Tabela 13. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2022).	31
Tabela 14. Dochody własne na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).	32
Tabela 15. Dochody z tytułu wpływów z PIT na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	33
Tabela 16. Dochody z tytułu wpływów z CIT na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	34
Tabela 17. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości w zł (2017-2022, otoczenie nano i mikro)	35
Tabela 18. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości w zł (2017-2022, otoczenie makro).....	35
Tabela 19. Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	37
Tabela 20. Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców (2017-2021, otoczenie makro).	44
Tabela 21. Liczba ludności miasta i gmin porównywanych w latach 2017-2021.....	48
Tabela 22. Urodzenia żywe, zgony, przyrost naturalny w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2015-2022.	49
Tabela 23. Urodzenia żywe na 1000 ludności w Ostrowie Wielkopolskim i gminach porównywanych w latach 2017-2022.	50
Tabela 24. Zgony na 1000 ludności w Ostrowie Wielkopolskim i gminach porównywanych w latach 2017-2022.	51
Tabela 25. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Ostrowie Wielkopolskim i gminach porównywanych w latach 2017-2022.....	51
Tabela 26. Współczynnik zawierania małżeństw, 3 kręgi otoczenia (2017-2022).	52
Tabela 27. Odsetek urodzeń pozamałżeńskich – dane powiatowe w latach 2017-2021.....	53
Tabela 28. Struktura wieku mieszkańców Ostrowa Wielkopolskiego i obszarów porównywanych (2017-2021).	55
Tabela 29. Ludność miasta w układzie funkcjonalnych grup wieku (2016-2022).....	55
Tabela 30. Saldo migracji na 1000 ludności (średnia 3-letnia) na tle średniej i mediany w grupie porównawczej (2017-2021).....	58
Tabela 31. Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji (2017-2022)	58
Tabela 32. Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	59
Tabela 33. Saldo migracji Ostrowa Wielkopolskiego z wybranymi miastami i gminami (2015, 2016,2019).	60
Tabela 34. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w latach 2017-2022.	61

Tabela 35. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw (2017-2022).....	62
Tabela 36. Przeciętna powierzchnia nowego mieszkania – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2022).	62
Tabela 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	66
Tabela 38. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).	73
Tabela 39. Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	75
Tabela 40. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na obszarze Ostrowa Wielkopolskiego.	89
Tabela 41. Powierzchnia użytkowania gruntów gminy Miasto Ostrów Wielkopolski w roku 2020.	90
Tabela 42. Chłonność obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej.	91
Tabela 43. Wykaz jednostek pomocniczych – osiedli w mieście Ostrów Wielkopolski.	94
Tabela 44. Wydatki na ochronę powietrza w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł – otoczenie nano, mikro i makro (2017-2021).....	107

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Ostrowa w układzie osadniczym i systemie transportowym Polski.	10
Rysunek 2. Ogólny wskaźnik rozwoju dla Ostrowa Wielkopolskiego w latach 2017-2021.	11
Rysunek 3. Dynamika rozwoju oraz wartość standaryzowana dla Ostrowa Wielkopolskiego w 2021 roku w porównaniu z innymi analizowanymi miastami.	11
Rysunek 4. Wartości wskaźników poszczególnych wymiarów rozwoju w okresie 2017-2021.	13
Rysunek 5. Wartości wskaźników poszczególnych obszarów rozwojowych w 2017 oraz 2021 roku. .	15
Rysunek 6. Wartość standaryzowana oraz dynamika wzrostu dla poszczególnych obszarów rozwojowych w 2021 roku.	15
Rysunek 7. Wskaźnik syntetyczny z obszaru Rynek pracy dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.....	19
Rysunek 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej.....	21
Rysunek 9. Wskaźnik syntetyczny z obszaru Sytuacja materialna mieszkańców dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.....	23
Rysunek 10. Wskaźnik syntetyczny z obszaru Stan finansów lokalnych dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.	30
Rysunek 11. Dochody ogółem budżetu JST na 1 mieszkańca w zł (średnia 3letnia).....	30
Rysunek 12. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %) – średnia trzyletnia w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej.	32
Rysunek 13. Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł na tle grupy porównawczej – średnia trzyletnia w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej (2017-2021).	36
Rysunek 14. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia w Ostrowie Wielkopolskim oraz wartość średnia i mediana w grupie porównawczej (2017- 2021).....	38
Rysunek 15. Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2022 r.	39
Rysunek 16. Wskaźnik syntetyczny z obszaru sytuacja demograficzna dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.	48
Rysunek 17. Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe) 2017-2021.....	61
Rysunek 18. Wskaźnik syntetyczny z obszaru zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.	66
Rysunek 19. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców. (2017-2021).	71
Rysunek 20. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	77
Rysunek 21. Wskaźnik syntetyczny dla obszaru bezpieczeństwo dla Ostrowa Wielkopolskiego oraz miast z grupy porównawczej.	85
Rysunek 22. Zasięg obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. ..	93
Rysunek 23. Podział terenu miasta na jednostki pomocnicze – osiedla.....	95
Rysunek 24. Rozmieszczenie obiektów administracji lokalnej w Ostrowie Wielkopolskim.....	96

Rysunek 25. Rozmieszczenie obiektów kultury i placówek kulturalno-oświatowych w Ostrowie Wielkopolskim.....	97
Rysunek 26. Rozmieszczenie wybranych obiektów sportowych w Ostrowie Wielkopolskim	98
Rysunek 27. Zasięg strefy płatnego parkowania w Ostrowie Wielkopolskim	100
Rysunek 28. Mapa ścieżek rowerowych na obszarze Ostrowa Wielkopolskiego.....	101
Rysunek 29. Ostrowska Mapa Barrier Architektonicznych.....	102
Rysunek 30. Dostępność obiektów użyteczności publicznej w Ostrowie Wielkopolskim dla osób z niepełnosprawnościami.	103
Rysunek 31. Rozmieszczenie jednostek oświatowych w Ostrowie Wielkopolskim (fioletowy – przedszkola; niebieski – szkoły podstawowe; czerwony – szkoły ponadpodstawowe; żółty – szkoły wyższe).....	104
Rysunek 32. Wskaźnik syntetyczny dla obszaru lokalne środowisko przyrodnicze dla Ostrowa Wielkopolskiego i miast z grupy porównawczej.	106